

תלמוד

מסכת פסחים

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון	—	(12×4)	—	48 נקודות
פרק שני	—	(9×4)	—	36 נקודות
פרק שלישי	—	קטע שלא נלמד	—	16 נקודות
	—	סה"כ	—	100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטיוטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טיוטה" בראש כל עמוד טיוטה. רישום טיוטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

ב ה צ ל ח ה !

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון (48 נקודות)

ענה על ארבע מהשאלות 1-5 (לכל שאלה – 12 נקודות).

1. ביעור חמץ וביטולו

א. מדוע החמירו חכמים באיסור חמץ יותר מבשאר איסורי הנאה? עיין בתוספות, וכתוב

שתי תשובות. (4 נקודות)

ב. "מדאורייתא בביטול בעלמא סגי".

עיין בדברי הר"ן שלפניך, וענה על סעיפים (1) ו-(2) שאחריהם.

ומהו עניין ביטול זה? מוכח בגמרא (ו', ע"ב) גבי הא דאמרינן הבודק צריך שיבטל דביטול מדין הפקר הוא, והיינו דמיייתנן עלה ההיא דסופי תאנים דההיא מתורת הפקר נגעו בה. ואע"ג דהפקר כי האי גוונא לא מהני:

[א] דוודאי מאן דאמר בנכסי ידידה דלבטלו ולהו כעפרא, לא משמע דהווי הפקר.

[ב] ותו דבגמרא אמרינן מבטלו בלבו, ובוודאי דלעניין הפקר ממונו, הפקר בלבו לא מהני, דדברים שבלב אינם דברים.

[ג] ותו למאן דאמר התם בנדרים (מ"ג, ע"א) אליבא דר' יוסי דהפקר כמתנה, מה מתנה עד דאיתיה ברשות זוכה לא נפקא מרשות נותן, הכא נמי בהפקר. וכיוון שכן ביטול חמץ לר' יוסי היכי מהני מדין הפקר, והא לא אתי לרשות זוכה.

אלא היינו טעמא משום דנהי דמאי דהווי ברשותיה דאיניש לא מצי מפקר ליה כי האי גוונא, חמץ שאני, לפי שאינו ברשותו של אדם, אלא שעשאו הכתוב כאילו הוא ברשותו. ומשום הכי בגילוי דעתא בעלמא דלא ניהא ליה דליהוי זכותא בגווייה כלל, סגי.

(רבנו נסים – הר"ן, פסחים א, א ברי"ף)

(1) ביטול חמץ הוא "מדין הפקר", ואף על פי כן יש הבדלים בין האופן שבו מבטלים חמץ

ובין האופן שבו מפקירים ממון. הסבר בלשון שני הבדלים.

(2) הסבר מדוע "חמץ שאני" מהפקר ממון.

(8 נקודות)

2. הלל ובני בתירא

א. "אמר להם וכי פסח אחד יש לנו בשנה שדוחה את השבת והלוא הרבה יותר ממאתיים פסחים יש לנו בשנה שדוחין את השבת".

(1) הלל מנה "יותר ממאתיים פסחים" בשנה שדוחים את השבת. הסבר את החישוב של הלל.

(2) כתוב את הפסוק שממנו למדה הגמרא שקרבן התמיד דוחה את השבת, והסבר את דרך הלימוד מן הפסוק.

(4 נקודות)

ב. עיין בדברי התוספתא שלפניך, וענה על השאלה שאחריהם.

כלל אמר רבי יעקב: כל שיש לו זמן קבוע מן התורה, ואין יכול ליעשות מערב שבת - דוחה את השבת. וכל שאין לו זמן קבוע מן התורה ויכול ליעשות מערב שבת - אין דוחה את השבת.

(תוספתא, מסכת תמורה, פרק א, הלכה יז)

הסבר את הכלל של רבי יעקב. בתשובתך כתוב ונמק את דינו של קרבן פסח, לפי כלל זה. (3 נקודות)

ג. עיין בדברי הרב יצחק אלחנן ספקטור שלפניך, והשב על השאלה שאחריהם.

זה גופא היה ספיקן של בני בתירה. דהא המה היו בזמן בית שני, דלא היו שם אלא שני שבטים... ולכן כיוון דהרוב נשארו בבבל, יש לדון דאין [שאין] דינם כקרבן ציבור לדחות שבת. ודווקא במדבר שהיו כל הציבור ביחד, אז ודאי דדינם כקרבן ציבור ממש לדחות שבת, מה שאין כן בבית שני שהיו רובן בחו"ל, אפשר דאין דינם כקרבן ציבור. ... או אפשר דעם כל זה דינם כמו קרבן ציבור, דהא על כל פנים כל ישראל דבארץ-ישראל המה בני חיובא, וכמו הא דהוריות (ג', ע"א) "דאמר רב אסי דבהוראה הלך אחר יושבי ארץ-ישראל", כפירוש רש"י שם: "דאותן הדורים בחו"ל אינם נחשבים מן המניין" ... ועל זה הספק בא הלל וקפשט להו [ופתר להם].

(הרב יצחק אלחנן ספקטור, שו"ת באר יצחק, חלק אורח חיים, סימן יד, ענף ב)

לפי הרב ספקטור, הסבר את הספק של בני בתירא בנוגע להקרבת קרבן פסח בשבת.

(5 נקודות)

/המשך בעמוד 4/

3. עני בליל הסדר

א. "ערב פסחים סמוך למנחה לא יאכל אדם עד שתחשך אפילו עני שבישראל לא יאכל עד שיסב".

יש שתי אפשרויות לפסק את קטע המשנה המצוטט. כל אחת מן האפשרויות משקפת פירוש לקטע.

(1) העתק פעמיים את כל קטע המשנה המצוטט, ופסק לפי כל אחת משתי האפשרויות (היעזר בדברי התוספות).

(2) מהי ההלכה הנלמדת מן הביטוי "אפילו עני שבישראל", לפי כל אחת משתי אפשרויות הפיסוק?

(4 נקודות)

ב. "ולא יפחתו לו מארבע כוסות של יין ואפילו מן התמחוי".

"ולא יפחתו" — למי הכוונה?

הסבר כיצד דייקו התוספות את התשובה על שאלה זו. כתוב שני דיוקים. (3 נקודות)

ג. התוספות התלבטו אם רק העני מקבל ארבע כוסות או גם כל בני ביתו מקבלים.

(1) בתוספות הובאה סברה שלפיה רק העני מקבל ארבע כוסות. הסבר סברה זו.

(2) בתוספות הובאה הוכחה שכל בני המשפחה חייבים בארבע כוסות.

הסבר את ההוכחה של התוספות ואת דחיית הוכחה זו.

(5 נקודות)

/המשך בעמוד 5/

4. קידוש במקום סעודה

א. (1) "אותם בני אדם שקידשו בבית הכנסת" — לפי שיטת רב, מדוע מקדשים בבית הכנסת?

(2) כתוב מיהו המקל ומיהו המחמיר במחלוקת בין רב לשמואל, והעתק מן הגמרא

למחברתך את המילים שמהן אפשר ללמוד את התשובה.

(4 נקודות)

ב. עיין בדברי הרא"ש שלפניך, וענה על השאלה שאחריהם.

... וכיוון דהלכתא כשמואל, המקדש בבית הכנסת אי ליכא אורחין נראה דהויא ברכה לבטלה. ... והרב רבנו יונה פירש דאינה ברכה לבטלה. דהא דאמרינן דאין קידוש אלא במקום סעודה היינו מדרבנן, ואסמכיה רבנן אקראי "וקראת לשבת עונג" (ישעיהו נ"ח, י"ג). ועיקר הקידוש מן התורה הוא כדכתיב זכרוהו על היין בכניסה (פסחים ק"ו, ע"א). הלכך כיוון שיש בני אדם שאינם יודעים לקדש, נהגו לקדש בבית הכנסת כדי שיצאו ידי קידוש מן התורה.

... והא דקאמר [שמואל] אין קידוש אלא במקום סעודה, לא משמע כפירוש [של רבנו יונה], דמשמע שאינו קידוש כלל. וכן הא דאמר רבה "ובקידושא דהכא לא נפקיתו". ועוד קשה מאי קאמר לשמואל "למה לי לקדושי בבי כנישתא", נימא להוציא מי שאינו יודע לקדש בביתו.

(רבנו אשר — הרא"ש, מסכת פסחים, פרק י', סימן ה')

הרא"ש הקשה על פירושו של רבנו יונה שלוש קושיות. הסבר את שלוש הקושיות.

(6 נקודות)

ג. עיין בדברי הרב יוסף באב"ד ("מנחת חינוך") שלפניך, וענה על השאלה שאחריהם.

ועיין ברא"ש דחה דברי רבנו יונה, דאין משמע כפירוש, דנראה דלא הווי קידוש כלל שלא במקום סעודה.

והדברים תמוהים אצלי, שלא ראיתי בשום פוסק דלא יוצא ידי קידוש בדברים בלבד, ומכל שכן אם יקדש על היין כולם סוברים דיוצא ידי תורה? ומה שהביא ראייה מדקאמר בגמרא שם "ובקידושא דהכא לא נפקיתו" אין ראייה, דמדרבנן לא נפקי על כן צריך לקדש פעם שנייה, כי אף לדעת הפוסקים דעיקר קידוש בדברים, מכל מקום תקנת חז"ל על היין, וכן במקום סעודה. ... וצריך עיון על האחרונים שלא עמדו בדברי הרא"ש, כי עיין היטב ותראה שהדברים אינם מובנים כלל וצ"ע.

(הרב יוסף באב"ד, מנחת חינוך, מצווה ל"א, ס"ק יט)

הרב יוסף באב"ד ("מנחת חינוך") דחה את אחת הקושיות של הרא"ש שהסברת בסעיף ב.

הסבר את הדחייה. (2 נקודות)

5.

אפיקומן — קרבן פסח ומצה בסוף הסעודה

א. מדוע צריך לאכול את קרבן הפסח בסוף הסעודה ("על השובע")?

כתוב שני טעמים. (2 נקודות)

ב. (1) הסבר כיצד למדו בגמרא, לשיטת רבי אלעזר בן עזריה, שגם לאחר חורבן בית המקדש

צריך לסיים את אכילת המצה עד חצות.

(2) עיין בדברי הרב ישראל מאיר הכהן מראדין ("ביאור הלכה") שלפניך, וענה על השאלה

שאחריהם.

ויהא זהיר וכו' - עיין משנה ברורה מה שכתבתי שצריך להיזהר מאוד וכו'. כי בגמרא איתא דלדעת ר' אלעזר בן עזריה דפסח מן התורה אינו נאכל אלא עד חצות, הוא הדין מצה דאיתקש לפסח. ור' עקיבא פליג עליו וסבר דפסח זמן אכילתו הוא כל הלילה, וממילא הוא הדין מצה זמנה מן התורה הוא כל הלילה. ויש פלוגתא בין הראשונים אם הלכה כר' אלעזר בן עזריה משום דיש הרבה סתמי משנה כוותיה [וכך גם סתמא דמשנה כאן - ראה תוספות ד"ה אמר (בהתחלה)], או כר' עקיבא משום דהלכה כר' עקיבא מחברו [עירובין מ"ו, ע"ב]. ... ויש מהראשונים שכתבו דאפילו לר' עקיבא הוא רק לעניין דאורייתא, אבל משום הרחקה מודה דאסור לכתחילה לאחר יותר מחצות, וכן כתב הגר"א בביאורו.

והנה משום זה החליטו הרבה אחרונים דאף דבוודאי חייב לאכול מצה אף כשאיחר לאחר חצות דשמא הלכה דמן התורה זמנו כל הלילה, על כל פנים לא יברך על אכילת מצה דספק ברכות להקל.

(הרב ישראל מאיר הכהן מראדין, ביאור הלכה, סימן תע"ז)

לפי ה"ביאור הלכה", אדם שלא אכל כזית מצה לפני חצות - יאכל, אך לא יברך.

פֶּרַט את הנימוקים לפסק הלכה זה בנוגע לאכילה ובנוגע לברכה.

(6 נקודות)

ג. עיין בדברי הרב אברהם בורנשטיין ("אבני נזר") שלפניך, וענה על השאלה שאחריהם.

נראה לדינא למאן דאמר אין הפסח נאכל [אלא] עד חצות, והוא הדין מצה, דלאחר חצות מותר לאכול. ובלאו הכי נראה כן, דוודאי אין חיוב שיישאר טעם פסח ומצה בפיו רק בזמן המצווה. ועל כן נראה דאם בתחילת הסעודה או באמצע רואה שהוא קרוב לחצות, יאכל כזית מצה על תנאי. אם הלכה כר' אלעזר בן עזריה יהיה לשם אפיקומן, וימתין עד לאחר חצות ויאכל סעודתו. ואחר כך יאכל שנית אפיקומן ויוצא ממה נפשך. אם הלכה כר' אלעזר בן עזריה דעד חצות, יצא באפיקומן ראשון, ואחר חצות מותר לאכול דברים אחרים. ואם הלכה כרבי עקיבא דעד שיעלה עמוד השחר, יוצא באפיקומן השני.

(הרב אברהם בורנשטיין, שו"ת אבני נזר, חלק אורח חיים, סימן שפ"א, ה')

מהו הפתרון ההלכתי שהרב בורנשטיין ("אבני נזר") מציע לאדם שמעוניין להמשיך לאכול את סעודתו בליל הסדר גם לאחר חצות? הסבר את הפתרון. (4 נקודות)

/המשך בעמוד 7/

פרק שני (36 נקודות)

ענה על ארבע מהשאלות 6-10 (לכל שאלה – 9 נקודות).

6. חזקה ונאמנות

- א. (1) לדברי רב נחמן בר יצחק, כתוב מדוע יש להניח שעם הארץ בדק חמץ, והסבר את הסיוע לדבריו מברייטא שהובאה בהמשך הגמרא.
- (2) לפי מסקנת הגמרא, במה עוסק המקור שבו נכתב "הכול נאמנים על ביעור חמץ", ומדוע "הכול נאמנים"?
- (7 נקודות)
- ב. על פי התוספות, אם מתקיימים שני תנאים – "הכול נאמנים", אפילו בדינים דאורייתא. כתוב את שני התנאים. (2 נקודות)

7. מנהג וחומרה

- א. בני חוזאי נהגו להפריש חלה מאורז.
- לפי מסקנת הגמרא, מתי יש צורך ללמד את בני חוזאי שמנהגם מוטעה, ומתי אין צורך ללמדם שמנהגם מוטעה? נמק. (4 נקודות)
- ב. "דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי להתירן בפניהם".
- (1) על פי דברי רבנו נסים המובאים בתוספות, באיזה מצב דין זה נוהג ובאיזה מצב דין זה אינו נוהג?
- (2) כתוב את הביסוס הלשוני לדברי רבנו נסים.
- (5 נקודות)

8. ברכה על יין בסעודה

- "רב יעקב בר אבא איקלע לבי רבא, חזיה דברין בורא פרי הגפן אכסא קמא, והדר בריך אכסא דברכתא, ואישתי".
- א. (1) תאר את המעשה של רבא המובא בציטוט.
- (2) הסבר את המעשה של רבא, לפי מסקנת הגמרא.
- (5 נקודות)
- ב. בתוספות צוין מקור שסותר את המעשה של רבא.
- מהי הסתירה, ומהו התירוץ של התוספות לסתירה זו? (4 נקודות)

9. ליל הסדר – שני טיבולים וארבע נוסות

- א. (1) כאשר שני הטיבולים הם בחזרת, מדוע צריך לטבל פעמיים? בתשובתך כתוב טעם אחד לפי הדעה שמצוות צריכות כוונה, וטעם אחד לפי הדעה שמצוות אינן צריכות כוונה.
- (2) לפי רב חסדא, אפשר לברך על החזרת "על אכילת מרור" בטיבול ראשון, אף שקיום המצווה הוא בטיבול השני של החזרת.
- לפי התוספות, הסבר מדוע ברכה זו מועילה, וכתוב דוגמה נוספת לברכה שאינה נאמרת בסמיכות לקיום המצווה.
- (7 נקודות)

- ב. "ארבע כסי תיקנו רבנן דרך חירות כל חד וחד נעביד ביה מצווה".
- כתוב את המצווה שמקיימים בכל אחת מן הכוסות. (2 נקודות)

10. מושגים

- הסבר בקצרה שלושה מן המושגים והמשפטים שבסעיפים א-ה (לכל מושג או משפט – 3 נקודות).
- א. כי פליגי בעל ביעור מר סבר מעיקרא משמע ומר סבר להבא משמע
- ב. כשם שהשבת קובעת למעשר כך שבת קובעת לקידוש
- ג. טעמו פגמו (שני פירושים)
- ד. שתאן חי יצא. אמר רבא ידי יין יצא ידי חירות לא יצא
- ה. מצוות אין מבטלות זו את זו

פרק שלישי — קטע שלא נלמד (16 נקודות)

לפניך סוגיה ממסכת פסחים.

למד את הסוגיה, וענה על השאלות הנוגעות לה, לפי ההוראות שבעמוד 10.

נד: מקום שנהגו פרק רביעי פסחים

מתני'

ובכל מקום. בין נהגו בין לא נהגו:
תלמידי חכמים בטלן. ממלאכה
אותו היום: רבן שמעון כו'. ולא
אמרין מיחזי כיוהרא ואס' ר'ה
לינטל רשאי: גמ' אין תענית
ציבור נכבד. הואיל ואין צריכין
לגשמים אס' גזרין על דבר אחר
אין חומר תענית ציבור נוהג בו
לאכול מצעוד יום וליאסר במלאכה
ושאר חומרי האמורים שס"ט: בין
השמשות שלו אסור. באכילה
ובמלאכה דמחמירין על ספיקו
כדאמרין בתענית ציבור ושמואל
קא משוי ט' באב בתענית ציבור:
מצעוד יום למעוטי מאי לאו למעוטי
בין השמשות. ספק: לא למעוטי
משחשכה. ודאי אכל על ספיקו לא
מחמירין: אין בין ט' באב ליוה"כ.
לכתחילה קאמר אכל דליעבד טובא
איכא זה כרת וזה איסור בעלמא:
דבר שיטא לקמן: לקביעא דירחא.
לעשות שני ימים כי מספקא לן אס'
עברו ב"ד חדש שעבר אי לא:

מתני' * מקום שנהגו לעשות

מלאכה בתשעה באב עושין מקום שנהגו
שלא לעשות מלאכה אין עושין ובכל מקום
תלמידי חכמים בטלים רשב"ג אומר ילעולם
יעשה אדם עצמו תלמיד חכם: גמ' אמר
שמואל ^טאין תענית ציבור בכבל אלא
תשעה באב בלבד למימרא דסבר שמואל
ט' באב בין השמשות שלו אסור והאמר
שמואל תשעה באב ° בין השמשות שלו
מותר וכי תימא קסבר שמואל כל תענית
ציבור בין השמשות שלו מותר והאגן ^טתנן
אוכלין ושותין מצעוד יום למעוטי מאי לאו
למעוטי בין השמשות לא למעוטי משחשיכה
נימא מסייע ליה אין בין תשעה באב ליום
הכיפורים אלא שזה ספיקו אסור וזה ספיקו
מותר מאי ספיקו מותר לאו בין השמשות
לא כדאמר רב שישא בריה דרב אידי
לקביעא דירחא הכא נמי לקביעא דירחא

עליך לענות על ארבע שאלות: על **שאלה 11** — חובה, ועל שלוש מהשאלות 12-15.
(לכל שאלה — 4 נקודות)

11. שאלת חובה

- א.** לאילו בני אדם, ולאיזה משני המקומות הנזכרים במשנה מתייחס רשב"ג בדבריו?
ב. כתוב את דעותיהם של תנא קמא ושל רשב"ג על עשיית מלאכה בתשעה באב, בנוגע לאדם ולמקום שכתבת בסעיף א.

12. "אמר שמואל: אין תענית ציבור בבבל אלא תשעה באב בלבד".
כתוב שני הבדלים הלכתיים בין תשעה באב לתענית שנגזרה בבבל בעקבות צרות.

13. "למימרא דסבר שמואל ט' באב בין השמשות שלו אסור" — הסבר כיצד הסיקה הגמרא כי זו אכן דעת שמואל.

14. "נימא מסייע ליה" — מהו העניין שהגמרא הביאה לו סיוע? הסבר את הסיוע.

15. "ספיקו מותר" — הסבר בלשונך דין זה, על פי דברי רב שישא בריה דרב אידי.

בהצלחה!

נספח — חוברת דפים ממסכת פסחים

הנחיות לנבחן

בחוברת שלפניך דפי גמרא מתוך תכנית הלימודים.
בדפים אלה מובאות הסוגיות שבהן עוסקות השאלות בפרקים א-ב במבחן.

מפתח הדפים בחוברת:

עמוד 3	—	דף ב ע"א
עמודים 5-6	—	דף ד ע"א — דף ד ע"ב
עמודים 7-8	—	דף ז ע"א — דף ז ע"ב
עמודים 9-12	—	דף נ ע"א — דף נא ע"ב
עמוד 13	—	דף סו ע"א
עמודים 14-18	—	דף צט ע"ב — דף קא ע"ב
עמודים 19-20	—	דף קג ע"א — דף קג ע"ב
עמודים 21-23	—	דף קה ע"א — דף קו ע"א
עמוד 24	—	דף קח ע"ב
עמודים 25-29	—	דף קיד ע"א — דף קטז ע"א
עמוד 30	—	דף קיז ע"ב
עמודים 32-34	—	דף קיט ע"ב — דף קכ ע"ב

מסורת הש"ס

אור לארבעה עשר פרק ראשון פסחים

ב.

עין משפט נר מצוה

א א מ"ר פ"ח מהלכות
חמץ ומלא הלכה ג
סמך עשין לט טור ושיע
א"ח פ"ח תלפ ספק א:

רבינו חננאל

אור לארבעה עשר בורקין
את החמץ לאור הנר בורקין
טמא אור רב וטמא אור
גדול רב ויורה אור לילי.
אף על גב דאסיקנא לבורקין
הכל אור אורחא הוא,
אמרין קס"ד רמאן דאמר
גמרי קס"ד רמאן דאמר
הוא ומאן דאמר לילי
קס"ד רמאן דאמר וואחבין
עליה והכתובים הבקור אור
ואך האמר האור לילי
הוא. ופרקינן מי כתיב
אור בקר דשמעת מינה
שהאור בקר הוא. הבקור
אור כתיב, ופי' הבקור
האור ולא כי האור הוא
הבקור. מיתבין ויכאור בקר
זוהר שמש אלמא אור
ימאן הוא. וטעין ויכאור
בקר כתיב, כלומר כאור
בקר קודם וזוהר שמש
לצדיקים לעתיד לבוא הוא
כעין זוהר שמש בעולם
הזה, נמצא וזוהר שמש
בעולם הזה כעין אור
בקר קודם וזוהר שמש
לצדיקים לעתיד לבוא.
ויקרא אלהים לאור יום.
ושנינו למאיר ובא קראו
יום. כלומר משיאור היום
ולחלן קראו יום. [אמצינות
דשמשא למצות שוהגין
ביום, כגון ציצית ומילה
וכיוצא בהן. חשוכא
ופקדיה אמצותא דנהגין
(שילית) (כלילת) כגון
הקטר חלבים ואבירים].
הללויה כל כוכבי אור.
פירוש בא הכתוב להודיע
דאפילו זוהר הכוכבים
נפקא אור. ונפקא מינה
לנודע דאמר מר הודר מן
האורה אסור אפילו באורן
של כוכבים.

אור לארבעה עשר בורקין את החמץ. פ"ח שלא לעבור עליו
בכל יראה וכל ימלא וקשה לר"י כיון דלר"ז ציטול כדאמר
גמ' (דף י:) הבודק נרץ שיצטול ומדאורייתא ציטול בעלמא כגו
אמאי הריכו חכמים דיקה כלל וגרסא לר"י דלע"ג דסגי ציטול
בעלמא החמירו חכמים לבדוק חמץ
ולעבור פ"ח שלא יבא לאכלו וכן משמע

לקמן (דף י:) דעבי רבא ככר צמחי
קורה וכו' לו דלמא זימנין דנפול
ואמי למיכליה והטעם שהחמירו כאן
טפי מנשאר איסורי הנאה שלא
הריכו לערס משום דחמץ מותר
כל השנה ולא נאסר רק בפסח ולא
בדילי מינים כדאמר לקמן (דף יא.)
ולא דמי לבשר בחלב וערלה וכלאי

הכרס שאסורס נוהג איסור עולם
(טו) וזויר נמי איסוריה שרי לאחריו אי
נמי שאני חמץ שהחמירה בו תורה
לעבור בכל יראה וכל ימלא החמירו
חכמים לבדוק ולעבור אפילו היכא
דיצטול משום דלמא אחי למיכליה
וגרסא לרשב"א דאפילו לפי טעם
האחרון צ"ל דהחמירו חכמים בכל
חמץ אפי' בחמץ נוקשה ועל ידי
תערוגת ארץ על גב דליכא כל יראה
לפרי"ת דברש אלו עובדין (דף ג.)
דחא אחר שיאור ישרף וידינו חמץ
נוקשה כדמוכח התם ואיכא למ"ד
נמי התם דכ"ש חמץ גמור על ידי
תערוגת משמע דאסור להסתוות
דאי מותר להסתוות אמאי ישרף
ישהה ארום עד אחר הפסח ויהא
מותר אפילו לרבי יהודה דלא אסר
רבי יהודה חמץ אחר הפסח אלא
בחמץ גמור דאיכא ג' קראי לתוך
זמנו ולפני זמנו ולאחר זמנו (לקמן
דף כח:) אצל בנזקשה דליכא אלא חד
קרא אפי' ר' יהודה מודה:

קא ס"קא דעתך פ"ד נגהי וכו'.
לא נקט קס"ד אלא משום מאן
דאמר נגהי דלא קאי הכי ואגב
אורחיה נקט נמי לילי ממש ומש"ה
אין לשבז הספקים:
ובדרבב יהודה. לא קאי אמאי
דמשי כדאמר פ"ח
נהר אלא מיתלחא צאפי נפשה היא
ומפרשה מה השמיטנו הפסוק לכ"ע:
יבנם בבי טוב. אור"י דפסוק
הכיום (דף ט:) וס"ס: משמע
דעס הוי משום מוסיקן דמפיק ליה
הסם תלחא איס מפסת ביתו
וקרא משום מוסיקן קא מוהיר
דמפיקין מניה הסם כיון שיתן רשות
למשחות וכו' ולפי זה אפילו מעירו
אדם נרץ ליהרר שיא בבי טוב והא דנקט כיוסא תחלה היינו משום
דאורחא דגמרא למיתקן הכי כמו מטפס ועולה ומטפס ויורד צפרק
עושין פסין (דף כח.) דנקט עליה תחלה וצ"פ כמה מדליקין (דף יד:)
בין השמשות כהרף עין זה נכנס זה יוצא וקשה הא דריש רב יהודה
הא דרשה גופה מקרא אחריתא דלא תלחא צפרק הכיום (דף ט:) וס"ס:
ואומר רשב"א דלרבי מרי קראי הבקור אור נרץ לעיר אחרת ואפי'
היכא דליכא למיחש למוסיקן כגון אחי יוסף דהו"ו והטעם מפני
הפסחים וקרא דלא תלחא אינעריך לעירו ומפני המוסיקין:
ובאור בקר בעולם הזה. פ"ח דהיינו עד מתי היום כדמוכח
בפ' תמיד נשחט (דף נח.) דעד ו' שעות נקרא בקר כעין

זה יהיה תחלת זריחת השמש דהיינו הנך החמה לצדיקים לעפיד לנא:
אומר ר"י דפשיטא ליה לגמרא דעד זאת הכוכבים יממא משום דמקדין כפס"ד דמגיילה
(דף כ:) דמעלות השחר יום הוא דכתיב ואנחנו עושים צמללכה מעלות השחר עד זאת הכוכבים ואומר והיה לנו הלילה משמר
וכיום מללכה ומהתם נמי מוכח דעד זאת הכוכבים יום הוא ולא קשה מההוא קרא לתלמי דפרק כמה מדליקין (דף יד:) וזה. דקאמר
ר' יהודה משמשקע החמה כל זמן שפני מרחא מאדימין ואיכא למאן דאמר התם שני חלקי מיל שהוא לפי הנראה שעה גדולה לפני זאת
הכוכבים דאין לנו צדיקין צללת הכוכבים כדאמר התם כל כוכבים גדולים הגראין כיוס ולא כוכבים קטנים הגראין צללה אלא ציוטוס:
(ב' ברנאן) הודר מן האור. מיהו היכא דלשון בני אדם היכא דלשון המקרא אולית אחר לשון בני אדם כדאמרין בערכין (ד' יט:)
גבי האומר משקל ידי עלי מדאורייתא קיבורת כולה בנדרים הלך אחר לשון בני אדם דהיינו עד האילוס:

אור לארבעה עשר גרסא: (לאור הנר. בגמרא (דף י:) מפרש
טעמא: בורקין. שלא יעבור עליו בכל יראה ובכל ימלא:
ובמה אמרו. לקמן במתניתין: שפי שורוס. של חביות הסדורות
במתקן של יין נרץ לבדוק ציניהם. אחרי שאמרנו כל מקום שאין
מכניסין בו חמץ אין נרץ לבדוק
למה הוצרכו לבדוקן ומפרש לא אמרו
אלא במתקן שמכניסין בו חמץ כגון
מתקן שמסתפק ממנו יין לשולחנו
ופעמים שהשמש עומד לתמוג יין
ופמו בידו וכשהיין כלה נכנס למתקן
להביא יין: שפי שורוס על פני כל
המתקן. גמ' (דף ט:) מפרש מאי
הוא: שפי שורוס דה"ל חביות כו'.
מפרש גמ' (דף ט:) גמ' י"ג קא
סלקא דעתך מאן דאמר נגהי נגהי
ממש. כשיאיר השחר שחרית של י"ד:
מאן דאמר לילי לילי ממש לא גרסא.
דחא דחא לילי הוא ממש: הבקור
אור. קס"ד דה"ק ולבקר דהיינו
אור כלומר ששמו אור האנשים שולחו:
מי כתיב האור בקר. דלשמשע ולאור
דהיינו בקר דמיתא לומר דאור שס
דבר הוא וקרי לבקר אור: הבקור אור
כפי"ב. האי אור לאו שס דבר הוא
אלא הבקור האור והאנשים שולחו
כמאן דאמר פ"ח נהר ולפי דרכו
לימך הכתוב דרך ארץ מאחי יוסף
שהמתינו עד שהאיר המזרח כדבר
יהודה אצל אור שהוא שס דבר אינו
אלא לילה: בבי טוב. ויחא לדרך
יכנס ערבית לבית מלון בעוד החמה
זורחת ולמחר ימתין עד הנך החמה
יוצא ולא טוב לו שהאור טוב לו
שנאמר באור כי טוב ומה היא טובתו
מפני החיות ומפני הלכטים: וכאור
בקר. השתא משמע לן דשס דבר
הוא והכי קאמר דוד וכאור זה דהיינו
בקר כן זרע שמש לצדיקים שיא
מאפילתו לעולם הבא: מי כתיב אור
בקר. דהיינו שס דבר וימלא אור
הוא בקר וכן זרע שמש: וכאור בקר
כפי"ב. ואין זה שס דבר אלא כמאיר
של בקר זרע שמש כשמתחיל הבקור
להאיר בעולם הזה והוא חשך ואפל
בעלות השחר נוגה כזריחת השמש
של עכשיו תהיה אותה שעה לצדיקים
לעמיד לנא לפי שהיא אור החמה
גדול מאד ואפילו עלות השחר שלה
יאיר הכנך החמה של עכשיו: למאיר
ובא קראו יום. משעס שמסתחיל
להאיר והאי אור לאו שס דבר הוא:
וכא קיימא לן. כשמתעורר קמייתא
דברכותא: עד זאת הכוכבים יממא.

כדכתיב מעלות השחר ועד זאת הכוכבים דעורא (נחמיה ד') אלא.
חזין הכי: קרייה רחמנא לנהורא כו'. האי ויקרא לאו קריאת שס
הוא דמימא שקרא את שס האור יום אלא קרא לנריה המאירה
שנרא מהוד מעטה לבושו: ופקדיה אמצותא דיממא. למה לשמש
ביום ולחושך לילה לשמש צלילה. קרא כמלך שקרא לעבדו שיבא לפניו:
הא קאמר דאור כוכבים נמי אור הוא. לעולם כוכבים המאירים
קאמר ודקא קאי לך הא שאין מאירין לא הא דנקט כוכבי אור
לאו למעטי כוכבים שאין מאירין לכל כוכבים י"ל להם אור
ולכא למעטי מדי וקרא אשמעינן לאור כוכבים קריי אור
ונפקא מינה לנודע הנאה מן האור שיאסר באורן של כוכבים:

מקדמא
והא קיימא לן ע"י צאת הכוכבים יממא הוא. אומר ר"י
(דף כ:) דמעלות השחר יום הוא דכתיב ואנחנו עושים צמללכה מעלות השחר עד זאת הכוכבים ואומר והיה לנו הלילה משמר
וכיום מללכה ומהתם נמי מוכח דעד זאת הכוכבים יום הוא ולא קשה מההוא קרא לתלמי דפרק כמה מדליקין (דף יד:) וזה. דקאמר
ר' יהודה משמשקע החמה כל זמן שפני מרחא מאדימין ואיכא למאן דאמר התם שני חלקי מיל שהוא לפי הנראה שעה גדולה לפני זאת
הכוכבים דאין לנו צדיקין צללת הכוכבים כדאמר התם כל כוכבים גדולים הגראין כיוס ולא כוכבים קטנים הגראין צללה אלא ציוטוס:
(ב' ברנאן) הודר מן האור. מיהו היכא דלשון בני אדם היכא דלשון המקרא אולית אחר לשון בני אדם כדאמרין בערכין (ד' יט:)
גבי האומר משקל ידי עלי מדאורייתא קיבורת כולה בנדרים הלך אחר לשון בני אדם דהיינו עד האילוס:

אור לארבעה עשר בורקין את החמץ לאור הנר
כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך
בדיקה ויבמה אמרו ב' שורות במתקן מקום
שמכניסין בו חמץ בית שמאי אומרים ב'
שורות על פני כל המתקן ובית הלל אומרים
שתי שורות החיצונות שהן העליונות:
גמ' מאי אור רב הונא אמר נגהי *ורב יהודה
אמר לילי קא סלקא דעתך דמאן דאמר נגהי
נגהי ממש ומאן דאמר לילי לילי ממש מיתבי
יהבקר אור והאנשים שולחו אלמא אור
יממא הוא מי כתיב האור בקר הבקור אור
כתיב כמאן דאמר צפרא נהר וכדבר יהודה
אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב *לעולם
יכנס אדם בבי טוב ויצא בבי טוב מיתבי
יכאור בקר יורה שמש אלמא אור יממא
הוא מי כתיב אור בקר וכאור בקר כתיב
ורבי קאמר וכאור בקר בעולם הזה כעין
זריחת שמש לצדיקים לעולם הבא מיתבי
ויקרא אלהים לאור יום אלמא אור יממא
הוא הכי קאמר *למאיר ובא קראו יום אלא
מעתה ולחשך קרא לילה למחשך ובא קרא
לילה הוא הכי קאמר קרייה רחמנא לנהורא
ופקדיה אמצותא דייממא וקרייה רחמנא
לחשוכא ופקדיה אמצותא דלילה מיתבי
הללויה כל כוכבי אור אורחא
הוא הכי קאמר הללויה כל כוכבים המאירים
אלא מעתה כוכבים המאירים הוא דבעו
שבוחי שאינו מאירין לא בעו שבוחי והא
כתיב *הללויה כל צבאיו אלא הא קמ"ל
דאור כוכבים נמי אור הוא למאי נפקא
מינה לנודר מן האור * (דחנן) הנידר מן האור
אסור באורן של כוכבים מיתבי *לאור יקום
רוצח יקטל עני ואביון ובלילה יהי כגב

אור לארבעה עשר בורקין את החמץ לאור הנר
כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך
בדיקה ויבמה אמרו ב' שורות במתקן מקום
שמכניסין בו חמץ בית שמאי אומרים ב'
שורות על פני כל המתקן ובית הלל אומרים
שתי שורות החיצונות שהן העליונות:
גמ' מאי אור רב הונא אמר נגהי *ורב יהודה
אמר לילי קא סלקא דעתך דמאן דאמר נגהי
נגהי ממש ומאן דאמר לילי לילי ממש מיתבי
יהבקר אור והאנשים שולחו אלמא אור
יממא הוא מי כתיב האור בקר הבקור אור
כתיב כמאן דאמר צפרא נהר וכדבר יהודה
אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב *לעולם
יכנס אדם בבי טוב ויצא בבי טוב מיתבי
יכאור בקר יורה שמש אלמא אור יממא
הוא מי כתיב אור בקר וכאור בקר כתיב
ורבי קאמר וכאור בקר בעולם הזה כעין
זריחת שמש לצדיקים לעולם הבא מיתבי
ויקרא אלהים לאור יום אלמא אור יממא
הוא הכי קאמר *למאיר ובא קראו יום אלא
מעתה ולחשך קרא לילה למחשך ובא קרא
לילה הוא הכי קאמר קרייה רחמנא לנהורא
ופקדיה אמצותא דייממא וקרייה רחמנא
לחשוכא ופקדיה אמצותא דלילה מיתבי
הללויה כל כוכבי אור אורחא
הוא הכי קאמר הללויה כל כוכבים המאירים
אלא מעתה כוכבים המאירים הוא דבעו
שבוחי שאינו מאירין לא בעו שבוחי והא
כתיב *הללויה כל צבאיו אלא הא קמ"ל
דאור כוכבים נמי אור הוא למאי נפקא
מינה לנודר מן האור * (דחנן) הנידר מן האור
אסור באורן של כוכבים מיתבי *לאור יקום
רוצח יקטל עני ואביון ובלילה יהי כגב

אור לארבעה עשר בורקין את החמץ לאור הנר
כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך
בדיקה ויבמה אמרו ב' שורות במתקן מקום
שמכניסין בו חמץ בית שמאי אומרים ב'
שורות על פני כל המתקן ובית הלל אומרים
שתי שורות החיצונות שהן העליונות:
גמ' מאי אור רב הונא אמר נגהי *ורב יהודה
אמר לילי קא סלקא דעתך דמאן דאמר נגהי
נגהי ממש ומאן דאמר לילי לילי ממש מיתבי
יהבקר אור והאנשים שולחו אלמא אור
יממא הוא מי כתיב האור בקר הבקור אור
כתיב כמאן דאמר צפרא נהר וכדבר יהודה
אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב *לעולם
יכנס אדם בבי טוב ויצא בבי טוב מיתבי
יכאור בקר יורה שמש אלמא אור יממא
הוא מי כתיב אור בקר וכאור בקר כתיב
ורבי קאמר וכאור בקר בעולם הזה כעין
זריחת שמש לצדיקים לעולם הבא מיתבי
ויקרא אלהים לאור יום אלמא אור יממא
הוא הכי קאמר *למאיר ובא קראו יום אלא
מעתה ולחשך קרא לילה למחשך ובא קרא
לילה הוא הכי קאמר קרייה רחמנא לנהורא
ופקדיה אמצותא דייממא וקרייה רחמנא
לחשוכא ופקדיה אמצותא דלילה מיתבי
הללויה כל כוכבי אור אורחא
הוא הכי קאמר הללויה כל כוכבים המאירים
אלא מעתה כוכבים המאירים הוא דבעו
שבוחי שאינו מאירין לא בעו שבוחי והא
כתיב *הללויה כל צבאיו אלא הא קמ"ל
דאור כוכבים נמי אור הוא למאי נפקא
מינה לנודר מן האור * (דחנן) הנידר מן האור
אסור באורן של כוכבים מיתבי *לאור יקום
רוצח יקטל עני ואביון ובלילה יהי כגב

אור לארבעה עשר בורקין את החמץ לאור הנר
כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך
בדיקה ויבמה אמרו ב' שורות במתקן מקום
שמכניסין בו חמץ בית שמאי אומרים ב'
שורות על פני כל המתקן ובית הלל אומרים
שתי שורות החיצונות שהן העליונות:
גמ' מאי אור רב הונא אמר נגהי *ורב יהודה
אמר לילי קא סלקא דעתך דמאן דאמר נגהי
נגהי ממש ומאן דאמר לילי לילי ממש מיתבי
יהבקר אור והאנשים שולחו אלמא אור
יממא הוא מי כתיב האור בקר הבקור אור
כתיב כמאן דאמר צפרא נהר וכדבר יהודה
אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב *לעולם
יכנס אדם בבי טוב ויצא בבי טוב מיתבי
יכאור בקר יורה שמש אלמא אור יממא
הוא מי כתיב אור בקר וכאור בקר כתיב
ורבי קאמר וכאור בקר בעולם הזה כעין
זריחת שמש לצדיקים לעולם הבא מיתבי
ויקרא אלהים לאור יום אלמא אור יממא
הוא הכי קאמר *למאיר ובא קראו יום אלא
מעתה ולחשך קרא לילה למחשך ובא קרא
לילה הוא הכי קאמר קרייה רחמנא לנהורא
ופקדיה אמצותא דייממא וקרייה רחמנא
לחשוכא ופקדיה אמצותא דלילה מיתבי
הללויה כל כוכבי אור אורחא
הוא הכי קאמר הללויה כל כוכבים המאירים
אלא מעתה כוכבים המאירים הוא דבעו
שבוחי שאינו מאירין לא בעו שבוחי והא
כתיב *הללויה כל צבאיו אלא הא קמ"ל
דאור כוכבים נמי אור הוא למאי נפקא
מינה לנודר מן האור * (דחנן) הנידר מן האור
אסור באורן של כוכבים מיתבי *לאור יקום
רוצח יקטל עני ואביון ובלילה יהי כגב

(א) ובמה אמרו. לקמן במתניתין: שפי שורוס. של חביות הסדורות
במתקן של יין נרץ לבדוק ציניהם. אחרי שאמרנו כל מקום שאין
מכניסין בו חמץ אין נרץ לבדוק
למה הוצרכו לבדוקן ומפרש לא אמרו
אלא במתקן שמכניסין בו חמץ כגון
מתקן שמסתפק ממנו יין לשולחנו
ופעמים שהשמש עומד לתמוג יין
ופמו בידו וכשהיין כלה נכנס למתקן
להביא יין: שפי שורוס על פני כל
המתקן. גמ' (דף ט:) מפרש מאי
הוא: שפי שורוס דה"ל חביות כו'.
מפרש גמ' (דף ט:) גמ' י"ג קא
סלקא דעתך מאן דאמר נגהי נגהי
ממש. כשיאיר השחר שחרית של י"ד:
מאן דאמר לילי לילי ממש לא גרסא.
דחא דחא לילי הוא ממש: הבקור
אור. קס"ד דה"ק ולבקר דהיינו
אור כלומר ששמו אור האנשים שולחו:
מי כתיב האור בקר. דלשמשע ולאור
דהיינו בקר דמיתא לומר דאור שס
דבר הוא וקרי לבקר אור: הבקור אור
כפי"ב. האי אור לאו שס דבר הוא
אלא הבקור האור והאנשים שולחו
כמאן דאמר פ"ח נהר ולפי דרכו
לימך הכתוב דרך ארץ מאחי יוסף
שהמתינו עד שהאיר המזרח כדבר
יהודה אצל אור שהוא שס דבר אינו
אלא לילה: בבי טוב. ויחא לדרך
יכנס ערבית לבית מלון בעוד החמה
זורחת ולמחר ימתין עד הנך החמה
יוצא ולא טוב לו שהאור טוב לו
שנאמר באור כי טוב ומה היא טובתו
מפני החיות ומפני הלכטים: וכאור
בקר. השתא משמע לן דשס דבר
הוא והכי קאמר דוד וכאור זה דהיינו
בקר כן זרע שמש לצדיקים שיא
מאפילתו לעולם הבא: מי כתיב אור
בקר. דהיינו שס דבר וימלא אור
הוא בקר וכן זרע שמש: וכאור בקר
כפי"ב. ואין זה שס דבר אלא כמאיר
של בקר זרע שמש כשמתחיל הבקור
להאיר בעולם הזה והוא חשך ואפל
בעלות השחר נוגה כזריחת השמש
של עכשיו תהיה אותה שעה לצדיקים
לעמיד לנא לפי שהיא אור החמה
גדול מאד ואפילו עלות השחר שלה
יאיר הכנך החמה של עכשיו: למאיר
ובא קראו יום. משעס שמסתחיל
להאיר והאי אור לאו שס דבר הוא:
וכא קיימא לן. כשמתעורר קמייתא
דברכותא: עד זאת הכוכבים יממא.

אור לארבעה עשר בורקין את החמץ לאור הנר
כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך
בדיקה ויבמה אמרו ב' שורות במתקן מקום
שמכניסין בו חמץ בית שמאי אומרים ב'
שורות על פני כל המתקן ובית הלל אומרים
שתי שורות החיצונות שהן העליונות:
גמ' מאי אור רב הונא אמר נגהי *ורב יהודה
אמר לילי קא סלקא דעתך דמאן דאמר נגהי
נגהי ממש ומאן דאמר לילי לילי ממש מיתבי
יהבקר אור והאנשים שולחו אלמא אור
יממא הוא מי כתיב האור בקר הבקור אור
כתיב כמאן דאמר צפרא נהר וכדבר יהודה
אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב *לעולם
יכנס אדם בבי טוב ויצא בבי טוב מיתבי
יכאור בקר יורה שמש אלמא אור יממא
הוא מי כתיב אור בקר וכאור בקר כתיב
ורבי קאמר וכאור בקר בעולם הזה כעין
זריחת שמש לצדיקים לעולם הבא מיתבי
ויקרא אלהים לאור יום אלמא אור יממא
הוא הכי קאמר *למאיר ובא קראו יום אלא
מעתה ולחשך קרא לילה למחשך ובא קרא
לילה הוא הכי קאמר קרייה רחמנא לנהורא
ופקדיה אמצותא דייממא וקרייה רחמנא
לחשוכא ופקדיה אמצותא דלילה מיתבי
הללויה כל כוכבי אור אורחא
הוא הכי קאמר הללויה כל כוכבים המאירים
אלא מעתה כוכבים המאירים הוא דבעו
שבוחי שאינו מאירין לא בעו שבוחי והא
כתיב *הללויה כל צבאיו אלא הא קמ"ל
דאור כוכבים נמי אור הוא למאי נפקא
מינה לנודר מן האור * (דחנן) הנידר מן האור
אסור באורן של כוכבים מיתבי *לאור יקום
רוצח יקטל עני ואביון ובלילה יהי כגב

אור לארבעה עשר בורקין את החמץ לאור הנר
כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך
בדיקה ויבמה אמרו ב' שורות במתקן מקום
שמכניסין בו חמץ בית שמאי אומרים ב'
שורות על פני כל המתקן ובית הלל אומרים
שתי שורות החיצונות שהן העליונות:
גמ' מאי אור רב הונא אמר נגהי *ורב יהודה
אמר לילי קא סלקא דעתך דמאן דאמר נגהי
נגהי ממש ומאן דאמר לילי לילי ממש מיתבי
יהבקר אור והאנשים שולחו אלמא אור
יממא הוא מי כתיב האור בקר הבקור אור
כתיב כמאן דאמר צפרא נהר וכדבר יהודה
אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב *לעולם
יכנס אדם בבי טוב ויצא בבי טוב מיתבי
יכאור בקר יורה שמש אלמא אור יממא
הוא מי כתיב אור בקר וכאור בקר כתיב
ורבי קאמר וכאור בקר בעולם הזה כעין
זריחת שמש לצדיקים לעולם הבא מיתבי
ויקרא אלהים לאור יום אלמא אור יממא
הוא הכי קאמר *למאיר ובא קראו יום אלא
מעתה ולחשך קרא לילה למחשך ובא קרא
לילה הוא הכי קאמר קרייה רחמנא לנהורא
ופקדיה אמצותא דייממא וקרייה רחמנא
לחשוכא ופקדיה אמצותא דלילה מיתבי
הללויה כל כוכבי אור אורחא
הוא הכי קאמר הללויה כל כוכבים המאירים
אלא מעתה כוכבים המאירים הוא דבעו
שבוחי שאינו מאירין לא בעו שבוחי והא
כתיב *הללויה כל צבאיו אלא הא קמ"ל
דאור כוכבים נמי אור הוא למאי נפקא
מינה לנודר מן האור * (דחנן) הנידר מן האור
אסור באורן של כוכבים מיתבי *לאור יקום
רוצח יקטל עני ואביון ובלילה יהי כגב

אור לארבעה עשר בורקין את החמץ לאור הנר
כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך
בדיקה ויבמה אמרו ב' שורות במתקן מקום
שמכניסין בו חמץ בית שמאי אומרים ב'
שורות על פני כל המתקן ובית הלל אומרים
שתי שורות החיצונות שהן העליונות:
גמ' מאי אור רב הונא אמר נגהי *ורב יהודה
אמר לילי קא סלקא דעתך דמאן דאמר נגהי
נגהי ממש ומאן דאמר לילי לילי ממש מיתבי
יהבקר אור והאנשים שולחו אלמא אור
יממא הוא מי כתיב האור בקר הבקור אור
כתיב כמאן דאמר צפרא נהר וכדבר יהודה
אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב *לעולם
יכנס אדם בבי טוב ויצא בבי טוב מיתבי
יכאור בקר יורה שמש אלמא אור יממא
הוא מי כתיב אור בקר וכאור בקר כתיב
ורבי קאמר וכאור בקר בעולם הזה כעין
זריחת שמש לצדיקים לעולם הבא מיתבי
ויקרא אלהים לאור יום אלמא אור יממא
הוא הכי קאמר *למאיר ובא קראו יום אלא
מעתה ולחשך קרא לילה למחשך ובא קרא
לילה הוא הכי קאמר קרייה רחמנא לנהורא
ופקדיה אמצותא דייממא וקרייה רחמנא
לחשוכא ופקדיה אמצותא דלילה מיתבי
הללויה כל כוכבי אור אורחא
הוא הכי קאמר הללויה כל כוכבים המאירים
אלא מעתה כוכבים המאירים הוא דבעו
שבוחי שאינו מאירין לא בעו שבוחי והא
כתיב *הללויה כל צבאיו אלא הא קמ"ל
דאור כוכבים נמי אור הוא למאי נפקא
מינה לנודר מן האור * (דחנן) הנידר מן האור
אסור באורן של כוכבים מיתבי *לאור יקום
רוצח יקטל עני ואביון ובלילה יהי כגב

אור לארבעה עשר בורקין את החמץ לאור הנר
כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך
בדיקה ויבמה אמרו ב' שורות במתקן מקום
שמכניסין בו חמץ בית שמאי אומרים ב'
שורות על פני כל המתקן ובית הלל אומרים
שתי שורות החיצונות שהן העליונות:
גמ' מאי אור רב הונא אמר נגהי *ורב יהודה
אמר לילי קא סלקא דעתך דמאן דאמר נגהי
נגהי ממש ומאן דאמר לילי לילי ממש מיתבי
יהבקר אור והאנשים שולחו אלמא אור
יממא הוא מי כתיב האור בקר הבקור אור
כתיב כמאן דאמר צפרא נהר וכדבר יהודה
אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב *לעולם
יכנס אדם בבי טוב ויצא בבי טוב מיתבי
יכאור בקר יורה שמש אלמא אור יממא
הוא מי כתיב אור בקר וכאור בקר כתיב
ורבי קאמר וכאור בקר בעולם הזה כעין
זריחת שמש לצדיקים לעולם הבא מיתבי
ויקרא אלהים לאור יום אלמא אור יממא
הוא הכי קאמר *למאיר ובא קראו יום אלא
מעתה ולחשך קרא לילה למחשך ובא קרא
לילה הוא הכי קאמר קרייה רחמנא לנהורא
ופקדיה אמצותא דייממא וקרייה רחמנא
לחשוכא ופקדיה אמצותא דלילה מיתבי
הללויה כל כוכבי אור אורחא
הוא הכי קאמר הללויה כל כוכבים המאירים
אלא מעתה כוכבים המאירים הוא דבעו
שבוחי שאינו מאירין לא בעו שבוחי והא
כתיב *הללויה כל צבאיו אלא הא קמ"ל
דאור כוכבים נמי אור הוא למאי נפקא
מינה לנודר מן האור * (דחנן) הנידר מן האור
אסור באורן של כוכבים מיתבי *לאור יקום
רוצח יקטל עני ואביון ובלילה יהי כגב

אור לארבעה עשר בורקין את החמץ לאור הנר
כל מקום שאין מכניסין בו חמץ אין צריך
בדיקה ויבמה אמרו ב' שורות במתקן מקום
שמכניסין בו חמץ בית שמאי אומרים ב'
שורות על פני כל המתקן ובית הלל אומרים
שתי שורות החיצונות שהן העליונות:
גמ' מאי אור רב הונא אמר נגהי *ורב יהודה
אמר לילי קא סלקא דעתך דמאן דאמר נגהי
נגהי ממש ומאן דאמר לילי לילי ממש מיתבי
יהבקר אור והאנשים שולחו אלמא אור
יממא הוא מי כתיב האור בקר הבקור אור
כתיב כמאן דאמר צפרא נהר וכדבר יהודה
אמר רב דאמר רב יהודה אמר רב *לעולם
יכנס אדם בבי טוב ויצא בבי טוב מיתבי
יכאור בקר יורה שמש אלמא אור יממא
הוא מי כתיב אור בקר וכאור בקר כתיב
ורבי קאמר וכאור בקר בעולם הזה כעין
זריחת שמש לצדיקים לעולם הבא מיתבי
ויקרא אלהים לאור יום אלמא אור יממא
הוא הכי קאמר *למאיר ובא קראו יום אלא
מעתה ולחשך קרא לילה למחשך ובא קרא
לילה הוא הכי קאמר קרייה רחמנא לנהורא
ופקדיה אמצותא דייממא וקרייה רחמנא
לחשוכא ופקדיה אמצותא דלילה מיתבי
הללויה כל כוכבי אור אורחא
הוא הכי קאמר הללויה כל כוכבים המאירים
אלא מעתה כוכבים המאירים הוא דבעו
שבוחי שאינו מאירין לא בעו שבוחי והא
כתיב *הללויה כל צבאיו אלא הא קמ"ל
דאור כוכבים נמי אור הוא למאי נפקא
מינה לנודר מן האור * (דחנן) הנידר מן האור
אסור באורן של כוכבים מיתבי *לאור יקום
רוצח יקטל עני ואביון ובלילה יהי כגב

המשך הנספח בעמוד הבא.

מסורת הש"ס

[illegible]

רש"י ר"ה רב בר אחיה
ב"ר בני דר"א מבבלי.
בגמרא דין שם איתא בני
אבא בר אחא ברסלא
מכסרי:

רב בר אחור (דר' חייא
 ובר אחוריה. דר' רבא
 מכמיש שאל ליה ויולד
 ומנא מינו. מחא ונשא
 דמל וליה גל מנאש אשא
 ומנאנא גל מי, מיא, נשא
 אשיב כנח ויולד ליה בר
 ומנאנא דר' בר אבין דר'
 אחור דרבי מיא מחבור
 רב אחאיס מחבורה ויולד
 (ב). מרודה ויולד דר'
 דיא. ולא חובא כבית,
 דמבי בימך, דרך ייבאך
 אלמא נש. שגמס (א)
 (חובא חובא דמנאנא ע"ה)
 (ב). דרשניק דמנאנא (א)
 בימך דרך ייבאך, למי
 שגמס ייבאנא ליה וזהו
 דר' ב"ר אבא.

וְכִי חָיָה שָׁאֵל לֹרֶב בֶּן
 אֲחִיזַּב (שְׂדֵיחוֹ) בֶּן אֲחִיזַּב
 כְּשֶׁלֶּכֶל אֲבִי יִשְׂרָאֵל,
 אֲבִי יוֹר אֲבָם קִיָּם, כְּלוּמֵר
 אֲבִי יוֹר הוּא, לֵב בָּקָשׁ בֶּן
 אֲסֹר לִי בֶן אֲסֹר אֲבִי שִׁלִּי
 אֵלֶּה הָיוּ כְּלוּמֵר אֲבִי שִׁלִּי
 וְכִי אָמַר כְּלוּמֵר אֲבִי שִׁלִּי
 וְכִי הִשִּׁיב לוֹ עַל אֲמָרוֹ
 כַּעֲשׂוֹת הוּא וְלִפְסֵדוֹ מִמֶּנּוּ
 שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים, שֶׁאֵבֵל
 אֲסֹר כְּשֶׁנֶּחֱמַד לְהַדְרִיכוֹ.
 מִקְנֵת הַיּוֹם הַזֶּה, וְכִי
 שְׂמוּעַת יִצְחָק אֵין נִתְּנָה
 אֵלָּה יוֹר אֲחִיזַּב, וְלִמֵּת
 שְׂנֵי אֵין אֲחִיזַּב עֲשֵׂה
 בְּרִיקָתָא אֵין אֲחִיזַּב, כְּלוּמֵר
 לֵמַל אֵין בְּרִיקָתָא בְּיוֹם
 אֲחִיזַּב, וְאֲוִיכִמֵּי
 אֵלֶּה שְׂנֵי דְּבָרִים מִצִּיּוֹן
 מְבָרַכִּים, מִפִּי שְׂכִים
 שְׂדֵיחוֹ בֶּן אֲחִיזַּב וְעַבְדֵּה
 בֶּן אֲחִיזַּב, וְכִי נִבְרָא
 יִשָּׁא הוּא לְבָרִיךְ בֶּן אֲבִי
 פִּי עַד מֵאִיר, וְכִי אֲבִי
 בֶּן הוּנָה בְּחִלְמֵהּ
 יִשְׂרָאֵל בֶּן הוּנָה עֲרֵקָן
 בְּאֵינִי מִבְּחֵת אֲסִירָדָה
 וְכִי שְׂנֵי מִדְּלִיקֵי חַיָּה.
 שְׂכִיחֵי חַיָּה וְכִי יִדְעִין

רב מעורר מנבזל לארץ ישראל שהיה
 ר' חייא שם: אמר: ר' חייא לרב
 ואינו אביך הוא קיסר: א"ל: רב:
 ואמר קיימת. בלשון קיסר. כלומר
 דבר שאתה משאיל על איש שאל על
 אחי שאלך היה אחותך: אמר לו. עוד
 ר' חייא לרב ואמר אחותי קיימת:
 רב: לוי. אמר: רב: עדיין לא הישגותי
 בלום קיסר הוא. עיינו בלשון השמות
 עליו ותאמרי הן. ורא' בנתיבות הים
 משיבו רב על מי שאינו שואל כדי
 שיתן מן הכלל וקשה בענין ולמר
 ויחזיר רב דבר שקר מפיו: חלק לי
 מנפשי. להתאבל על אחי והחזיר
 לוהך כלל אחרי לבית המדרש.

לנחמד הלכה לתלמידים נתבון שאין
שמועה רחוקה שלאחר שלשים יום
ויבגת אלף יום אחד ומקנתו כבולו
ואינו צריך לישב כל היום כולו
תדאמר ליה והולך לו כל היום לבית
המקדש ולא המחזן עד לאחר אלמלא
הוא אמת די: הוא דהו קאמר
ויוו דיני. ככל דבר משא ומתן
היה לו עם אדם היה אומר תמיד
הוא לדין ואינו נשמע לדבר אדם אלף
על פני דין: ארץ ארץ ארץ ארץ
אספסוף. אלא צירומות) אם היו לו
פלטין לבנות אלא הייתי קובעם אלא
על שפת הים ומתיד היה משחבה
שפת הים. ובתשבותו הבאונים מנאמי
היה ימא אסנא צראתא אומר שך
היה משחבה בשפת הים ואומר תמיד
הוא שעת על שפת הים צרושים הם
מקומות אחרים ולשון זה הגון. סנה
לנלשון ארמי אסנה צרוש צרותא:
צין לר' מאיר צין לרבי יהודה.
אספסוף צמתיחין) צהרקה דעבוד
דינן לאורייתא חמץ אינו אסור מן
הטהרה אלא יראה ובאילה אלף
משש שעות משעצור שעות
דליף לקמא) מן ארץ חלק ומן
אלף משחט על חמץ: נדוק. חמץ
מחלת שם וקודם חסורו יבערו
אלמלא לו לאקדמו כולי האי דנשאלא
אין אור ימא הוא איכא לתרוי
ומתניחין נמי שם קאמר אלף שעתא
מתקשה: נדוק מאפרא. דאיכא
הקדמה לזרזים כדאשכחן גבי מילה
צירומותיה דאברהם שנחמר וישכס
אברהם נבקר שלח המחזן על הנך
האומר ומכל מקום צילה לא הקדים:
אמר הנר יפה לנדיהם. צילה אלף

ימים מחשיך. ואם מאמר יבדוק לאור התורה בלילות לא יחזיל להתעסק בשאלות כדקדקת חמץ: דחמץ לא יאכלו. הוא אמרנו עליה נמא: חובט דהר. לפי שהבצל ימאס הא אומר לקמן [ע"ז] דסגי ליה ולא צריך בדקקה והשפא כ' היא גוונא ונכנסם ליל ארבעה עשר חלה חובט הכנעני שפאס. שפאס נמי מחזיקין ליה ליה דקדקו אס לאו: מחזיקין ליה דקדק דודאי לא להעיד בארבעה עשר: נמי מחזיקין ליה דקדק דודאי לא

6 רב בר אחה דר' חייא ובר אחתיה כי סליק
 להתם אמר ליה אייבו קיים *אמר ליה אימא
 קיימת אמר ליה אימא קיימת אמר ליה
 אייבו קיים אמר ליה לשמעיה *חלוץ לי
 מעלי והולוך כלי אחרי לבית המרחץ שמע
 מינה חלת ש"מ *אבל אסור בנעילת הסנדל
 ושמע מינה *שמועה רחוקה אינה נוהגת
 אלא יום אחד ושמע מינה *מקצת היום
 ככולו ההוא דאמר דונו דיני אמרי שמע מינה
 מדן קאתי דכתיב ידן ידן עמו כאחד שבטי
 ישראל ההוא דהוה קא אזיל ואמר אכף ימא
 אסימי ביראתא בדרן ואשכחוה דמבולן
 אסיני דכתיב *זבולון לחוף ימים *שכון:
 והשתא דקיימא לן דלכולי עלמא אור אורתא
 הוא מכרי בין לרבי 'הודא ובין לר' מאיר
 חמץ אינו אסור אלא משש שעות ולמעלה
 ונבדוק בשית *וכי תימא *זרזין מקדימין
 למצות נבדוק מצפרא דכתיב *וביום השמיני
 ימול בשר ערלתו ותניא *יכל היום כולו
 כשר למילה אלא שזרזין מקדימים למצות
 שנאמר *וישכם אברהם בבקר אמר רב נחמן
 בר יצחק בשעה שבני אדם מצויין בבתיהם
 ואור הנר יפה לבדיקה אמר אבי *הילכך
 האי צורבא מרבנן לא לפתח בעידיניה
 באורתא דתליסר דגגהי ארבסר דלמא
 משכא ליה שמעתיה ואתי לאימונעי ממצוה
 בעו מיניה מרב נחמן בר יצחק המשכיר בית
 לחברו בארבעה עשר על מיל לבדוק על
 המשכיר לבדוק דהמירא דידהו אור
 דלמא על השוכר לבדוק דאיסורא ברשותיה
 קאי *ה"ש המשכיר בית לחברו על השוכר
 לעשות לו מזוזה התם הא אמר רב משרשיא
 *מזוזה חובת הדר היא הכא מאי אמר להו
 רב נחמן בר יצחק תנינא *המשכיר בית
 לחברו אם עד שלא מסר לו מפתחות חל
 ארבעה עשר על המשכיר לבדוק ואם משמסר
 לו מפתחות חל ארבעה עשר על השוכר
 לבדוק בעו מיניה מרב נחמן בר יצחק
 המשכיר בית לחברו בארבעה עשר חוקתו
 בדוק או אין חוקתו בדוק למאי ג"מ *לשייליה
 דליתיה להאי דלשייליה לאמרוהי להאי מאי
 אמר להו רב נחמן בר יצחק תניתיה הכל
 נאמנים על ביעור חמץ אפילו נשים אפילו
 עבדים אפילו קטנים מאי מעמא מהימיני
 לא

וזה הא ילפינן לקמח מחיפוש שמאורי בני: לא יסחב
באורחא דמליסר נגסי ארבער. ליל יצאת שלשה
החמץ שבבית שלו הוא: ברשומיה קאי. שהרי עמה הב
משמחו ומכני צינך [ודגש] ביאתך נכנס ויואל זה אכל הכל
בצבול בעלמא אי מסח דעמיה מיניה ומשו ליה כעפרא ואח
בציעא לן טורה זה על מי מוטל: מסירת מסתח הוא קני
ה על המשכר שעדיין היתה ברשותו ואי על פי משכר
הי משכר דרולי צדקא אחש תנאות חממיה אם לא
יאי. משכר למישייליה ומיבעי לן לאטרוחיה להאי אש
דקו בעליו אחש: מאי טעמא נאמנין. הא לאו בני אר
עבר זה על דברי חממים ואפי' הוא עס הארץ לשאר דבני

אבא קייא א"י אבא קייא אימא קיימא א"י אימא קיימא. וזאת גירסת פירוש פי' ר' חייא שאל על אביו אם הוא קיים ורב השניצ לו שאביו של רב קיים וכן בלס ולפי גירסת הפוסקים ר' חייא שאל על אביו אם הוא קיים והשניצ לו חייא קיימת פי' אימא של רב היא קיימת ולא רצה להשיב אלא קיים שלא יטעה רבי חייא ויסבור ששניצו על מה שאלו דקרי אינשי לאבי אבא אלא לכן פירש הגמרא דרב רב אבא ובראשית דר' חייא הוא לפרש טעמא למא משיב כן: **שנאמר** וישכם אברהם בבקר. ואם תאמר והיכי מוכח מהאי קרא דרזין מקדימין תלמודא לנשות ואין מקדימין דרזין מתפארין והא בפרק גבי הגשה (חזון נא. שם) יליף ר' אבא מהאי קרא דתלמוד חכם לא ילא יחזיר צלילה ויש לומר דהכא מוכח מקרא דעקידה דלא היה נמנע אברהם מללאת יצחק צלילה דשלוהו מזהו אינן מוזקין ועוד דשני נעריו היו עמו והסם מוכח מירשם אברהם צנקר דנציב גבי סרוס דלא היה מזהו יחזיר היה שלא רצה שיראו בתפלתו של עדום:

1. דן ידין עמו כאחד
שבטי ישראל:
בראשית מט טז
2. זבולן לחוף ימים ישכן
והוא לחוף אגיות וירכתו
על צידו:

- בראשית מט יג
3. וביום השמיני ימול
בשר ערלתו:
ויקרא יב ג
4. וישכם אברהם בבקר
ויחבש את חמרו ויקח
את שני נעריו אתו ואת
עזק בנו ויבקע עצי
עלה ויקם וילך אל
המקום אשר אמר לו
האלהים: כראשית כב ג

שהוא יום, וכך היו
מבקיעין ימיהם וידיעין
שואו. והנה המשיבר
בית לחברו הסוכר חייב
בכמותה ששמונה חובות
לדוד. היא המשיבר בית
בארבעה עשר בניסן על
משיב לבידו, ושפטנו על
המשיבר לבדו, והנא
המשיבר בית לחברו אם
שם אל יד מסר לו
המפתח על המשיבר לבדו,
ואם משאל יד מסר
המפתח על המשיבר
לבדו וכבר נתחייב
ועלה בעיני
המשיבר בית לחברו ביד
וידלך לו וליחיה לבדו ביד
שמי. וחקת בודק או לא
השגנו יד מידה דנא
הכל ואומנין על ביעור
אמרו שם ואמלו

צבירים ואפילו קטנים, מהם
טעמים, לא מושגים חזקין
בדוק וקסוד הכל חזרין
הן אצל ביעור חמץ. והנני
חבר שמה הריני ממרה
מבשרים מידות אפילו הן
במקום שבו יזמן הרי הן בחוקם
מבטלין. והדין לא אלא
משום דאמרי הן, והדין
ומוקמין לה לעולם כי
היא גונא חזקת בדוק,
ועל התנא הכל נאמין
ביעור חמץ וכו',
בגון המוחזק לן בהאי
ביחא דלא בדיק אמרי
הן בדברי. אמרין כן

דקסנר דאי מאדאוייטא כביטול בעלמא גיי לה, הימנינהו רבנו להני נשי ועבדים וקטנים במילחא דהיא מדוכנו ונחית. (נ"א: ורחינו דמוחין לו ולא בריק.) דבריקת חמץ מדרבנן היא.

עין משפט
נר מצוה

אור לארבעה עשר פרק ראשון פסחים

מסורת הש"ס

(א) לקמן ט. ע"ז מא:
דה טו: (ב) ולקמן יא:
(ג) וז"ל טו: מסורת יח:
(ד) לקמן יא: ודף סא:
(ה) וז"ל יב: (ו) וז"ל יג:
(ז) וז"ל יד: וז"ל טו:
(ח) וז"ל טו: וז"ל טז:
(ט) וז"ל טז: וז"ל טז:
(י) וז"ל טז: וז"ל טז:

תורה אור השלם

1. שבעת ימים שאר לא
ימצא בבחיוב כי כל
אבל מחמת וברכה
הנפש הוא מבחיוב
ישראל בגד ובאורח
הארץ: שמו יב יט
2. שבעת ימים מצות
תאכלו אך ביום הראשון
השבועי הוא מבחיוב
ביב אכל ופסח וברכה
הנפש הוא משפאל
מיום הראשון עד יום
השבועי: שמו יב טו

גליון הש"ס

נב' ודנא ליה לאיניש
לדין מצוה בספורה:
ע"י לקמן דף י"ג חס'
ד"ה במעשה:
שם לרבות י"ד לבידור:
ע"י תשבת הדין סמן
נ"ח:

מוסף רש"י

מגור: גוף וקטן ט.
אפילו הן בני יומן.
דנכין הן שהיו נחמתי
ושורפין בתחלת
שש, וז"ל דל שש
ששית מדאורייתא שרא,
גור רבן עלה דלמא טע
ופטר על השביעית שרא
ששית, אלא המעשים לא
טע (למחר על השביעית
שהיו ממשות ומותר
לדקמן יא: ודלמן כל
המש, ואין אכל דע
ופטר על שביעית שרא
מחשית, ומיח לדין
אין לך ומאכל להכחש,
אל ששית אכל בהנאה
אסור מדדקן מורה משום
שביעית (שם).

דקסבר. האי תנא: הכל חבירין אלא נדוקה. ואפילו עם הארץ
ודבר שהוא מוחזק חביר מחזקין ליה שאל עבר זמנו
שעשאוהו: דסניא חכר. הנאמן על המעשרות ומת והיות מגורה
מלאה פירות אפילו הן בני יומן שנמנעו היום הכי הן בחזקת

מתוקנים דודאי לא ילא מתחת ידו
עד שגמר כל מלות והכל נמי כיון
דלף עמי הארץ חבירין הן על
הבדקה חזקתן שדקדוק: וממילא
דלא דקמי נאמנין טעמא משום
דהכל חבירים הם אלא נדוקה דלמא
אין עמי הארץ חבירים על כך
ועממא משום דקאמרי הן אלו
דלעו שדקדוק: כל הכתובים
דדוקים מיבעי ליה. למיתני ולא היה
למיתליה בלמירה דהני. ומקשינן
אלא מדלמא בלמירה דלא איכא
למדיק הא לא אמרי לא אס כן מאי
קא מיבעיא לך תפשוט מינה דלמן
חזקתו דדוק. ומשני מהא ליכא למדיק
למיפטט מידי דליכא לאוקמה ליה
נגון דמוחזק לן נחלי דלא דק כגון
שליטתו טרוד או ילא מצדו יום
לדך ואמרי הן אנתו דקדוקיהו:
נכישול בעלמא. דתני תשביעית
ולא תני תשביעית ודקדוק דלא היה
השבתה: בדדקן. הימנוהו רבנן
נחישא דלימא אלא מדדקן דהס
הנכירי והס הנכירי לקמן בלמיתני
של אלו וכן נדקיהם להאמינן נחיד
דלא דלוריתא: מי הו מקח טעום.
ואס בא השוכר לחזור צו על ידי
עליותו ולומר לא כך שדכתי ואין
תנאי שלני קיים מהו לחזור: לא
מצביא ויכא דלא יחבי אגרא.
לחכרים ונדקי אלא כל איש ואיש
צודק את ציתו דלא מלי למימר ליה
מקח טעום דלס הייתי יודע שאינו
דדוק לא הייתי שוכרו דודאי נחא
לאיניש למעבד מזה נבזייה ואי נמי
הוה ידע דלא דיק לא היה מניחו
לא יאכל: דכולי עלמא מיהא חזק משש שעות ולמעלה אסור.
נכן: אלא אפילו בלמירה. דנחישא
כל בני ציתו לשוכר ונדקי כל איש
צביתו דליכא השתא חסרון כס
אפילו הכי אי ידע ציה אחרת דלא
דיק לא הוה הדך ציה דנחא ליה

כו' והאי דקא הדך ציה משום מלתא אחריתי היא דלשכח ביתא
אחרית דשפירא מינה: סנ' הסס גרסין ואף על גב דנפיקין
היא: ושורפין כחלת שש. ולא ימתין עד מחלת שבע שעות
אסור מן התורה לפי שאדם טועה בשביעית: ר' יודא אומר.
טועה אדם יותר מכאן ונריך להסתחך מן העצירה יותר ולא
יאלץ מסוף ארבע ולמעלה: חולין. לא אכילין ולא שורפין
כלומר אין לך לשרוף ומאכל הוא לנחמתו כל חמש אכל הוא
לא יאכל: דכולי עלמא מיהא חזק משש שעות ולמעלה אסור.
מן התורה דאי לא מיתסר עד אחרת לא הוה גורי ביה דבין
יממא ללילא לא טעו איניש: שבעת ימים שאור לא ימלא ככתיב.
אפילו שעה אחת בתוך השבעת ימים ונחיו אף ביום הראשון
תשביעו הרי שעה זו שעה אחת: הא כיצד לרבות כו'. דעל
כרחין האי הראשון ראשון קודם לכל שבעה קאמר דהיינו
ארבעה עשר: ואימא לרבות ליל חמשה עשר. שלא ימתין
עד הצוקר והכי קאמר אף בכניסת יום הראשון מיד תשביעו
דאי משבעת ימים הוה אמינא ימים אין לילות לא:

השבתה
ח"ך בלמירה. וז"ל דמיתסר דקרא קדריש ועוד מדכתיב אף ודרשין לקמן אף חלק פרק: ואימא לרבות יא:
חפשה עשר אביעור. וז"ל מלי לשנוי ציום כתיב דמשני כסמון וזי נמי משני דלימאק השבתה שאור לאכילת חמץ לא לך
לקרא דמיתמי שבעת ימים שאור לא ימלא דמדיחאק השבתה שאור לאכילת חמץ יכול לדרוש הכל כמו שדורש רבי יוסי (הגלילי) לקמן ט:

לאו משום דחזקתו דדוק. תימה מאי ס"ד דאי חזקתו דדוק
אס כן מה לך לומר דהני כלל ואומר ר"י דמיתמי
כגון שבעת הימים בעיר אע"ג דחזקתו דדוק כיון דליתיה בעיר
לך לישאל הימנו ולהכי מהני אמירה דהני דלא שאלין אע"ג

לאו משום דחזקתו דדוק דקסבר הכל חבירים
הם אצל בדיקת חמץ ודנחא א"כ חביר שמת
והניח מגורה מליאה פירות אפי' הן בני יומן
הרי הן בחזקת מתוקנים וממאי דילמא שאני
הכא משום דקאמרי הן אלו אמירה דהני
מידי מששא אית ביה אלא מאי דחזקתו
דדוק האי הכל נאמנים כל הבתים בחזקת
דדוקן בארבעה עשר מיבעי ליה אלא מאי
משום אמירה דהני הא לא אמרי הני לא
תפשוט מיניה דאין חזקתו דדוק לא לעולם
אימא לך דחזקתו דדוק והכא במאי עסקינן
דמוחזק לן דלא דק וקאמרי הני בדקניה
מהו דתימא לא להימניהו רבנן קמ"ל כיון
דבדיקת חמץ מדדקן הוא דמדאורייתא
יבביטול בעלמא סגי ליה הימנוהו רבנן
בדרבנן: איבעיא להו המושכר בית לחבירו
בחזקת דדוק ומצאו שאינו דדוק מהו מי
הו כמקח טעות או לא תא שמע דאמר
אביי ילא מיבעיא באתרא דלא יחבי אגרא
וברקו דנחא ליה לאיניש לקיומי מצוה
בנופיה אלא אפילו באתרא דיהבי אגרא
וברקו: דנחא ליה לאיניש לקיומי מצוה
בממוניה: דתנן התם ר"מ אומר אוכלין כזה
חמש ושורפין בתחלת שש ר' יהודה אומר
אוכלין כל ארבע ותולין כל חמש ושורפין
בתחלת שש דכולי עלמא מיהא חמץ משש
שעות ולמעלה אסור מנלן אמר אביי תרי
קראי כתיבי כתיב ושבועת ימים שאור לא
ימצא בבתיכם וכתיב יאך ביום הראשון
תשביעו שאור מבתיכם הא כיצד לרבות
ארבעה עשר לביעור ואימא לרבות ליל
חמשה עשר לביעור דסלקא דעתך אמינא
ימים כתיב ימים אין לילות לא קא מושמע
לן אפילו לילות ההוא לא איצטריכא ליה
דלא

משמע שסומך עליה לעין חלה ומעשר מכל מקום גבי דיקת
חמץ אע"ג דידס מ"מ אי הוה מדאורייתא לא מהימנין להו משום
דליכא טירחא מירחא ונריך דקדוק גדול כדמוכח בירושלמי
שמפרש מפני שגשים עולניות הן ותחומין דרבנן מהימנין להו
לאשה ועבד ולא קטן מדתניא בפ' כיצד מעבדין (עירובין נח: ושם)
אפילו עבד ואפילו שפחה נאמנת לומר עד כאן חסום שבת אכל
קטנים לא דגריעו טפי מדחשיב להו בשמעתין בסוף ונפרק שני
דכתובות (דף כח: ושם) אלו נאמנים להעיד בגדולן מה שראו
בקוטנן עד כאן היינו מהלכין בשבת משמע אכל בקוטנן לא היינו
משום דחומותין אין בידם כלל לך אין נאמנים כמו בדקת חמץ:
המשביר בית החבירו בחזקת שהוא דדוק. נראה לרש"י
דנשאלה עשר איירי דנארבעה עשר על המשמר
לדדוק: ובתריב אף ביום הראשון תשביעו. פי' הקוטרס
מדמחיש ביום הראשון להשביע מכלל דמקטנו מותר ואין נראה
לר"י דהא תשביעו הנערה היא ולא ליה הכחש לשורפו אלא
לאחר איסורו ועוד אי ממשמעות דיום ראשון משמע מקל
מותר מה לך לך חלק מיהו ללישאל שני שפירס הקוטרס דלך
ח"ך בלמירה. וז"ל דמיתסר דקרא קדריש ועוד מדכתיב אף ודרשין לקמן אף חלק פרק: ואימא לרבות יא:
חפשה עשר אביעור. וז"ל מלי לשנוי ציום כתיב דמשני כסמון וזי נמי משני דלימאק השבתה שאור לאכילת חמץ לא לך
לקרא דמיתמי שבעת ימים שאור לא ימלא דמדיחאק השבתה שאור לאכילת חמץ יכול לדרוש הכל כמו שדורש רבי יוסי (הגלילי) לקמן ט:

בא א מ"י פ"י מהלכות
מעשר הל' ב:
בב ב מ"י פ"ב מהל'
חמץ ומלא הל' ח
סמן עשין על טע"ע א"ח
סי חל טע"ע ב:
בב ג מ"י ע"ס (הל' ח)
והל' יט טע"ע א"ח
ע"ס פ"ד:
ד (מ"י פ"ב ע"ס הל' ב):
בר ה מ"י ע"ס הלכה יח
טע"ע א"ח ע"ס
פ"ד:

רבינו חננאל

המשביר בית החבירו
בחזקת דדוק ונמצא שאני
בדוק, כי האי נגזר מקח
טעות הוא או לא. ופשוט
אביי דלא הוה מקח טעות
דנחא ליה לאיניש למעבד
מצוה בספורה וכל שכן
בנופיה. וכולי עלמא חמץ
בידי משש שעות ולמעלה
אסור מדאורייתא מנא לן.
ופשיט לה אביי הכן
בהאי טעמא, והאי דאביי
שייבא בדרי יוסי הגלילי
כדבעין למימר לקמן.
שאמר שבעת ימים מצוה
תאכלו אך ביום הראשון
תשביעו שאור מבתיכם.
ואי אפשר לומר זה
ביום הראשון ביום טוב
הראשון הוא, וביום הראשון
אחר אכל מצה ומשבת
שאור, שנאמר שבעת
ימים שאור לא ימצא
בבתיכם, ואי אפשר לומר
נמי השבתה שאור ליל
ט"ו הוא, משום דביום
הראשון תשביעו שאור
כתיב ולא כלילה, שמעתי
דה ביום הראשון קודם
יום טוב הראשון הוא.

מסורת הש"ס

אור לארבעה עשר פרק ראשון פסחים

ז.

עין משפט
נר מצוה

למא א מ"י פ"ה מהל'
אשמוסיה א פסח
עשין חמ טו"ח"י מ"י
טו"ש"ע א"ש"י מ"י
ספיק סל'
ב ב מ"י פ"ג מהלסמ
המזן ומלס הלס' י
טו"ש"ע א"ש"י מ"י
ספיק מ'
בא ג מ"י פ"ו מהלסמ
מ"ש ו"ר הלס' י
בב ד ה טו"ש"ע א"ש"י
מ"י
מ"י פ"ד
בב ד מ"י פ"ו מהלסמ
מ"ש ו"ר הלס' י

רבינו חננאל

והיבטליה בשעת שנית
למה בזמן הכינוי כר
פשוטה היא. פירוש
קורדינאטא חטין חוקים
ואין מחמיקין הייא. אפילו
אלו כיון שחורשור במים
איסור תבואה הו' בחמץ
גמור. ואקשינן וכו' בחר
איסורא לא מצינן מבטל
ליה. והתניא היה יושב
בבית המדרש ונזכר שיש
לו חמץ בבית מבטלו
בביתו אחר שבת ואחר
יום טוב. והנה יום טוב
לא משכחת ליה אלא בחר
איסורא וקמי' דמבטל.
ורשנין (לא) בתלמוד חסב
שיש לו עיסה מגולגלת
בביתו ביום טוב מותרת
שם החמץ ששקדים
ומבטלה קודם שתחמץ.
דיקא נמי דקמי' היה יושב
בבית המדרש ש"מ. מה
שעפשה ולא ידע אי מצה
אי חמץ היא אם רבו ימי
מצה מותרת היא. פירוש
אחר הפסח. ואקשינן
ויחיל בחר תבוא. כלומר
(ב)מעות מעשר. כיון
שעכשיו כל הפת שעושין
מצה היא, גם זו מצה היא.
שהחמץ כבר עבר, מי לא
תנן בפרק פעות שנמצאו
לפני פסחיה בהמה לנעול
מעשר. כלומר במעות
מעשר שני קורין בהמה,
כדכתיב ותחת הכסף בכל
אשר אוהב נפשך בבקר
ובצאן. ואמרין מה טעם
הואל ושוין ירושלים
עשין להתכבד בכל יום,
אלמא אמרין איתנה אולו
והני אחריני ענינו וכו'.
ואקשינן ומי אולין אחר
האחרון. והתניא ר' יוסי
אמר חיבה שנשמע בה
חולין ומעשר ר' רוב
חולין חולין ואם רוב
מעשר מעשר. ולא קמי'
אחר אחרון. וסריקין בללא
ידעין איזה מהן אחרון.
או כגון שנשמע בה
צבורין צבורין. כלומר
צבור מהן וצבור מהן
ושנייהן אחר ואין אחר
מהן אחרון. אי נמצא
בגומא דאיכא לומר לא
ראה אותה. אמר ר' יוסי
היה הבודק צריך שיברך
קודם שיתחיל לברוק. ואי
מברך. ואקשינן והלכתא
אקבי' על ביעור חמץ.

לפני סוחר בהמה לעולם מעשר. פ"ה א"ש"י דאיכא למחלי
במוכר כמו בלוקח מספיקא חלין לחומרא ואין נראה
לר"י דסמון מיעוטא דחולין דשאר מעות דמוכר וה"ל
רובא להיתר ואור"י דלוקחים הו' רובא דמנה בני אדם עומדים על
צממה אחת לקנות: בהר הבית
לעולם חולין. מקשה ר"י היך נמצא
שם הא אחר צ"י הדואה (בכרות סב')
לא יכנס צהר הבית צממות הצרורות
בסדיו ואור"י דלינו אסור אלא
היכא דנשאן צפרהסא בסדיו
דגנאי הוא דנראה כהולך שם
לסחורה אלא צניעה לאו:

עשוין להתכבד בב"י. קשה
לר"י דמקמי צפיק דס

הנה (מד ט: ושם) גבי שרץ שנמצא
צמזי אין חזקתו מתכבד אלא על
ידי צדיקה ומיך דשרץ שהוא
צבעדשה אין חזקתו כל כך מתכבד
כמו צמעות:

בלבדך ב"ע לא פליגי דהבא
משמע. מבטלן היה
מזריך רש"א לנך לפני המילה
להכניסו דלי לאחר המילה ישקר
בכרכמו דלהכניסו להבא לשמע
ועוד שרץ לנך עובר לעשייתו
ולא נראה לר"ת דצפיק ר' אליעזר
דמילה (שם דף קל: ושם) תניא המל
אומר אקבי' על המילה אבי הני
אומר להכניסו משמע לאחר המילה
מקומו א"ע"ג דלהכניסו משמע להבא
לא קשה דלא על זאת הנעשה עכשיו
מנך אלא משנת אמודה להקב"ה
שזנו על המילה כשנמצא לידו ומיקנה
כאן לגלות ולהודיע שזו המילה נעשה
לשם יוצרנו ולא לשם ע"ג ולא לשם
מורגא ולא לשם הר גזים ואין נרץ
לנך עובר לעשייתו אלא צמקים
שהעשה המלוה הוא מנך אלא
כשמנך אחר לא ומדע שהרי ברכת
אירוסין אינו מנך אלא אחר אירוסין:
כי

הוא אמר רבה לא תימא שרבתה מוצה אלא אימא שרבו ימי מוצה עילווה
אי הכי פשיטא לא צריכא דעיפושה מרובה מהו דתימא כיון דעיפושה
מרובה איגליא מילתא דודאי חמץ מעליא הוא קא משמע לן כיון שרבו
ימי מוצה עילווה אמרין כל יומא ויומא נהמא חמימא אפה ושרא עילווה
ועפשא טפי ומי אולין בחר בתרא והא תניא ר' יוסי בר יהודה אומר
יחיבה שנשמעו בה מעות חולין ומעות מעשר אם רוב חולין חולין
אם רוב מעשר מעשר ואמאי ליזיל בחר בתרא אמר רב נחמן בר יצחק
הבא במאי עסקינן כגון שנשמעו בה מעות חולין ומעות מעשר ואין יודע
איזה מהן בסוף רב זביד אמר כגון שנשמעו בה ציבורין ציבורין רב פפא
אמר כגון דאשתכח ב' בגומא: אמר רב יהודה הבודק צריך שיברך מאי
מברך רב פפי אמר משמיה דרבא (אומר) לבער חמץ רב פפא אמר משמיה
דרבא על ביעור חמץ בלבד לא פליגי דודאי רבא אמר אירוסין:
כי

מה טעם צמעת הרגל מעשר ולא אמר' קודם הרגל נפול דלמחן צממאין צהר הבית הואל ושוין ירושלים עשין להתכבד בכל
יום מפני הטיט ואי נפול קודם הרגל הו' משמכחי צמעת כיצוד אלא הר הבית מתוך שהוא משופע והרוב מכבדו מעפרו ועוד שאין אדם
נכנס בלחץ שולן רגליו ואינו עשוי להתכבד. אלא כל דבר העשוי להתכבד אמרין קמאי קמאי אודו וחסמ' חסות שמתממשין
בס' אולין וטולין ראשון ראשון כדי שלא יתעפשו וכל שכן דמסתמא צדיק זה אור לארבעה עשר והיא צדקתה היא ומלך היא:
מוציא עליה. שהרי הוא זה ימים רבים ומחן הוא: ורואי להיות מעופש משנכנס הפסח: אי פפי פשיטא. אפי' ספק
ליכא דמסתמא דלי צדיק והא מלך היא: אס רוב חולין. שנשמעו בה חולין אלא נתר רובא חולין ולא נתר צממא: ליצורין ליצורין.
של מעשר צויות וזו של חולין צויות וזו ציוס א': בגומא. דליכא למימר זיל בחר צממא דקמאי הא שקלינהו משום דיש לחוש שמה
בגומא נעמן ולא ראוהו: בלבער כולי עלמא לא פליגי דלהבא משמע. ושפיר דמי דצריכה קודם עשית המלוה ענין דללקמן [ע"פ]:
מעיקרא

והיבטליה בשית כיון דאיסורא דרבנן עילווה
כדאורייתא דמאי ולא ברשותיה קיימא
ולא מצי מבטיל דאמר רב גידל אמר ר'
חייא בר יוסף אמר רב המוקדש משש שעות
ולמעלה אפילו בחימי קורדינאטא אין חוששין
לקידושין ולבתר איסורא לא מצי מבטיל
ליה והא תניא היה יושב בבית המדרש
ונזכר שיש חמץ בתוך ביתו מבטלו בלבו
אחד שבת ואחד יום טוב בשלמא שבת
משכחת לה כגון שחל ארבעה עשר להיות
בשבת אלא יום טוב בחר איסורא הוא
אמר רב אחא בר יעקב הבא יבטלמדי
יושב לפני רבו עסקינן ונזכר שיש עיסה
מגולגלת בתוך ביתו ומתיירא שמא תחמץ
קדים ומבטיל ליה מוקמי דתחמץ דיקא
נמי דקמי' היה יושב בתוך בית המדרש
שמע מינה: אמר רבה בר רב הונא אמר
רב הפת שעפשה כיון שרבתה מצה מותרת
הכי דמי איילמא דידע בה דחמץ היא כי
רבתה מצה מאי הוי אלא דלא ידעין בה
אי חמץ הוא אי מצה הוא מאי איריא כי
רבתה מצה אפילו כי לא רבתה מצה נמי
ניזיל בחר בתרא מי לא תנן מ'מעות
שנמצאו לפני סוחר בהמה לעולם מעשר
בהר הבית חולין בירושלים בשעת הרגל
מעשר בשאר ימות השנה חולין ואמר רב
שמעיה בר ירמא מאי טעמא הואל ושוין
ירושלים עשוין להתכבד בכל יום אלא
אמר' קמאי קמאי אודי ליה והני אחריני ניגוהו
רהבא נמי נימא קמא קמא אויל והא דהאידנא
הוא שאני הבא דעיפושה מוכיח עילווה אי
עיפושה מוכיח עילווה כי רבתה מצה מאי

הוא אמר רבה לא תימא שרבתה מוצה אלא אימא שרבו ימי מוצה עילווה
אי הכי פשיטא לא צריכא דעיפושה מרובה מהו דתימא כיון דעיפושה
מרובה איגליא מילתא דודאי חמץ מעליא הוא קא משמע לן כיון שרבו
ימי מוצה עילווה אמרין כל יומא ויומא נהמא חמימא אפה ושרא עילווה
ועפשא טפי ומי אולין בחר בתרא והא תניא ר' יוסי בר יהודה אומר
יחיבה שנשמעו בה מעות חולין ומעות מעשר אם רוב חולין חולין
אם רוב מעשר מעשר ואמאי ליזיל בחר בתרא אמר רב נחמן בר יצחק
הבא במאי עסקינן כגון שנשמעו בה מעות חולין ומעות מעשר ואין יודע
איזה מהן בסוף רב זביד אמר כגון שנשמעו בה ציבורין ציבורין רב פפא
אמר כגון דאשתכח ב' בגומא: אמר רב יהודה הבודק צריך שיברך מאי
מברך רב פפי אמר משמיה דרבא (אומר) לבער חמץ רב פפא אמר משמיה
דרבא על ביעור חמץ בלבד לא פליגי דודאי רבא אמר אירוסין:
כי

מה טעם צמעת הרגל מעשר ולא אמר' קודם הרגל נפול דלמחן צממאין צהר הבית הואל ושוין ירושלים עשין להתכבד בכל
יום מפני הטיט ואי נפול קודם הרגל הו' משמכחי צמעת כיצוד אלא הר הבית מתוך שהוא משופע והרוב מכבדו מעפרו ועוד שאין אדם
נכנס בלחץ שולן רגליו ואינו עשוי להתכבד. אלא כל דבר העשוי להתכבד אמרין קמאי קמאי אודו וחסמ' חסות שמתממשין
בס' אולין וטולין ראשון ראשון כדי שלא יתעפשו וכל שכן דמסתמא צדיק זה אור לארבעה עשר והיא צדקתה היא ומלך היא:
מוציא עליה. שהרי הוא זה ימים רבים ומחן הוא: ורואי להיות מעופש משנכנס הפסח: אי פפי פשיטא. אפי' ספק
ליכא דמסתמא דלי צדיק והא מלך היא: אס רוב חולין. שנשמעו בה חולין אלא נתר רובא חולין ולא נתר צממא: ליצורין ליצורין.
של מעשר צויות וזו של חולין צויות וזו ציוס א': בגומא. דליכא למימר זיל בחר צממא דקמאי הא שקלינהו משום דיש לחוש שמה
בגומא נעמן ולא ראוהו: בלבער כולי עלמא לא פליגי דלהבא משמע. ושפיר דמי דצריכה קודם עשית המלוה ענין דללקמן [ע"פ]:
מעיקרא

והיבטליה בשית כיון דאיסורא דרבנן עילווה
כדאורייתא דמאי ולא ברשותיה קיימא
ולא מצי מבטיל דאמר רב גידל אמר ר'
חייא בר יוסף אמר רב המוקדש משש שעות
ולמעלה אפילו בחימי קורדינאטא אין חוששין
לקידושין ולבתר איסורא לא מצי מבטיל
ליה והא תניא היה יושב בבית המדרש
ונזכר שיש חמץ בתוך ביתו מבטלו בלבו
אחד שבת ואחד יום טוב בשלמא שבת
משכחת לה כגון שחל ארבעה עשר להיות
בשבת אלא יום טוב בחר איסורא הוא
אמר רב אחא בר יעקב הבא יבטלמדי
יושב לפני רבו עסקינן ונזכר שיש עיסה
מגולגלת בתוך ביתו ומתיירא שמא תחמץ
קדים ומבטיל ליה מוקמי דתחמץ דיקא
נמי דקמי' היה יושב בתוך בית המדרש
שמע מינה: אמר רבה בר רב הונא אמר
רב הפת שעפשה כיון שרבתה מצה מותרת
הכי דמי איילמא דידע בה דחמץ היא כי
רבתה מצה מאי הוי אלא דלא ידעין בה
אי חמץ הוא אי מצה הוא מאי איריא כי
רבתה מצה אפילו כי לא רבתה מצה נמי
ניזיל בחר בתרא מי לא תנן מ'מעות
שנמצאו לפני סוחר בהמה לעולם מעשר
בהר הבית חולין בירושלים בשעת הרגל
מעשר בשאר ימות השנה חולין ואמר רב
שמעיה בר ירמא מאי טעמא הואל ושוין
ירושלים עשוין להתכבד בכל יום אלא
אמר' קמאי קמאי אודי ליה והני אחריני ניגוהו
רהבא נמי נימא קמא קמא אויל והא דהאידנא
הוא שאני הבא דעיפושה מוכיח עילווה אי
עיפושה מוכיח עילווה כי רבתה מצה מאי

הוא אמר רבה לא תימא שרבתה מוצה אלא אימא שרבו ימי מוצה עילווה
אי הכי פשיטא לא צריכא דעיפושה מרובה מהו דתימא כיון דעיפושה
מרובה איגליא מילתא דודאי חמץ מעליא הוא קא משמע לן כיון שרבו
ימי מוצה עילווה אמרין כל יומא ויומא נהמא חמימא אפה ושרא עילווה
ועפשא טפי ומי אולין בחר בתרא והא תניא ר' יוסי בר יהודה אומר
יחיבה שנשמעו בה מעות חולין ומעות מעשר אם רוב חולין חולין
אם רוב מעשר מעשר ואמאי ליזיל בחר בתרא אמר רב נחמן בר יצחק
הבא במאי עסקינן כגון שנשמעו בה מעות חולין ומעות מעשר ואין יודע
איזה מהן בסוף רב זביד אמר כגון שנשמעו בה ציבורין ציבורין רב פפא
אמר כגון דאשתכח ב' בגומא: אמר רב יהודה הבודק צריך שיברך מאי
מברך רב פפי אמר משמיה דרבא (אומר) לבער חמץ רב פפא אמר משמיה
דרבא על ביעור חמץ בלבד לא פליגי דודאי רבא אמר אירוסין:
כי

מוכר רש"י

המקדש משש שעות
ולמעלה. על כרחך
מתחלת שש שעות
דלי לאמר שש דקות
ומתחילתה. מלי אלא
לאשמעין. פשיטא דאין
מקדש נאסור האלא
(דקדוקי סופרים)
בחימי קורדינאטא. קמין
הן אפילו הר אס
בלא חשך חמץ. דאין
שפול עליהם מים. אסור
(שם). לפני סוחר
בהמה. בירושלים (ב"מ)
(כ"א). לעולם. בין בשעת
הרגל בין שלא בשעת
הרגל. מעשר. שזכר זהו
החלל בירושלים מעשה,
לפי שאין אדם שזה
בירושלים עד שחלל כל
מעשהו וזוהי מעות
מעשר העיר וזוהי אר
לואכהו יספי העיר וזוהי
העלאת מעשר ללוקח כס
במעות שלמים. דגמור
שם שם מעשר שלמים
(שם). בהר הבית חולין.
הואל בשעת הרגל.
ואפי' שזכר מעות שנייה
מעשר. שפול רגלים
מביאין מעות מעשרותיהן
ללכלכל ולא עסקין רובא
דשאר חולין בחר רגל
אלא אמרין חלפני הרגל
נפלו כלן וחולין הן
(שם). בירושלים. כשאר
שוקים שנה. בשעת
הרגל מעשר. שזכר
מעות העיר מעשה. בשאר
ימות השנה חולין.
דרוב מעות שנייה חולין
(שם). מאי טעמא. בשעת
הרגל מעשר. ולא אמרין
חלפני הרגל נפול דלמחן
כסר הבית (שם). הואל
ושוין ירושלים עשוין
להתכבד בכל יום. ואם
נפלו שם לפני הרגל כבר
מלאוסי מנדין השוק. אבל
הר הבית אין נרץ להכבד
בכל יום. שאין טעם ועפר
קלט שם מתוך שהוא
משופע. ועוד שאין אדם
נכנס שם מתנעל ובלבד
שעל רגליו (שם). לבער
חמץ. מה שפשהו ימי
מן החמץ קורא ביעור. כמו
(בכרית ט:). ענינהו הקדש
מן הבית (מדרש רבי) סי'
שנה. האחרונה היא סי' פ'
והיא סי' י"ז.

עין משפט
נר מצוה

אור לארבעה עשר פרק ראשון פסחים

מסורת הש"ס

(א) ושבת קול: מנחת
מזל: (ב) סוכה מו.
[מסופתה נכנסת פ"ו הע"ו
ע"ש: (ג) שבת ו' וז"ל:
(ד) מנחת מזל: (ה) לקמן
קט: מנחת לז: מנחת
כל: סוכה לז: מנחת
(ו) נכנסת נח: (ז) לשל
ג: ע"ש: (ח) ויחזק:
(ט) [נעלמה: (י) נדק כט:
(כ) [ה' פלג: (ל) וסבת
קול: (מ) ונע' חס' וסבת
לז: ד"ה עובד: (נ) כן
במזל: (ס) ונע' חס' מוס'
חולין קול: ד"ה כתי
אלעזר: (ע) ונע' חס' מוס'
בכרת נח: ד"ה מעיקר:

תורה אור השלם

1. ויהי מה ארץ ואמר
לו רוח רוח ויעבר את
דרך הבשר ויעבר את
הדומש שמואל ב' כג
2. והוא עבר לפניהם
וישתחו ארצה שבע
פעמים עד גשחו עד
אחיה: בראשית לג
3. עקלה ויעברו שער וימצאו
בן ויעברו מלכם לפניכם
וישבתו: משה ב' י
4. שבעת ימים שאר לא
יקצו בבתיכם כי קל
אבל מחמץ ונכרתה
הפסח והוא מעשר
ישראל בגר ובאורח
הארץ: שמות יט יט
5. ויחפשו בגדול החל
ובקטן בלה וימצאו
הגביע באמתחת כנָתָן:
בראשית מד כ
6. ויהי בעת ההיא
אחפש את ירושלים
בגרות ופקדתי על
האנשים הקפאים על
שמריהם: האמרים
בלבכם לא יאשינו ואל
יָרֵץ: צפניה א' י
7. וְיָרֵץ נִשְׁמַת אֲדָם
חפש קל חדרי בטן:
משלי כז

גליון הש"ס

רש"י זכר לדבר: ד"ה
מדיק טיבה מלח' מנחת
י' ע"כ:

מוסף רש"י

העשרה לולב ענני יוס
טוב לעצמו: ולא לאחרים
(סוכה יא): ויעבר את
הדומש: ויקסם את הכוס
(מנחת כח): קדשו לרח
למנו (סוכה יא):

מעיקר משמע: על ציבור שציערתי והרי עדיין לא צדיק דהא
צרכה קודם צדיקה היא: ציבור היינו נמי צדיקה: נומא למול.
במיה: משמע דלומר ריפא המל את כל בני העיר לווי' למול את
הפיטוק הזה: וכי לא סגי דלאו איבו מסייל. עליו המצוה מוטלת
והלל על אצני מוטל כדלמרחן
בקדושין פרק קמא קרוצ לטוסי'
אזל ציבור מזה על צל החמץ
מוטלת וכל איש ואיש צורך ביתו
והיכא דיכול לומר לצער לא יומא
על ציבור: ופרכין אבי הכן מאי
איכא למימר: אי על המילה לשעבר
משמע וזה אפשר לו לומר למול מאי
איכא למימר הכי שרין ליה למימר
על המילה: אין הכי נמי. נרץ
לומר למול: פסח וקדשים. הצעלים
נאטו דכתיב (ויקרא א) וסמן ידו
ושטח: נפק ביה. ומנךך עמי שעבר:
והלכסא עמי ציבור. נמי להלכסא
משמע. וגלי מילה נמי לא שנה אפי'
הכן מאינש דעלמא דהא להלכסא
משמע ועל מילה נמי כלמול דמי:
עובר. קודם כמו ויעבר את הכושי
קדמו צמיחת אצטלום: ויעבר מלכס'
לפניהם: יקדים לילך בראש: דלכסי
בבדא לא חוי. כנון טבילה נעלי
קרי דקיימא לן בצרכות (ד' כ):
שארס דכדרי מורה וצברכה דעורא
חיקן טבילה נעלי קריין לדברי
תורה ומשום הוא טבילה תקון כלל
הטבילות ברחמן לבסוף: למדנו
מליאס. האמורה נחמן ממליאה
האמורה בגביע דנימין: ומליאס
מחפוש. כלומר וסוטה מליאה של
צנימין מחפוש האמור אללה דמה
מליאה של גביע ע"י חיפוש אף מליאה
חמץ ע"י חיפוש: וחיפוש מחפוש
וחיפוש מנרות. לאחר שלמדת שהיא
ע"י חיפוש חוזר ולמד זה החיפוש
מחפוש שמתכו צירושלים שהוא

בגרות דכתיב צעט היא אחפש את
ירושלים בגרות: ונרות מנר. דכתיב
צנר יחיד נר אלהים: נשמת אדם
חופש כל חדרי בטן ולקמיה מפרש
הא למה לי: זכר לדבר. דפרשין
והשטח מפרש קראי היכא ורליה
ממש לימא אלא אסמכתא ענלמא
דדברי תורה מדברי קבלה נענו:
קולא הוא. דלקיל רחמנא גבי ירושלים
דלא נדקיה בצבוקה אלא בצור קטן
הילך לא ילפין חמץ מיניה להקל:
שא שמע. מהאי קרא נדקיה מעלימא
היא דכתיב חופש כל חדרי בטן:
מפני

מגרות דכתיב בעת ההיא אחפש את ירושלים בגרות ונרות מנר דכתיב
ז' (אלהים) [ה'] נשמת אדם חופש כל חדרי בטן תנא דבי ר' ישמעאל
לילי י"ד בודקים את החמץ לאור הנר אף על פי שאין ראיה לדבר וזכר
לדבר שנאמר שבעת ימים שאור לא ימצא ואומר ויחפש בגדול החל
ובקטן בלה: ואומר בעת ההיא אחפש את ירושלים בגרות ואומר נר
(אלהים) [ה'] נשמת אדם חופש מאי ואומר וכי תימא האי בעת ההיא קולא
הוא דקאמר רחמנא לא בדיקנא לה בירושלים בנהורא דאבוקה דנפיש נהורא טובא אלא בנהורא
דשרגא דוומר נהורא טפי דעון רבה משתבח ועון זומר לא משתבח תא שמע נר ה' נשמת אדם:
תנו רבנן יאין בודקין לא לאור החמה ולא לאור הלבנה ולא לאור האבוקה ולא לאור הנר
מפני

כי פליגי בעל ביעור מר סבר לשעבר משמע. פירש ר"מ לשעבר
משמע טפי מלהצא אצל מ"מ משמע נמי קמ להצא דאי לא
משמע כלל להצא אלא לשעבר א"כ הכי קאמר נסמך וימא למול
לא סגי דלאו איבו מהיל וכי בשביל שאין לנו יודעין לתקן יאמר שר:

לא סגי דלאו איבו מהיל. דעל
האז מוטל דפירש הקוטרם
אזל המל גרים מצדך למול את
הגרים (שם) מצדך חייב למול כמו
האז המל: בעידנא דאנבהה
נפיק ביה. ור"מ כיון דנפק היאך
יצרך והלא צריך לנךך עובר לעשייתו
(סוף) אומר ר"מ אע"ג דנפק אכתי עוסק
במזה שצריך לנענע צדיקה הלל
(סוכה לז) לצאת יצא סיבני
ציה. לנאח משמע שלא ילא עדיין
באותה טבילה ומשכחת לה כשהפכו
כדלמרי בסוכה (ד' מז). דלמנו יולא
אלא דרך גלגלנו לא שטנו שלא
נאחט בו בזה טבילה ונאחט נטול
לולב אין צריך להפסוק דפ"י ר"י
כיון שצריך לנענע כהלל או משום
שאין רואה נטילה בזה טבילה:
והלכתא ע"ג ביעור חמץ.
יכול הוא לומר כן

שאף זה הלשון משמע להצא או שמה
דוקא על ציבור חמץ ויש טעם
בצרכות ור"י לא מלא טעם לכל
הנרסות: על הבבילה. אומר ר"מ
נשם הגאון דוקא טבילה גר דלא
כן קודם טבילה דלא מני למימר
ולו דלכתי נכרי הוא אכל שאר
חייני טבילה כנון צעל קרי
וינאחט צו מותר לנךך כדלמרחין
צ"י מי שמתו (ד' כג). נהוג עלמא
כתלמא סגי כ' יהודא: צעל קרי
שיכול להתפלל ולנךך וללמוד קודם
טבילה (סוף) אומר ר"י דאין
לנענע נשם שמכרית את הטבילה
כיון דאיכא טבילה גר דלא מני
לנךך לא חילקו וכן נעלית דייס
לא חילקו צין נעילה של אחר צית
הכסא דלא מני לנךך קודם מיהו
נעילה יס טעם אחר לנךך אחר
נעילה קודם ינוג כדלמרחין (סוכה
ד' ד): האוכל לחם בלא ינוג ידים
כללו אוכל לחם טמא וי"מ דנכל
טבילות קאמר דגנר לא חוי דקודם
שירד למים איני צריך לנךך דילמא
משום ציעותמא דמיא מימנע ולא
טביל ואחר שזירד לא הוא ערוס
ואסור לנךך משום דלכו רואה את
הערוס: ונרות מנר. יקשה
דזהו ליה למימר חיפוש מנר ולא
נרות מנר ו"ל דחיפוש לא קאי אגר
לך יס לפרש דילף חיפוש דנר
מחיפוש דירושלים שהיא בגרות
ואתן נרות מנר ואמי שמיר דשטח
צריך ללמדי קרא דחיפוש נרות ולא
סגי בקרא דנר ה' נשמת אדם וגו':
מטה

הוא דקאמר רחמנא לא בדיקנא לה בירושלים בנהורא דאבוקה דנפיש נהורא טובא אלא בנהורא
דשרגא דוומר נהורא טפי דעון רבה משתבח ועון זומר לא משתבח תא שמע נר ה' נשמת אדם:
תנו רבנן יאין בודקין לא לאור החמה ולא לאור הלבנה ולא לאור האבוקה ולא לאור הנר
מפני

מד א מ"י פ"ג מהלכות
חמץ ומלה הלכה ו'
סמך לאין לו טעם א"כ
ס' חל טעם פ'
מה ב מ"י פ"ג מהלכות
נכנסת הל' ג ופ"א
הלכה ג ופ"ד מהלכות
תפילין הלכה ז סמך עשין
כג [טעם] א"כ סמך כה
סמך וס' קנא סמך יא
ר אלפס כה' תפילין דף
עג:
ב מ' מ"י פ"ג מהלכות
נכנסת הל' ז סמך
עשין כ טעם י"ד ס' י
רמך סמך ב:
ב מ' מ"י פ"ג מהלכות
חמץ ומלה הלכה ד'
סמך חל טעם פ'
ס' חל טעם פ'
חל טעם פ':

רבינו הגאון

ובל המצות כלן מברך
עליהן קודם עשייתן, וכן
מן הטבילה בלבד, כדחזי
טוב ועלה בעלייתו אומר
אקבץ על הטבילה. ויש
מי שאומר דבטבילה ירד
לבד הוא זה הדבר.
דחנן עלה ויהי אומרים
הפוסקין על הערלה מפורש
מן הקרב. אבל שאר
חייבי טבילות מבידין
ואחר כך טבילין. ודרכין
נדה קצתה לה חלה והלא
נדה טמאה היא ומכרבת
וקוצה לה חלה. ויש
אומרים כל טמא אינו מברך
אלא אתר הטבילה. דחנן
בגרוסת פ"א חמשה לא
יורסו ואם חזרו ונרסו
חומה. האם והשכר
הערס והפוסק ובעל קרי.
ואסרין בגמ' הללו חמשה
אין חומין לבחוליה. יש
המס' מפני הכבוד. והם
האלה והערס ובעל קרי
מפני שאין יכולין לברך
ולחרוס. ויש מהן שאין
במנוח את המוכרח וכן
הפוסק והשכר. שחיי
אל יתפלל ואם התפלל
תפלו וחתנו, כלומר יד
תפלו לא יצא. שבו אל
תפלו ואם התפלל תפלו
גירופי. איהו שחור. זה
שחור רביעית. שחור
שחור יותר מרביעית.
ר' וידא בעי קמיה דר'
אסי. שבו מהו לברך
אל ואכתי ושבעת וברכת
אפילו בדומה וכו'. אמר
רב חסדא למדנו מציא
ממציא הכה כתיב שאור
לא ימצא. והחם כתיב
ויחפש בגדול החל ובקטן
כלה וימצא. והכא כתיב
מציא בחפשי. וכתיב
קרא אחרינא בעת ההיא
אחפש את ירושלים בגרות.
נמצא כי זו המציאה
הכתובה בשאר כאלו
כתיב ברות חפשי בור. ואם
יש לומר חפשי ירושלים
בגרות קולא הוא, כלומר
שכבר אינו חפשי יפה,
הנה הפסוק אמר כי ה'
נשמת אדם חופש כל חדרי
בטן. כלומר הנר חופש כל
מה שבחדרים. ת"י אין
בודקין לא לאור החמה
ולא לאור הלבנה ולא לאור
האבוקה אלא לאור הנר

אפילו כל ערובו
ת היום ולמעלה.

נ:

עין משפט
נר מצוה

מקום שנהגו פרק רביעי פסחים

מסורת הש"ס

(א) ופי' חס' לקמן נב.
ד"ה ממקור: (ב) ופי'
חס' לקמן נב: ד"ה
מאי אירא: (ג) וחספא
דנפשות ספי' (ד) וחספא
(ה) וחספא דנפשות ספי'
(ו) וחספא דנפשות ספי'
(ז) וחספא דנפשות ספי'
(ח) וחספא דנפשות ספי'
(ט) וחספא דנפשות ספי'
(י) וחספא דנפשות ספי'
(יא) וחספא דנפשות ספי'
(יב) וחספא דנפשות ספי'
(יג) וחספא דנפשות ספי'
(יד) וחספא דנפשות ספי'
(טו) וחספא דנפשות ספי'
(טז) וחספא דנפשות ספי'
(יז) וחספא דנפשות ספי'
(יח) וחספא דנפשות ספי'
(יט) וחספא דנפשות ספי'
(כ) וחספא דנפשות ספי'

הנהגות הב"ח
(א) נפלא ונכונה יהיה
אמר רב לאמר ר' יהודה:
(ב) שם לא אפשר לן מאי
אמר להו: (ג) חס' ד"ה
העושה ופי' חס' עד
שפלים:

גליון הש"ס
נב' ונחנך ענינה בחלק
יפה עין מ"ק כ"ח ע"ב
מדי' וליטול:

הנהגות הגר"א
[א] נפלא ונכונה יהיה
נב' ונחנך ענינה בחלק
יפה עין מ"ק כ"ח ע"ב
מדי' וליטול:

מוסף רש"י
וכאן בעינין שלא
לשמה. ומקיים מי
שבידו וכן משמע
בירושלמי (ברכות יז) ושם
שחזר שם הירושלמי שלא
לשמה וזהו שם א"ר ונבא.
פי' שחזר וזמן כ"ו ע"ש
א"ר לקושה ויחזיקו נמי
לאו בני מחילה ביניהם.
קטנים שאין הספקן ספקן
(כ"ד נב):

רבינו חננאל (הפסד)
לשכר ודרכו להפסד.
פעמים שאינו מקריק
היטב דרש, ויחזיקו לאו בני
מחילה נהנו. ומעוט
הבאות ממדינת הים,
פעמים שילקו הכל בבת
אחת כגון שנבעד
הספינה. ח"י כותבי ספרים
תפלין ומזוזות וכן וחנונית
ותגריהן, וכל
העוסקין במלאכת שמים,
לאחיי מוכרי תכלת, אין
רואין סימן ברכה. ויא
שקוקין לשמור מלאכה.
בני בישל נהנו שלא לילך
בצידי שבת, ובאו
בניהם ואמרו לו לוי יחנן
אבותינו היו עשירים ולא
היו צורכים לעשות מלאכה.
בערב שבת ואנו עניים,
כמו לילך ולישא וליקח.
אמר להם כבר קבלו
באבותינו עליהם, ודרכים
ואלו תשוב תורת אבך.
ופירש בירושלמי כי פירש
ב"ס [הגדול] שאלהו ואסר
להם, משום דסבר אסור
לפרוש ביום הגדול [ובכר]

וכאן בעינין שלא
לשמה. ומקיים מי
שבידו וכן משמע
בירושלמי (ברכות יז) ושם
שחזר שם הירושלמי שלא
לשמה וזהו שם א"ר ונבא.
פי' שחזר וזמן כ"ו ע"ש
א"ר לקושה ויחזיקו נמי
לאו בני מחילה ביניהם.
קטנים שאין הספקן ספקן
(כ"ד נב):

ואל ישנה אדם. בגמרא נא: פריך ממקום שאין עושין למקום שעושין
ואיסור נמי אל ישנה וליעבד והא אחרת נותנין עליו חומרי מקום
שיאל משם: המוליד פירות שביעיים ממקום שכלו. לחיה מן השדה
ומיבין בני המקום לנענן מן הצית והולין זה למקום שלא כלו
הכניסין צית: חייב לבער. משום
חומרי מקום שיאל משם: לא והבא
לך אף אסא. מפרש בגמרא (נב):
גב' מאי אירא ערבי פסחים.
דקמי עד חלות צמחא גמגמא
מכלל דמחלות וזהו אסור ולמה
ליה למימי חלות לאשמעין הך
דיוקא הא כל ערבי ימים טובים
אסורי: מן המנחה. משע שעות
ומתהלך: סמוך למנחה. קודם לכן:
נידנד ערבי. רמז ערביה:
הענין לכור. אסור במלאכה במסכת
תענית (דף יז): כשהיו מתענין על
הגשמים אבל שאר תענית ציבור לא
כדאמר שמואל אין חומר תענית
ציבור בצבא (לקמן דף נד): (ז) צמחא
שכחות. משום ציבור שבת שמוסיפין
מחול על הקדש: זריו. בעל
מלאכה: שפל ונשכר דלא עבד
כולה שבתא ולא כמעלי שבתא.
ואע"ג דלאו לשום מצוה מירין מצוה
שלא לשמה מיהא הוה דאמרינן
לקמן יעסוק אדם במצוה ואפי' שלא
לשמה: ה"ג ואע"ג דהאי דלא
קעבדו כו': עושין לשמה. מעל
שמים ושלא לשמה עד לשמים דמזוה
מיהא קא עבד דרז' יודיה:
מתקולא. נוטלת מאזנים בידה
ומהלכת בשוק להשכין לכל הדרין
דשכר מועט הוא ומתנזה אשתו על
שכר מועט: אגרתא. שכר ריחיים
שמשיכין טורח גדול ושכר מועט
אלל קונה ריחיים ומוכרין הכי רואה
כשאר פרקמטיא: בקנים. כל
מקלות דקים קרי קנים שעושין מהן
גדרות ומחילות: אפחיווי. נפח
שלהן: פגרי סימא. יושבין
ומוכרין בשוק ועין שולטת בהן:
ומגדלי כמנה דקה. הכל צוחין
עליהן: וקוללי אילנות טובות.
למוכרן לעצים הכל תמימים ומלעזין
עליהם ומחזין כן עין שולטת בהן
ולעקם בני אדם: ונותנין עיניהם
בחלק יפה. כשחולקים על אחרים
תמיד מקפידין ליתול חלק יפה:
מסורגמנין. שמעדין לפני החכם
בשנמות ושומעין מפיו ומשמעין
לרבים: ומעוט יסומין. למחית
שכר: ממדינת הים. משלה ספינותיו
תמיד במקום סכנה: פלגל. לזיית:
אין רואין. כדאמרן שאם יתעשרו לא
יהו עוסקין: ואס עוסקין לשמה.
להיות המצוה מנויה ללרין לה:
רואין. דהואיל ולשמה עושין לא
יימו כשזיל עשרן: מזור לידון. יום
השוק של לידון וע"ש וס' מחמירם
עק עומן שלא להצטל מנדר שבת:
הוה אפשר להו. להמנע מן השוק
שעשירים היו: מארווא. אורז:
דסרי

ואל ישנה אדם. בגמרא נא: פריך ממקום שאין עושין למקום שעושין
ואיסור נמי אל ישנה וליעבד והא אחרת נותנין עליו חומרי מקום
שיאל משם: המוליד פירות שביעיים ממקום שכלו. לחיה מן השדה
ומיבין בני המקום לנענן מן הצית והולין זה למקום שלא כלו
הכניסין צית: חייב לבער. משום
חומרי מקום שיאל משם: לא והבא
לך אף אסא. מפרש בגמרא (נב):
גב' מאי אירא ערבי פסחים.
דקמי עד חלות צמחא גמגמא
מכלל דמחלות וזהו אסור ולמה
ליה למימי חלות לאשמעין הך
דיוקא הא כל ערבי ימים טובים
אסורי: מן המנחה. משע שעות
ומתהלך: סמוך למנחה. קודם לכן:
נידנד ערבי. רמז ערביה:
הענין לכור. אסור במלאכה במסכת
תענית (דף יז): כשהיו מתענין על
הגשמים אבל שאר תענית ציבור לא
כדאמר שמואל אין חומר תענית
ציבור בצבא (לקמן דף נד): (ז) צמחא
שכחות. משום ציבור שבת שמוסיפין
מחול על הקדש: זריו. בעל
מלאכה: שפל ונשכר דלא עבד
כולה שבתא ולא כמעלי שבתא.
ואע"ג דלאו לשום מצוה מירין מצוה
שלא לשמה מיהא הוה דאמרינן
לקמן יעסוק אדם במצוה ואפי' שלא
לשמה: ה"ג ואע"ג דהאי דלא
קעבדו כו': עושין לשמה. מעל
שמים ושלא לשמה עד לשמים דמזוה
מיהא קא עבד דרז' יודיה:
מתקולא. נוטלת מאזנים בידה
ומהלכת בשוק להשכין לכל הדרין
דשכר מועט הוא ומתנזה אשתו על
שכר מועט: אגרתא. שכר ריחיים
שמשיכין טורח גדול ושכר מועט
אלל קונה ריחיים ומוכרין הכי רואה
כשאר פרקמטיא: בקנים. כל
מקלות דקים קרי קנים שעושין מהן
גדרות ומחילות: אפחיווי. נפח
שלהן: פגרי סימא. יושבין
ומוכרין בשוק ועין שולטת בהן:
ומגדלי כמנה דקה. הכל צוחין
עליהן: וקוללי אילנות טובות.
למוכרן לעצים הכל תמימים ומלעזין
עליהם ומחזין כן עין שולטת בהן
ולעקם בני אדם: ונותנין עיניהם
בחלק יפה. כשחולקים על אחרים
תמיד מקפידין ליתול חלק יפה:
מסורגמנין. שמעדין לפני החכם
בשנמות ושומעין מפיו ומשמעין
לרבים: ומעוט יסומין. למחית
שכר: ממדינת הים. משלה ספינותיו
תמיד במקום סכנה: פלגל. לזיית:
אין רואין. כדאמרן שאם יתעשרו לא
יהו עוסקין: ואס עוסקין לשמה.
להיות המצוה מנויה ללרין לה:
רואין. דהואיל ולשמה עושין לא
יימו כשזיל עשרן: מזור לידון. יום
השוק של לידון וע"ש וס' מחמירם
עק עומן שלא להצטל מנדר שבת:
הוה אפשר להו. להמנע מן השוק
שעשירים היו: מארווא. אורז:
דסרי

העושה מלאכה במוצאי שבתות. אור"י דליתא בירושלמי הכי
הכי נמי דהניג דלא למעבד עבידתא במוצאי שבת
לאו מנהגא עד דחיתפני סידרא מנהגא פי' (א) שפלים התפלה מנהג
כשר וזהא איירי נמי הכא: וכאן
יהודה. תימה (א) (דרז) גופיה אמר
נפ"ב דכרכות (ד' יז). כל העוסק
במורה שלא לשמה נוח לו שלא
נכרל ואור"י דהתם מיירי כגון
שומד כדי להמיר ולקטור ולקפח
אל תצויה כהנא ואינו לומד ע"מ
לשבות אבל הכא מיירי דומיא דההיא
ללעיל יס שפל ונשכר דלא עבד
כוליה שבתא ולא כמעלי שבתא שאין
מתכוין לשום רעה אלא מתוך עזלות
אפי' גדול עד שמים חסדו:
מתקולא. מטוס לכן קורא
אומה מתקולא
לפי שנשכרת לשעור משקל מטוס
דמתן כמחנות (ד' סד): כמה
היא עושה לו משקל ה' שלמים
ופר"ח שהיא מתנזה על כך שהיא
מגלה זרועותיה בשעת טוהיה:
ומגדלי כהמה. וקשה לר"ת
דאמר (בחולין ד' סד):
הרואה שיתעשר יעסוק בנכמה
דקה ואמר נמי עשירות שמעויות
את בעליהן וי"ל דהתם כחורשין:
כותבי ספרים. אור"י נכס
ריב"א דדוקא הסתמים
די למכור עליהן בקשו ללעול
ימלאו לוקחין דקמני הן ומגריהם
אלל על המשכירים עמלן לבעלי
בתם לא בקשו שלא היו מקפחים
פרנסתן שלא ימלאו כל כך להשכר:
ס' דילמא אתי אפרושי מן
הפטור ע"ה החיוב.
וא"ת ויכירי אתי למיטעי טיפוק ליה
דמפרש ממין על שאין מינו וי"ל
דכנולו ארכא למיטעי דלית ביה
משום מין על שאין מינו כדפי'
נפי' כל שעה (לעיל לה). ואיכא למיחש
שבתא עיסק רוצה אורז במקום אחד
ופרסי ממותו דל על דל אחר:
פי

העושה מלאכה במוצאי שבתות. אור"י דליתא בירושלמי הכי
הכי נמי דהניג דלא למעבד עבידתא במוצאי שבת
לאו מנהגא עד דחיתפני סידרא מנהגא פי' (א) שפלים התפלה מנהג
כשר וזהא איירי נמי הכא: וכאן
יהודה. תימה (א) (דרז) גופיה אמר
נפ"ב דכרכות (ד' יז). כל העוסק
במורה שלא לשמה נוח לו שלא
נכרל ואור"י דהתם מיירי כגון
שומד כדי להמיר ולקטור ולקפח
אל תצויה כהנא ואינו לומד ע"מ
לשבות אבל הכא מיירי דומיא דההיא
ללעיל יס שפל ונשכר דלא עבד
כוליה שבתא ולא כמעלי שבתא שאין
מתכוין לשום רעה אלא מתוך עזלות
אפי' גדול עד שמים חסדו:
מתקולא. מטוס לכן קורא
אומה מתקולא
לפי שנשכרת לשעור משקל מטוס
דמתן כמחנות (ד' סד): כמה
היא עושה לו משקל ה' שלמים
ופר"ח שהיא מתנזה על כך שהיא
מגלה זרועותיה בשעת טוהיה:
ומגדלי כהמה. וקשה לר"ת
דאמר (בחולין ד' סד):
הרואה שיתעשר יעסוק בנכמה
דקה ואמר נמי עשירות שמעויות
את בעליהן וי"ל דהתם כחורשין:
כותבי ספרים. אור"י נכס
ריב"א דדוקא הסתמים
די למכור עליהן בקשו ללעול
ימלאו לוקחין דקמני הן ומגריהם
אלל על המשכירים עמלן לבעלי
בתם לא בקשו שלא היו מקפחים
פרנסתן שלא ימלאו כל כך להשכר:
ס' דילמא אתי אפרושי מן
הפטור ע"ה החיוב.
וא"ת ויכירי אתי למיטעי טיפוק ליה
דמפרש ממין על שאין מינו וי"ל
דכנולו ארכא למיטעי דלית ביה
משום מין על שאין מינו כדפי'
נפי' כל שעה (לעיל לה). ואיכא למיחש
שבתא עיסק רוצה אורז במקום אחד
ופרסי ממותו דל על דל אחר:
פי

ב א מ"י פ"ו מהל' שטה
וינל ה"ל י:
ג ב טו"ש א"ר ח' נבא
ספיקא:
ד ג ד מ"י פ"ו מהל' י"ט
ה"ל י ופ"ו מהל' י"ח
ה"ל י טו"ש א"ר ח' נבא
ספיקא:
ה ה מ"י פ"ו מהל' י"ט
שבת הלכה ה סנה
עשין טו טו"ש א"ר ח' נבא
לע"י ספיקא:
ו ו מ"י פ"ו מהל' י"ט
תענית הלכה ד טו"ש א"ר
א"ר ח' פ"ו מהל' י"ח
ז ז מ"י פ"ו מהל' י"ח
הלכה ה סנה
תענית הלכה ה סנה
ט טו"ש א"ר ח' נבא
ספיקא:
י י מ"י פ"ו מהל' י"ט
הלכה ה סנה
ס' רמז ספיקא:
י י טו"ש א"ר ח' נבא
ספיקא:
י י מ"י פ"ו מהל' י"ט
הלכה ה סנה
ס' רמז ספיקא:
י י טו"ש א"ר ח' נבא
ספיקא:
י י מ"י פ"ו מהל' י"ט
הלכה ה סנה
ס' רמז ספיקא:
י י טו"ש א"ר ח' נבא
ספיקא:

תורה אור השלם
1. כי גדל עד שמים
סדק ונר שחוקים
אמרו ונר שחוקים
2. כי גדל מעל שמים
סדק ונר שחוקים
אמרו ונר שחוקים
3. סדק ונר שחוקים
אמרו ונר שחוקים
4. שמע בני מוסר אבך
ואל תחש תורת אבך:
משלי א ח

רבינו חננאל
שהתירו להם חכמים,
משבתין ליה. גופא
העושה מלאכה בערבי
שבתות ובכרבי ימים
טובים ובמוצאי ימים טובים הן
המנחה ולמעלה ובהנחת
צבור אינו רואה סימן ברכה
לעולם. וחספא בחחית
במות יס ורזי ונשכר.
דעבד מלאכה כל יום ואינו
עושה (נרין) שבת מן
המנחה ולמעלה. יס ורזי
ומפסיד מלאכה
בכל ימות השבוע ועושה
נפ בערב שבת. שפל ונשכר
שאינו עושה מלאכה לא
כשאר ימות השבוע ולא
בערב שבת. שפל ומפסיד.
כל השבוע יושב ובעל
נ"א: שאין עושה מלאכה
כל השבוע ובערב שבת
עושה מלאכה. גדול מעל
שמים חסדו. אלו העושין
לשמה. כי גדול עד שמים
חסדו. אלו העושין שלא
לשמה. שאפי' שעושין
שלא לשמה יש להם חסדו.
דרכי יהודה אמר רב דאמר
לעולם יעסוק אדם בתורה
ובכמות אפילו שלא לשמה
שמתוך שלא לשמה יא
לשמה. מירוש המנחה
לשכר אשתו כדי להתפרנס
ממנו. מירוש מתקולא
משקל המטוס שטווה כלל
יום. ושכר הרחם
שכירותו. מפני שהוא דבר
מרוש אינו רואה סימן
ברכה בזה הדין. ח"י
אביב פירושתי אף בהן
ברכה. שכר בחבין שבקשו
עליהן אנשי כנסת הגדולה
מלפני הקב"ה שלא
יתעשרו. שכר מתורגמנין
הרשעין שדורשין בשבת לצבור, ועושין להן פסיקה, ונושא ונותן במעות של יתומים קרוב

שבת, אבל זה אפילו נר, נשאל ומתירין לו, ולא אסר אלא דסבר אסור לפרוש ביום. ב"ס ב' בחזאי נהנו להפריש חלה מן האורז

נא.

ז א וימי כדא מהל
 אסורי ביה הל טו
 טז טושע אהע קי כג
 סעף ו כגס:
 י ב מ' [סס] יס' מהל
 ח' הלל ו טושע יד
 קי רמז סעף טז:
 יא ב מ' פ'ס חללות
 י"ט הלל כ סג
 לרין עה טושע אהע קי
 סס סעף ד:

ידודה (סנדר) וסנדרל) ויחזקאל
יהודה וסנדרל) ויחזקאל
בשבת. ולעזוב המדינה
עליהם. וכן בשבת וגם
לא לישב על ספסלי חם
בשבת. ונודמו לשרי-ג'
וישב בשבת בשבת על
ספסלי חם שיש להם
בתוניה. ולעזוב עליהם
היה חסד. וזהו הלא כלן
לא רצו לומר להם מותרין
אנחנו וסנדרין בני מדינה
תמי כיון הלא שבת
נכון בביתו אתו למסד
להיות כמו שארם
היה. וסנדרין בני מדינה
נשמו. כרתניהם ענין
סנדר ורחין חזן מכלי
ותבין ובעל אמה. הוא
היה ובעל אחותו שאסור
היה אביו ותבין ובעל
הוא. ונזר ויש ענין
אכא משום שבת אחות.
תנא תלמיד לא ירחיק
עם רבו ואם רבו ירחיק
לא מרחיק. וסנדרין
אלדור שבת ר' אבין כל
רבו שאינו רבו שיהיה
מותר וטעה בו באיסור.
ושאל מהמיתין. וכל
רבו שירדע שחורט ונשאל
המיתין. כל שהיה רבו
אחין כמנהג. לשרי-ג'
לכל לעצור בדידי בימא
ההוא. מנהג. ודלא
עבדי באפיקי שבת ע'
רחמיש מירא. ובשני
רחמיש ע' רחמיש
עתיני. מנהג. כי אכא
רבה בר רב אשי כבבא אלא
השמן ירחיקו רבנו
כי כבבא אלא.
רחמישין באי חסות
ראשקא של קיבה כי ע'
אליא דאסור. וזה
החלב שלילי ממעלה.
ירחיקו (כי לא האמר ר')
אליא א"ר אמי מקסין.
והא כבבא רבנו בו איסור.
שמיני דר' תנא רב
אלי קמה דר' זננא
אמר קמון ורבי לא דיטול.
חזיה דהוא קא מהסס
א"ר כבבא אי גוים שר
עול לגבי רביה רב בר
רביה רביה רב בר
כדחנניה אפיה לאה
אליא דהוא אפיה לאה
א"ר שונות כותא שאין
מיתין כמניהם דברים
שנתנו בו איסור. ורבי
בר תנא היי עבדי
והתנן חנוני עליו.
חזיה מקום שלילי לשם.
וזה כבבא שהוא שר
הוא איסור היו נתנן
בה. ופריך רב אשי דעמי
החזיה רב. ומי שעריו
אין נתנן עליו
תומי אתו מקום שהלך

וַיִּהְיֶה. תִּמְנָה אֲלֵכֶּה הַיָּלָךְ הַחִיר ר' צוֹנִי:
(א) וַתִּירָךְ רַבִּינוּ נָסִים בְּגִבּוֹלֹת סַתְרֵם
רַם נִגְבוּ עַל אִסּוּר הֵייוּ שִׁידוּעֵם
הַסַּתְרִיר עַל עֲלָמִן וְכֵן מִשְׁמַע לִישָׁא
דְּבִרֵּם הַמּוֹתֵרִים אֲבָל דְּבִרֵּם
שְׂוֵהִים מַחֲמַת טַעוֹת שְׂבִירִים
שְׂהוּ אִסּוּר וְהוּא מוֹתֵר יוֹכֵל לְהַסִּיר
בְּפִנֵּיהֶם וְכֵן מִשְׁמַע בְּהִדְאֵי צִירוּשְׁלִי
(ב) וְאִם אֲלֵךְ אֲחֵרִי קֹאמֵר דִּילְמָא אִתִּי
לֹאסְתִּיר עַל הַסְּבוּר עַל הַחִיר צִינִי
יִדְעִי שְׂהוּ פְטוּר וְיֵלֵךְ לְלֹא רַבִּי
יִדְעִי וְאִם דְּמִשְׁמַע דִּיוּקֵךְ צִנִּי
הַמְדִּינָה אוֹ בְּכוֹתָא אִינוּ רִשְׁאֵי לְהַסִּיר
אֲבָל צִנִּי כְּחֻמֵּי אוֹ בְּכוֹתָא צִנִּי
מוֹתֵר וְאֲחֵרִי וְהָא אֵין נִוְמִין עֲלֵיו
חֻמְרֵי מָקוֹם שִׁיֵּא מִשְׁס וְשִׁהֵךְ לִשְׁס
וְאִוְרִי דְּמַתְּסִין אִירִי בְּמִנְהַג חֲסוֹב
שְׂהִיבֵנו ע"פ ת"ח וְהִכָּא מִיירִי שְׂהִיבֵנו
צִנִּי הַמְדִּינָה מַעֲלָמֶם וְכֵן הִנְהוּ דְּמִיירִ
וְדִלְיִתִּירֵם דְּלִקְמִן קִים לִיה דְּמִיירִ
מִנְהַג חֲסוֹב וְרִי מִסְפָּקִים בְּמִנְהַג שְׂחִינוּ
חֲסוֹב דִּיבּוֹלִין לְהַסִּיר צִנִּי ת"ח אִם
יוֹכֵל לְהַסִּיר לִסְס דְּמִשְׁמַע לִקְמִן וְלֹא
רָצוּ לִימֵר לִסְס מוֹתֵרִים אֲחֵם מִכּוֹס
דְּבִנִּי הַמְדִּינָה חֲסוֹב לִסְס בְּכוֹתָא אֲבָל
לְתַלְמִידִים מִשְׁמַע שְׂהוּ אוֹמְרִים
מוֹתֵרִין אֲחֵם אוֹ דִּילְמָא יוֹכֵל לְהַסִּיר
לְעַמּוֹ בְּפִנֵּיהֶם אֲבָל לִסְס אִינוּ יוֹכֵל
לְהַסִּיר וְה"ק לֹא רָצוּ לִימֵר לִסְס
מוֹתֵרִים אֲחֵם וְהָא הַמְתַּתֵּם לֹא
מַחֲמַת אִסּוּרֵם אֲבָל מַחֲמַת מִנְהַג טַעוֹת
וְלְתַלְמִידִים הִיא מַחֲמַת לְעַמּוֹ בְּפִנֵּיהֶם
אֲבָל לֹא לִסְס וְרִשְׁבִּיא אוֹמֵר דִּלָּא קֶשֶׁה
מִמַּחֲמַת דְּרַב אִשִּׁי דְּמוֹקִי מַחֲמַת בִּזְיָן
דַּעֲתוּ לַחוּזֵר בְּכוֹתָא אִפִּילוּ דַּעֲתוּ
לַחוּזֵר אִסּוּר וְלֹאֲבִי דְּמוֹקִי ה"מ מִצְבָּל
לֹא אֲבָל מִאִ"י לִצְבֵּל עֲבָדִין כּוֹחִיחִי
וּבְכוֹתָא אִפִּילוּ מִאִ"י לִצְבָּל אִסּוּר
וְהִנְהוּ נִמִּי דְּמִיירִי הוּא מִאִ"י לִצְבָּל:
בִּין דַּאֲנִן בִּיפִיגִין אֲהוּ וְכו'. קֶשֶׁה
לְרִמִּי דְּפִי"ק דְּסִנְהֶדְרִין וְהִיא
(ה) אֲמַר פִּסְטִיר מִתְּהֵל לִהֶסֶם מַחֲמַת
דְּהִכָּא שְׂבִט וְהִתֵּם מִחוּקֵךְ מִשְׁמַע דְּבִנִּי
צִבֵּל עֲדִיפִי וַתִּירָךְ דִּיה"מ לֹאסְתִּיר
מִמוֹנָא אֲבָל לְעִין אִסּוּר וְהִיתֵר
וּסְמִיחָה צִנִּי אִ"י עֲדִיפִי שְׁלוֹמִידִים
תּוֹרָה בְּרַבִּים וְאִמְרִין (ב"ב דף קנא):
אִירָא דִּלְרַךְ יִשְׂרָאֵל מִחֲסִידֵי:
עֲבָדִין בְּחוֹתִירוֹ. לֹא עֲבָדִי
(ו) כּוֹחִיחֵהוּ הִ"ל לְמִמֵּר
וּמִשּׁוֹם פ"ק דְּחוּלִין (דף יח): נִקְטַ
הִכִּי דְקֹאמֵר הֵתֵם ס' סְלִיק רַבִּי
זִירָא אֲבָל מוֹגֵרֵם דְּרַב יִשְׁמֹאל
וּפְרִיךְ וְלִית לִיה לְרַבִּי זִירָא נִוְמִין
עֲלֵיו חֻמְרֵי מָקוֹם וְכו' וּמִשְׁנֵי אֲבִי
הִנִּי מִיֵּלִי וְכו' אֲבָל מִצְבָּל לֹאֲרַךְ
יִשְׂרָאֵל כִּיּוֹן דַּאֲנִן כִּיפִיגִין לְהוּ עֲבָדִין
כּוֹחִיחֵהוּ: **רַבָּה** בִּר בִּר הִנֵּה
דַּעֲתוּ לַחוּזֵר הִיתֵת. וּבְחוּלִין נִמִּי
מִתְּרַךְ רַבִּי זִירָא אִין דַּעֲתוּ לַחוּזֵר
הוּא קֶלֶת קֶשֶׁה דְּהִשְׁמַח לְעִדִּין קֶתִי
(ז) וְחוֹמְרֵי מָקוֹם שִׁיֵּא מִשְׁס דַּעֲתוּ
לַחוּזֵר וְחוֹמְרֵי מָקוֹם שְׂהֵךְ לִסְס בִּזְיָן
דַּעֲתוּ לַחוּזֵר:

מ. כיון
מלה אף
חל השם
ז מאלל

א" אתה רשא אהתתין
שמן נפיק דמולין (דק)
דהאי דנרס המותרים ולא
שקן מותרים וסס רז'ס

להתירן בפניהם אמר לו ולא
אמר רב חסדא בכותאי כותאי
שום דמסרכי מילתא הנך אינשי
תא אלא אמר רב אשי חזינן אי
כלי לא ניכלה זר באפיהו
ואת תורת חלה מינייהו ואי
לי ניכלה זר באפיהו דילמא
י מן החיוב על הפטור ומן
החיוב גופא דברים המותרין
בהן איסור א" אתה רשאי
הן אמר רב חסדא בכותאי
לא והתני רוחצין שני אחין
חצין שני אחין בכבול ומועשה
בניו של רבן גמליאל שרחצו
בכבול ולעזו עליהן כל המדינה
לא ראינו כך וגשמת הלל
החיצון ולא רצה לומר להן
רוצאים בקורדיקסון בשבת ואין
קיסון בשבת בבירי ומועשה
בניו של רבן גמליאל שיצאו
בשבת בבירי ולעזו עליהן
מימינו לא ראינו כך ושמטום
הן ולא רצו לומר להן מותרין
על ספסלי נכרים בשבת ואין
לויאל שישב על ספסלי נכרים
ולעזו עליו כל המדינה אמרו
אינו כך גשמת על גבי קרקע
להן מותרין אתם בני מדינת
לא שכחי רבנן גבייהו ככותים
ספסלי נכרים משום דמחזי
ד בקורדיקסון נמי דילמא
תי לאיתייניהו ארבע אמות
אלא רוחצין מאי טעמא לא
וככל אדם רוחץ חוץ מאביו
מו ובעל אחותו ור' יהודה מתיר
נוד אביו ותוא הדין לבעל אמו
וגזור בשני אחין משום בעל
תלמוד לא ירחץ עם רבו ואם
יותר כי אתא רבה בר בר חנה
עול לגביה רב עיירא סבא
רב הונא כיון דחזינהו כסיה
ואמרו ליה "לאבי אמר להו
דתנן גותנין עליו חומרי המקום
ר אביי הני מילי מכבד לבבל
א" לכבד לא כיון דאנן כיפינן
א מא" לכבד הני מילי היכא
יור הוא א"ל רבה בר בר חנה
גני שראיתי את ר' יוחנן שאכל
אתה לא ראית אותו לא תאכל
דאמר רבה בר בר חנה סח לי
שן רבי יוסי בן לקוניא לגינה
וגטל

וְעַל קוֹלָא וּמוֹחֲלִין יוֹמֵר: הֵנָּה אֵינֶנּוּ
 מֵיִנְיָא. קוֹשֵׁיָא הֵיךְ דְּלֹאֵהוּ לֵאמֹנֵי
 וְעַתָּה הֵאֱדָרְהוּ עַל הַדְּגָן אֲכֹל
 עֲבָלִים דְּלֹא הִתְקִין הַדְּגָן וְהַמְפָּרֵשׁ
 מִן הַדְּגָן עַל הָאֲדָמָה
 שֶׁסֶם חֵל עַל הַדְּגָן
 הֲרֵי אֵינִי מִתְחַבֵּר
 חֵלָה אֵלֶּה טַבֵּל:
 כֹּאֲדָר. וְאֵין כֵּאלֶּם
 כֹּאֲדָר שֶׁמֶתוּק שְׂמֵאלֵיהֶן יִחַד
 אִם עַל אֵלֶּה וְעַתָּה נִתְּנִין
 לְמַשְׁכָּן זָכוֹר: וְאֵין
 אֵין נִוְהָגִים שֶׁנִּי
 דִּ: כִּכְבֹּל. מִקּוֹס:
 וְעַתָּה רְחִיבִים וְלֹא
 מִשְׁתַּלְּפִי וְאֵתִי
 אֲמוֹת וְאֵין דֶּרֶךְ
 בְּקוֹרְדִיקְסִין שֶׁסֶם
 : סַפְסְלֵי נִכְרִים
 שְׁמוֹרָה וְלֹא חֵיטִינִי
 דְּמִי. דְּמִי. דְּמִי. דְּמִי.
 מִתּוֹרָה הוּא סִרְכִי
 מִי. מִתּוֹךְ שְׂרָאֵהוּ
 נִתָּן לְבֵי לְהַרְוֵהוּ
 לְבֹו שִׁלְחָה אֲשֶׁתוֹ
 אֲחֻתּוֹ נָמִי אִיכָא
 כְּבֹוד אֲבִיו.
 וְלֹא אֵינֶנּוּ.
 דִּ: אֵין יִתְחַבֵּר עַם
 הַמְּבַרְכִּים מִכְּבֹודוֹ
 אֵין רַבֵּי לִרְדִּי לוֹ.
 אֵלֶּה דְּאֵיִיִּרָא.
 אֵלֶּה שְׁהִקִּיעַ כְּפֹפֶה
 אֵלֶּה חֲלַץ שְׁנֵימֹקֹס
 אֵלֶּה שִׁיחָל וְנִינִי
 דִּ: שׁוֹמֵרֵי כְּנֻסָא.
 דְּכִרִים הַמּוֹתֵרִים
 אִיִּקְסוֹר אֵין אֲתֵה
 נִינִי וְאִוְקָמָה רַב
 הֵנִי מִיִּלִּי מִכְּבֹוד
 דִּ: כִּכְבֹּל דְּמִי דְּלֹא
 אֵלֶּה מִנְהֵג לְעִינֵיהֶן
 מִתְחַלְקֵת וְכֹל שֶׁסֶם
 אֵלֶּה אֵלֶּה יִשְׁמַע אֵת
 מִפְּנֵי הַמִּתְחַלְקֵת:
 כִּכְבֹּל. אֵם יִשְׁמַע
 אֵין כֵּאלֶּם מִתְחַלְקֵת
 אֵין דְּאֵיִיִּרָא סְמוּי
 עֲבָדִין כּוּסִיִּיִּסוֹ.
 שֶׁסֶם לְכֹאֵן אֵין לֶסֶם
 אֵלֶּה עֲשִׂין כְּמִקּוֹמֵן:
 שִׁרְאֵל כִּכְבֹּל. אֵלֶּה
 דְּאֵיִיִּרָא.
 וְעַתָּה

שנהגו שלא לרחוץ שני אחים כאחד, וכנסו יהודי
דיו לא ראינו כך מימינו, ונשמט הלל ויצא לבית
שלא לצאת בשבת בקורקייסין, סירוש מנעל שא

[illegible]

(ב) תוס' ד"ה ענדי
כומ"הו לא ענדי כוונתן
ה"ל למימר: (ג) ד"ה רנה
וכו' דחומרי מקוס:

אשקפוני"ש
[אישקפוני"ש]. נעליים
קלות.

אִי אַחַר רִשְׁאֵי חֲתָנִים
 בְּסֻכּוֹתָם וְנִלְכַּד מֵהֶם
 עֲדֻבָּהּ מִשּׁוֹם בֵּן מִתָּה
 וְעַן הַחֲסִידָה אֵילוֹת בָּרַס
 וְעַן אֵלֶּה הַדְּרָגוֹת מִלְּפָנֶי
 כְּסִידָה וְחִיּוֹת פֶּה
 מִיְּחִידָהּ מִשּׁוֹם דָּמָה
 חֲסִידָה לְמִשְׁכָּן מִבְּבֵל
 לְבֵלֶל אֶת הַמַּהְרֵה בֵּן
 וְעַן מִקְדוֹת הַכֹּהֵן וְחִיּוֹת
 אֵלֶּה כִּיּוֹן דָּאָן בִּיפְתָּן
 לְהִירֹא לְהֵמָּה אֶתְּ
 לְקִדְשׁוֹת הַנְּטִי וְעִשְׂוִי
 אֵלֶּה שְׂדֵהמִדְבָּר וְשִׁמְשֵׁה
 נִמְלֵךְ הַדְּרָגוֹת (וְאֵלֶּה)
 מִקְשׁוֹת שְׁלֹחַן מִסִּיחֵם
 בְּנֵלֵל בְּעִנְיָנָהּ חֲתָנִים
 כִּי אֵלֶּה נִיבְרוֹ וְאֵלֶּה
 אֵלֶּה לְחִיּוֹת לְחִלּוֹק
 כְּסִידָה וְעִשְׂוִי אֵלֶּה
 לְקִדְשׁוֹת

שאני חייב בחלה.
ואסיקא אמר רב אשי
חזינן אי רובא דבני
תנאי אזור אכלי לא
יכלה זר באפייהו. כי
הכי נחשתבח תורת
חלה מבייהו. אי רובא
דמי שערי אכלי, יכלה
זר להאי חלה האזור
באפיהו. כר שיחבר
להם שאין בדי תורת
חלה, דחישנין דלמא אתו
לאפורשי חלה מן עיסה
של אזור על עיסה של
חטין, דאתו למימר כיון
שכלן חייבין בחלה, מין
עיסה חלה דאזר על חטין

את ר' יוחנן דאכל דאיתרא כדאי חזא ר' יוחנן לסמוך עליו בפניו ושלם בפניו, אהר
שלא בפניו. מכלל שהבא מכת אחר שראה מי שעשה מעשה אע"פ שהוא עושה כמותו
לא בפניו ולא שלא בפניו. איני והא איהו דאמר סח לי יוחנן בן אבנור, דאיתי את ר'

מקום שנהגו פרק רביעי פסחים

עין משפט
גר מצותה

מוסף רש"י

רבינו חננאל

כל הספחים אסורין תוץ מספחי
ברוב. פי' רש"י דללאחר זיעור

שבע"ש" ספחים כ"ע דלמר ספח"א
אסורים ובספח של שבע"ש היא
הודם שבע"ש שאז תבואה לא היתה
בספח והדבר היא תבואה ובע"ש
לא היה אלא בשמינית כשהיא היתה
למחיה מן השנה ועוד דקאמר ומחיהו
אליבא דר"ע ורובן נמי לא פליגי
דאשרה דכלל להו בשנה ומדור פלגי
ובספח קאמר חמיטלח דרגן דפליגי
תורעו ומה שאנו אוספים אין מכניסו
למחרת לנו עברו מה לנו אוכלין מן השנה
דשבע"ש קודם שבע"ש מ"ר כדמשמע
דכדי ביה מה נאכל בשנה השנייה
דספחים אסורים שבע"ש ורובן פליגי

ונטל ספיחי כרוב ואכ
בפני אכול שלא בפני
את ר"ש בן יוחי שאב

יוחי לסמוך עליו בפני
 אכול שלא בפני לא ר
 רבי שמעון אומר כל
 מספחיו כרוב שאין כ
 חכ"א *כל הספחין *
 דר' עקיבא דתניא יהו
 תבואתנו א"ר עקיבא
 מהיבא אוספין מבא
 כמאי קא מפליגי רב
 כרוב אמו שאר פסח
 גורגין ספחיו כרוב אט
 ממקום וכו' בשלמא
 למקום שאין עושין ג
 שהלך לשם ואל ישנו
 ולא ליעבד אלא ממ
 שעושין אל ישנה
 ונעביד הא אמרת גור
 שהלך לשם וחיומרי ג
 אביי ארישא רבא אמ
 קאמר *אין בוז מפני
 אמרת הוראה אומר
 אמרי כמה בטלני הוי
 לרבי אבא *כגון אנן

[illegible]

מקום ששלוחי בית דין מגיע
שם להתם ליכא למיגזר שמה

וְנָטַל סְפִיחֵי כְרוֹב. בַּשָּׁבִיעִי
אֲבָלוּ. בְּפִי אֶחָד יָכוֹל לִסְמֹךְ
וְהָיִינוּ פְּלוּגָתָא דִּידִּיהָ אֲדִידִּיהָ
וְהָבֵא קְאָמֵר דְּאֵעָ"ג לְלֹא

ונתן. לי ואמר לי בני
א תאכל אני שראיתי
בדרי הוא ר' שמעון בן
שלא בפניו אתה בפני
כל מאי ר"ש⁶ דתניא
ספחים⁷ אסורין חוץ
צא בתן בירק השדה
זורים ותרווייהו אליבא
ז מרע ולא נאסוף את
זי מאחר שאין זורעין
לספחין שהן אסורין
סברי גזרינן ספחי
עלמא ור"ש סבר לא
פפחי דעלמא: ההולך
הולך ממקום שעושין
גין עליו חומרי מקום
אדם מפני המחלוקת
ש שאין עושין למקום
ים מפני המחלוקת
ין עליו חומרי מקום
ים שיצא משם אמר
לעולם אסיפא והכי
יו המחלוקת מאי קא
לאכה אסורה⁷ מימר
שוקא א"ל רב ספרא
דעינן בקביעת דירחא
ביישוב

למקום שאין עושין: רבא
לא ממקום שאין עושין למקו
מאס ולא לעבד דהא דקי"ל
אלא מפני המחלוקת וכן א
בגמל יאמר זה אומר שהמל
אלא יאמר מלאכה אין לו ש
בא דר"ע ומתיר ר"ש ספי
(מסכת קא): כרוב הני
מים מדאורייתא פליגי אבל
יולין להו במסכת בשעית ב
וינח למיגרם התם אסור
ביעית ושפחה עד לאחר
עית קטנים אבל של כרוב
כל ירק אתה יכול לעמוד
ויך דשמעתא איירי בשבי
בשעית דאסורין מדרבנן
עין בשעית אבל ספוי
בשעית דדרבנן ליגדל הרבה
משמע הכי ורבנן גזרי הכי
פחים וממונה ועד ר"ה
אם לאו אסורין ומרייהו
כי דמה שגדל בשעית ויכנס
כן דמה משו ר"ש אור
ירות כלים ואפ"ה קאמר
יך שלקטן בחיולתה של
ובמסכת שביעית משמע
לה ומירך ר"י דבשל ע
בשעית דכירה אלינן בחר

וְיִצְחָק בָּקִיא צַעֲזוּרָה דִּיר
וְשֶׁס' אֵין עוֹשִׂין חֵלֶם יוֹם חַד
מִשָּׁה מִלְאכָה בִּיטָן שְׁמוּעָיו

לנאחזר זמן הדיעור: כדו. רחא: צפני
על הוציל ורחמי את י"ש שחלל
נעיל (ע"ה) אמר לא תחלל אפי' צפני
סמכה הוא ולאו מגמריה ומסבירה
קא שרי ליה ממתינן עליה מיהא
צפניו משום דקחוי לגבירא רבא
לחיל: כל הספיימן אסורין. שצבי
מומן הדיעור ויחיל: מון מספיי
כרוב. עין הינאמן מקלה הכרוב:
שני כרובין דבו בירה כשה

משכרין הן גדלין והרי הן נאכלין
שמוסף ענפים על ענפים ולא בכלל
שאר ספחים ויורה וכל שאר ספחים
מזרע הנחבט וינפל לארך הוא אלא
ספחי כרוב ואין הן אלא עליו
גדלין בענפים ולא אכסרה מורה אלא
ספחים מעין זרעה כדכתיב הן
לא מזרע וגו' כך שמעתי וקשיל לי
חדל דמי האי גוונא לא קרי ספחים
אלא הגדלים מןעץ הנחבט וינפל
לארך הקדש למקדש ועוד חלונות
בשביעית מי לא נהגא בזה ומי
קדושה ונראה צעירי דטעמא משום
הכרוב ויגונו כלל לחיה כל ימות
החורף ויגונו: **א"ר עקיבא**, למה
נאמר ולא נאספו מאמר שאין אר
וורעין מה יאספו לימד על ספחים
שאסורין וה"ק הן לא מזרע והגדלין
מאיליין לא נאספו: **גורין ספחי**
כרוב צפור ספחים דעלמא, דא"ר
דאין צפור לכרוב דהא מתקיים
ימות השמים ספחין וידיה אסורין
דלא לימא טעמא משום דאין בספחי'
איסור שביעית ואמרו למשרי שאר
ספחים: **אריסא**, ואל שמה דמתי'
הא אריסא חבול חבול שמיני

ר לעולם אסיפא וכו'. משמע מחזיר
עשרת נתיני עליו חומרי מקום שילא
לנאחא אל ישנה אדם ממונה העיר אינו
מתקורק (ב). דמאי אדרס. היראה אותו
אסורה וחלוקה על כולנו לא יאמר הנה
כמה בטלני יב בשוק כל ימות השנה:
צייסון

כרוב ללא אסרה מורה אלא ספחים
אבא והיינו עולים (ט) זו נסיון ולא
בזמן דפליגי עליה דר"ע וסבירא איסור
ט (משה ה) דקמי' התם ר"ש אומר
דצירושאמי מוכח צהדיא דגרס' התם
זור ולכן שאר ספחים שרו ללא חמ
נגדילים הרבה בזמן מועט אין היכר
גלוי בין חדש ובין יסן ברם הכא פי'

ת עמלה בדמפר"ת ורדנו נסים פ'
 ת כדי שיעשו כיוצא בזה וסבד ר"ש
 ת שאין כיוצא בזה בירק האדה לא
 ומוק מוטע ומשכל ר"ש בן ורדין וס'
 ת אטו אסורא וכוון אסורין ובגמרא
 ת ספחים ותניו בתוספתא בפ"ה
 ת דל"ע דלכס ספחים מגאוריתא
 ת שביעת הבה דליכא למיטעי שם
 ת אמרוינת שביעית כסוכה שביעית
 ת ורמון הביעור ואל"ע דליכא למיטעי
 ת שביעית דליכא למיטעי מיהו א קשא
 ת שדור דקין (פ"ח מ"ד) האומר לפועל
 ת יעשה מיירי ומה שיש בזה דין שביעית
 ת :

והיינו בקביעה דירחא שהיה יודע ממי
רוש החודש (פ):

(א) שבעים ש"ט מ"א וס'
 הנ"ר מוחרין, (ב) ווע' מה
 שחורו חוס' ד"ה כל
 ספספוסים כי על סמיה ו'
 ש"ע חוס' ר"ה ד': ד"ה
 לשבעי' וסוס' גבורות סב'
 וס' מירוס, (ג) מנחות
 (ד) ולקמן נה' גרסות
 (ה) וס' ס' (ז"מ פו:),
 (ו) גרסות פ"א ה"ח,
 (ז) ליל והדגנה, (ח) ווע"ע
 חוס' סוכה מג' ד"ה לא
 דעינן

תורה אור השלם
וְכִי תֹאמְרוּ מִה נִאֲכַל
בְּשָׁנָה הַשְּׁבִיעִית הֵן לֹא
יִזְרַע וְלֹא יִקְצֹף אֶת
תְּבוֹאֲתָהּ: וְיִקְרָא כֹה כ

הגהות הב"ח

[illegible]

גליון הש"ס

[illegible]

דברינו חנואל (המשך)
 בשנה ממונה תיקשה שבא
 בו, אמר ולא יקשה.
 חנואל ערילס אספא,
 ההחלל ממקום שאין עושין
 למקום עש-שין נותנין
 חנואל חומרי מקום אספא
 מעשם וישב ולא יעשה,
 חנואל חנואל לא ישה לפני
 מחלוקת, שיבאו לפני
 כי הוא שישב בטל סבור
 כי הוא כי המלחמה אסורה
 והחלל שערשין עירבין
 לאוניצין, אין בזה
 מחלוקת, כי יש לומר
 חנואל איתרו וישב וטל
 חנואל אין לא מלחמה
 לעשות ולאן משום שאומר
 ששומלמלחמה אסורה, ולא
 חנואל יבא חנואל

ישיבין ובטלין מאנשי
המקום בעצמו אומר פוק
ספרא לר' אבא, כגון אנא
נ"א: דלית להון אלא יום
אמור רבנן כתי הא מילתא
שוב אסור במדבר מותר.

ביישוב

חזי כמה בטלני איכא בשוקא, ולא מנע
דידיענא בקביעא דידחא, ובני מקורי ע
אחד, בישוב לא עבדנא, במדבר של א
במדבר ארץ ישראל נותניו עליו חזמ

יחדו ובהמה וזעה כדרכה, מר סבד
שינן אהא דתנן ואל ישנה אדם מפני
ותנין עליו חומרי כקום שיצא משם
קום שעושי למקום שאין עושי אל

יא ספיוזי שביעית אין תולשין אותן ביד, אבל תור
תני ההולך ממקום שעושין למקום שאין עושין כו'.
עושין למקום שעושין אל ישנה אלא עושה, והא
שני אביי הא דתנו אל ישנה ארשא, דתני ההולך

זהו מלקט ספחים כרוב
הו, מיהו כי מעינת ביה
בקצירת ספחים חלקו, כדו
גורין ומד סבר לא גזרינן.
המחלוקת, וכי ממקום שאי
ובאותו מקום אין עושין. ו

צמ:

עין משפט
נר מצוה

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים

מסורת הש"ס

(א) וְעַיִן מוֹסֵפֶת לִקְנוֹן קוֹ.
ד"ה סמוך, (ג) [שבת
קכ"א, (ד) [שמות ו',
(ה) [ד"ל בליל (ס) [שמות ו',
(ו) [פס"ה ע"ו, (ז) [נ"ע ח"ס'
(ח) [ל"ה ח"ס, (ט) [ד"ה ח"ס,

הנהגות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ואפילו עני
וכי' בני חורין במטה רעל
השלחן וזכר לחירות
הס"ד: (ב) ח"ב ד"ה עני
וכי' ה"ק עני ששומעין בו
הרב"ה פסחים: (ג) ד"ה
סמוך וכו' מלאכיל שובעו
בשבת כ"ל ופוסק אכל
ממנו: (ד) ד"ה לא יפסחו
פ"י רש"י וכו' וגרס, נ"ב
פ"י השתא דרש"א ק"ל על
ענינו שלא יאכל עד שחשך
ועד שיכנס והספיק ק"ל
אנכ"ל דק"ל לא גרסין ולא
יפסחו אלא לא בליל וכו':

גליון הש"ס

תוס' ד"ה לא יפסחו וכו'
ואין אשתי בב"ל עין
בפרט כל מ"ה והתנאי:

רבינו חננאל

ערב פסחים סמוך למנחה
לא יאכל אדם עד שתחשך
וכי' ואמרנו מאי איריא
ערב פסחים אפילו ערבי
שבתות וערבי ימים טובים.
דמניא לא יאכל אדם
בערבי שבתות ובערבי
ימים טובים מן המנחה
ולמעלה כדי שיכנס לשבת
כשזאת תבא דברי רבי
יהודה רבי יוסי אומר
אוכל יהולך עד שתחשך.
ועוד תניא לא יאכל אדם
מחשך שעות ולמעלה
בערבי שבתות ובערבי
ימים טובים דברי רבי
יהודה רבי יוסי אומר
אוכל יהולך עד שתחשך.

ערב פסחים סמוך למנחה. קודם למנחה מעט: לא יאכל. כדי
שיאכל מזה של מנחה למאכלון משום הידור מנחה: ואפילו
עני שבישראל לא יאכל. בלילי פסחים עד שיכנס כדרך בני חורין (א)

זכר לחירות במטה ועל השלחן: ארבע כוסות. כנגד ארבעה לשוני
גאולה האמורים בגלות מזרים וגאולה ויגאלתי ויגאלתי ויגאלתי
ולקחתי אתכם צרפת ואר"ס: ואפ"י.
מחפרנס מתמחו של דקדק דהיינו
עני שצנענים דתן במסכת פאה
(פ"ח מ"ו) מי שיש לו מזון צ' סעודות
לא יטול מן התמחו: גמ' בשבוע
פאה. ולא תבא סעודת שבת על
השובע: לא לריבא. דקמני ערב
פסחים לא יאכל עד שתחשך אלא
לרבי יוסי דאמר הולך ואוכל עד
שתחשך: אפילו תימא. מתני' נמי
רבי יהודה ה"ל וצדין הוא דלימני
ערבי פסחים לרבינו סמוך למנחה:
מחשך שעות. היינו סמוך למנחה:
משנחמא

פירוש רבינו שמואל תלמיד
רש"י ז"ל

ערבי פסחים סמוך למנחה.
מנחה קטנה. קודם למנחה
מעט חצי שעה בתחלת שעה עשירית
דתן (לעיל דף נח). תמיד נשחט
בשמינה ומחצה וקרב בתשעה ומחצה
נמנחת מנחה קטנה צ"ל ומחצה וסמוך
ליה היינו חצי שעה קודם כסוף שעה
תשיעית ומחלת שעה עשירית: לא
יאכל אדם כו'. כדי שיאכל הידור מנחה:
מנחה למיאכלון משום הידור מנחה:
בגרבינו פסחים עד שיכנס כדרך בני
חורין במטה ועל השלחן וזכר לחירות: ולא יפסחו לו. גנאי דקדק
המפרנסין את העניים דתמן (פאה פ"ח מ"ו) אין פוסחין לעני העובר
ממקום כו' אלמא לישנא דלא יפסחו אנכ"ל דקדק ק"ל והוא הדין נמי
אם לא יתנו לו שרץ שיחזר בכל כחו אחריו אלא אורחא דמילתא
נקט שרגילין ליתן לו ארבע כוסות וסדרן מפורש לפנינו. ולמינו
בב"ר (פ"ה פה) רב הונא בשם רבי אבא אמר כנגד ארבע לשוני גאולה
האמורים בגלות מזרים וגאולה ויגאלתי ולקחתי וגאולה צ"ל ואר"ס:
ואפילו. הוא מחפרנס מתמחו של דקדק דהיינו עני שצנענים דתן
במסכת פאה (פ"ח מ"ו) מי שיש לו מזון שש סעודות לא יטול מן התמחו אפילו
הם אי לא נתנו לו גנאי דקדק ימכור את מלצו או ילוה או ישכיר
את עמו בשביל יין לארבע כוסות: גמ' אפילו ערבי פסחים
כו'. אליבא דרבי יהודה כדי שיהא קידוש וסעודת שבת חצי עליו:
משום חיובא דמלא. שלא תהא נאכלת על השובע וחיוצא דמנחה
ליה הראשון חוצה דכתיב (שמות יב) בערב תאכלו מנחה: הכי
גרסין אפילו תימא רבי יהודה הסם מן המנחה ולמעלה כו'.
במילתיה דר' יהודה קמני מן המנחה ולמעלה וצמחיתין מן סמוך
למנחה: מחשך שעות ולמעלה. היינו חצי שעה סמוך למנחה:
דילמא

לא יפסחו לו. יחיד וליכא למימר דיפסחו אד' כוסות קאי דאם כן הוה ליה למיתני ארבע כוסות בלא מ"ס והא דקאמר
מן התמחו לא ימנע מלקבל כדי לקיים ארבע כוסות. וארבע כוסות פירש רש"י כנגד ארבעה לשוני גאולה וכן יש בירושלמי:
לא יפסחו לו מארבע כוסות. מתוך הלשון משמע ק"ל שאין נותנין לבני ולבני ביתו כי אם לעצמו והוא מוציא את כולם בשלו וסבירא
הוא דמאי שנה ארבע כוסות מקידוש דכל השנה שאחד מוציא את כולם ומיהו גם בקידוש שמה היה לכל אחד כוס דמשמע לקמן
(דף קי.) גבי חויה להווא סבא דגמין ושמי אכל בפרק בכל מערבין (עיינין דף קי.) גבי זמן משמע ק"ל שלא היה לכל אחד כוס ועוד
דאמר בגמרא (לקמן דף קי.) השקה מתן לבני ולבני ביתו י"א והוא דשתי רובא דכסא משמע דהם ילאו בשמינה דהא צעין רובא דכסא
ועוד דמשמע דלכתחלה אין רגילות להשקות מיהו יש לדחות בשם להם כוס לעצמם אי נמי בצניו וצני ביתו קטנים מיירי שלא הגיעו
לחיות * ואין אשתי בכלל ומיהו בגמרא משמע שרץ כל אחד ארבע כוסות דקמני (שם) הכל חייבין צארכה כוסות אחד נשים ואחד
מיעוקים אמר רבי יהודה מה מועלת למיעוקות בין משמע דלמנא קמא כריך כוס אף למיעוקות ויש לדחות דחייבין לשמוע צרכה ארבע
כוסות קאמר ומשום חינוך וגרסה להחמיר ולהצריך ארבע כוסות לכל אחד והתחמיר כריך ליהרר שלא יהא כוסם פגום דאמר בגמרא
(לקמן דף קי.) טעמו פגמו: ב"א איריא ערבי פסחים. ואם תאמר תאמי לא משני דתנא בפסח קאי דמשני בפרק כל שעה
(לעיל דף ל.) גבי פת עבה ויש לומר משום דפסח קאי אין לו להית ערבי שבתות דמדידי בכל שובע אי נמי הכא דליכא למיעוי
ולמימר דדוקא נקט ערב פסח משום חיובא דמנחה לא היה ליה למיתני ערב פסח וכן גרס מקום שנהגו (לעיל דף י.) איכא למיעוי דדוקא
בערב הפסח אסור לעשות מלאכה משום קרבן: ב"ן המנחה ויפסחה. השתא סלקא דעתא דלאו דוקא אלא הוא הדין סמוך למנחה:
דילמא

(תוספות אחרים מערבי פסחים נמצאים בספר רב מרדכי)
ערב פסחים. אי גרסינן ערבי נחמא ואי גרסינן ערב ה"ק
ערב ששומעין בו (ס) פסחים א"ר ערב פסח

ראשון ושני: לא יאבד אדם. פירוש אפילו התפלל ומשום מנחה
כדאמרין בגמ' דכלל התפלל תפלת
מנחה אפילו בשאר ימות השנה אסור
דמתן צ"ח דשבת (ד' ע"ג) ואל"ת ומה
לא יאכל אי מנחה אפילו קודם נמי
אסור כדאמרין בירושלמי כל האוכל
מנחה בערב הפסח כאילו נועל ארוסתו
בית חמוי ואי צמני תרגימא הא
אמר בגמרא (ד' קו:) אכל מטבול הוא
צמני תרגימא ו"ל דליירי צמנא
עשירה דלא אסר בירושלמי אלא
צמנא הראיה ללאת בה חובצא ואוכלה
קודם זמנה אכל מנחה עשירה שריא
וכן היה נוהג ר"ת:

סמוך למנחה לא יאבד. ואם
תאמר והא אמר בכל שעה
(לעיל דף ט.) צדיקות של נכרים מתנא
אדם כריסו מהם וצלבד שיאכל כוית
מנחה בנחוריה והכל אסר לאכול אפי'
מצדד יום ו"ל דצדוקה הסעודה
אדם נזהר ואינו אוכל כל שובעו כדי
שיאכל מנחה למיאכלון אכל מצדד יום
אין אדם נזהר ואוכל כל שובעו וסביר
שעל הלילה יתאוו וארבעה יהיה שבע
יותר כי יתברך המנחה צמניו והא
דדיק רבא לקמן (ד' קו:) דתמנא
גריר דאי אמרת מיסעוד טעיד בין
הכוסות הללו אמאי יתהא אף על גב
דצדוקה סעודה מהר מלאכול שובעו
(ו) אכל בשמיה אי אפשר להויר א"ר

מבין ראשון לשני דליכא אגדתא והלל דייק דמי לסעודה אחרת:
עד שתחשך. מקשי' אמאי אינטיך עד שתחשך פשיטא ועוד
דבגמרא גבי שבתות וימים טובים לא קמני ליה ואומר רר"י
מקורב"ל דבני מנחה דדוקא צעין עד שתחשך דתניא במוספתא
הפסח ומנחה ומנחה מנחה משמע דמשום דכתיב (שמות יב)
ואכלו את הבשר בלילה הזה ומנחה ומנחה אימקשו לפסח אכל סעודה
שבת וימים טובים מני אכיל להו מצדד יום כדאמר בפרק תפלת
השחר (בבב"ר דף ס.) מתפלל אדם של שבת בערב שבת ואומר קידוש
היום מצדד יום ואומר מהר' יחיאלי דכי פריך בגמרא מאי איריא
ערבי פסחים כו' לא מני לשנוי דנקט ערבי פסחים משום דצמני למיתני
עד שתחשך דכבר אשמעינן בנחוריה מקומן (נחמ"ד ד' ע"ג) דקמני הפסח
אין נאכל אלא בלילה הזה והא אבד אורחיה תייה בקולר ורבינו יהודה
מירץ אפילו אי צעין גבי שבתות וימים טובים עד שתחשך הכא
אינטיך למיתני דלמא לאשמועינן דאש"ג דשחית פסחים מצדד
יום אינו נאכל מצדד יום כשאר קדשים וכן יש בירושלמי גרס פירקין
תני ערב שבת מן המנחה ולמעלה לא יטעום כלום עד שתחשך:
ואפ"ר עני שבישראל לא יאבד עד שיכנס. דסלקא דעתך
הסביבה עני לא תשיבא הסיבה דאין לו על מה להסת
ואין זה דרך חירות ויש מפרשים דאלעיל קאי עד שתחשך ואפילו

עני שבישראל פירוש אפי' עני שלא אכל כמה ימים לא יאכל עד שתחשך: לא יפסחו לו. יחיד וליכא למימר דיפסחו אד' כוסות קאי דאם כן הוה ליה למיתני ארבע כוסות בלא מ"ס והא דקאמר
מן התמחו לא ימנע מלקבל כדי לקיים ארבע כוסות. וארבע כוסות פירש רש"י כנגד ארבעה לשוני גאולה וכן יש בירושלמי:
לא יפסחו לו מארבע כוסות. מתוך הלשון משמע ק"ל שאין נותנין לבני ולבני ביתו כי אם לעצמו והוא מוציא את כולם בשלו וסבירא
הוא דמאי שנה ארבע כוסות מקידוש דכל השנה שאחד מוציא את כולם ומיהו גם בקידוש שמה היה לכל אחד כוס דמשמע לקמן
(דף קי.) גבי חויה להווא סבא דגמין ושמי אכל בפרק בכל מערבין (עיינין דף קי.) גבי זמן משמע ק"ל שלא היה לכל אחד כוס ועוד
דאמר בגמרא (לקמן דף קי.) השקה מתן לבני ולבני ביתו י"א והוא דשתי רובא דכסא משמע דהם ילאו בשמינה דהא צעין רובא דכסא
ועוד דמשמע דלכתחלה אין רגילות להשקות מיהו יש לדחות בשם להם כוס לעצמם אי נמי בצניו וצני ביתו קטנים מיירי שלא הגיעו
לחיות * ואין אשתי בכלל ומיהו בגמרא משמע שרץ כל אחד ארבע כוסות דקמני (שם) הכל חייבין צארכה כוסות אחד נשים ואחד
מיעוקים אמר רבי יהודה מה מועלת למיעוקות בין משמע דלמנא קמא כריך כוס אף למיעוקות ויש לדחות דחייבין לשמוע צרכה ארבע
כוסות קאמר ומשום חינוך וגרסה להחמיר ולהצריך ארבע כוסות לכל אחד והתחמיר כריך ליהרר שלא יהא כוסם פגום דאמר בגמרא
(לקמן דף קי.) טעמו פגמו: ב"א איריא ערבי פסחים. ואם תאמר תאמי לא משני דתנא בפסח קאי דמשני בפרק כל שעה
(לעיל דף ל.) גבי פת עבה ויש לומר משום דפסח קאי אין לו להית ערבי שבתות דמדידי בכל שובע אי נמי הכא דליכא למיעוי
ולמימר דדוקא נקט ערב פסח משום חיובא דמנחה לא היה ליה למיתני ערב פסח וכן גרס מקום שנהגו (לעיל דף י.) איכא למיעוי דדוקא
בערב הפסח אסור לעשות מלאכה משום קרבן: ב"ן המנחה ויפסחה. השתא סלקא דעתא דלאו דוקא אלא הוא הדין סמוך למנחה:
דילמא

מסורה הש"ס

(א) [שנת קי' ושי'].
(ב) [מספיקה דברית]
(ג) [שנת קי' ושי'].
(ד) [שנת קי' ושי'].

תורה אור השלם

1. והפליך שב מנצח
הבית אל בית משנה
היו והיו נפל על המטה
אשר אהרן עליה ואמר
הפליך הגם לבבש את
המלכה עמי בבית הדר
יצא מפי הפליך ופי המן
הפליך.
אסתר ח ד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מפסיקין
ויר פד שמעון לר' יהודה
כלל ויתח אפילו ממקד.

גליון הש"ס

היו ד"ה סבלה ור"ק
מפסיקין אין מפסיקין
ויר דב"ש ש"ר ו"א אפי'
להתחיל קשה לי סא
ר"י אמר דלן מפסיקין
אפי' אמר שמעון להחיל
אסור קודם קידוש נ"מ
אין מפסיקין ונ"ע:

רבינו חננאל

ושקילין וטריקין ואוקמה
רב הונא למתני כרבי יוסי.
ובערב הפסח משום חייבא
דמנא אסור למיכל מן
המנחה ולמנחה, ומורה
לר' רבי יהודה בערב
הפסח. והא דאמר ר'
יוחנן הלכה כרבי יהודה
בערב הפסח והלכה כרבי
יוסי בערבי שבתות ובערבי
ימים טובים. ואוקמה
להפסקה. דהניא מפסיקין
לשבת, ודוקרינן את השולחן
ומקדשין ומבדקין ברכת
המזון. דבירי רבי יהודה.
רבי יוסי אומר אין
מפסיקין. אלא גומרין
סעודתן ומבדקין ברכת
המזון ואחר כך מקדשין.
ומפסקה ברכין במילואי דר'
יוסי ור' יהודה שהיו
מסובין בעצו וכו' עד לא
זוז משם עד שקבעו הלכה
כרבי יוסי. אמר רב יהודה
אמר שמואל אין הלכה לא
כרבי יהודה ולא כרבי יוסי.
אלא פורס מפה ומקדש.

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים

ק.

עין משפט
נר מצוה

1 א מ"י פכ"ט מלכות
שנת הלכה י' סמג
עשין טו עוש"ע א"ח
סימן רע"ה ע"ף ד'.

דילמא משבשחא היא. ובריימא קמייתא דקמיא מן המנחה ולמנחה
היא עיקר משום דלדידיה איתא מתני' ככולי עלמא:
ה"ג והאמר ר' ירמיה א"ר יוחנן ואיתימא רבי אבהו א"ר יוסי בר' ר'
חנינא. ולא גרס רבי יוחנן א"ר אבהו דרבי חנינא דר' יוחנן הוה:
מכלל דפ"ג בהפסקה בדתניא.

לא גרס דמניא דהא
בבריימא לא פליגי בהפסקה דפסח
אלא דמניא גרס ומייתי כי היכי
דפליגי בהפסקה דשנת הכי קים ליה
דפליגי נמי בהפסקה דפסח ומורי
רבינו יחיאל אמר דגרס דמניא *ודיין
מדקאמר ר' יוסי אין מפסיקין והיו
אפילו בערב הפסח דלן מתחילין
דבע"ש שרי רבי יוסי אפי' להחיל עוד
נראה דאמר לקמן (ד' קג.) בני חבורה
שהיו מסובין וקדש כו' וקמי פלוגתא
דר' יהודה ורבי יוסי והתם סתמא

קמי קידוש בין שנת בין פסח:
מפסיקין לשבתות. פי' עקירת
שולחן כדמוכא בסמוך
והיינו שמבדק ברכת המזון דמניא
לקמן (סו:): ראשון אומר עליו ברכת
המזון והיו רגילין לסלק השולחן לפני
ברכת המזון דלאמר כפרק ור' יצחק
מנכרין (בכרס דף מג.) סילק אסור
מלאכול ולכן קאמר בסמוך דבעי לר'
יהודה עקירת שולחן ולפסחים דגרסי
לקמן ראשון אומר עליו קידוש היום
ושני ברכת המזון היו עוקרין את
השולחן לפני קידוש כדי להפסיק אלא
שהקידוש עושה קידוש לפי שאסור
לשמות כוס של ברכת המזון בלא
קידוש דע"כ עקירת שולחן אינו בין
קידוש לברכת המזון מדקאמר פורס
מפה ומקדש ופריסת המפה היא

במקום עקירת שולחן לרבי יהודה: **רבי** יוסי אומר אין מפסיקין.
יגומר כל הסעודה ומנצח ברכת המזון ואח"כ מקדש כדמוכא בבריימא
דלקמן (דף קג.) משמע דלן נרץ לעשות סעודה לשם שבת דלי נרץ
מה לו להמתין יפסיק מיד ואח"כ ואין יעשו קידוש בלא סעודה הלא
אין קידוש אלא במקום סעודה ו"ל דחשיב קידוש במקום סעודה כיון
שמיד אחר הסעודה עושה קידוש ואזכה סעודה עולה לו לסעודה
שבת כדמוכא בתוספתא דקמי במילתיה דרבי יוסי ומזכיר של שבת
בברכת המזון ומיהו קשה לר' יוסי איך יעשו ד' כוסות כיון שלא יקדשו
אלא אחר ברכת המזון ולא יעשו סעודה אחרת ו"ל דיעשו ד' כוסות
של אכל כסדר הרגילין לעשות כוס ברכת המזון תחלה ואחריו כוס של
קידוש וירקנו ואחריו כוס שלשי למה נשתנה ואחריו מרור ועל כוס
רביעי הלל: **אין מפסיקין**. דהתחילו בהיתר איירי דהתחילו
באיסור מודה ר' יוסי דמפסיקין ולרבי יהודה נמי דמפסיקין היינו
כשכבר קידש היום כדמוכא בעובדא דמיימי דקמי וקידש עליהן היום
אבל הגיע שעת מנחה אין מפסיקין והלכה כרבי יוסי ובערבי שבתות
ויו"ט אפי' להחיל שרי כר' יוסי דרבי יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי
כדמוכא בעירובין (דף מו:) ובערבי פסחים אסור להחיל ואם התחיל
אפי' בהיתר מפסיקין בברכת המזון דבהא פסקין כר' יהודה ומורי
רבינו יחיאל אומר מדפסיק כר' יוסי בהפסקה דבהא עובדא מכלל
דלכתחלה לא קי"ל כוותיה ועוד כתב דה"ג דע"ש אין להתחיל לאכול
מן המנחה ולמנחה דאפי' ר' יוסי לא קאמר אלא דלא יפסיק אכל
לאחמול לא וע"כ ה"פ דלא קי"ל כרבי יוסי אלא להפסקה אכל לא
להחיל: **שהיו** מסובין והתחילו בהיתר שהרי רבי יהודה היה
שם. ה"ג בתוספתא אמר לו א"כ לא נפסיק וה"פ איך כיון שמחית לא
נפסיק שמה יראו התלמידים: **אלא פורס מפה ומקדש**. פי' רש"ס
לדית ליה לשמואל דהלכה כר' יוסי אלא שצא להחמיר על דבריו שלא
לגמור סעודה קודם קידוש דאי לא מיתא הכי שמואל דאמר כמאן
דבריימא דקמי פורס מפה ומקדש לא מיירי בהפסקה אכילה אלא
בצא להתחיל לאכול וכתב דהא דשמואל סבר כחכמים דהרי איתא
בירושלמי רב יהודה בשם שמואל זו דברי ר' יהודה ור' יוסי אכל
חכמים אומרים פורס מפה ומקדש ונרץ לקדק כמאן הלכה דאע"ג
דאמר ר' יוחנן לעיל הלכה כר' יוסי ובני שהולאוהו (שם ד' מו:) משמע
דהלכה כר' יוחנן לגבי שמואל איכא חד לישנא דלא א"ר יוחנן ורב נמי
סבר לקמן (ד' קה.) כשמואל וקאמר שבת קצעה נפשה ואע"ג דבשל סופרים הלך אחר המיקל היינו דוקא בשין כדאמר בפ"ק דמסכת ע"ג (ד' יא):

משבשחא היא. והכי איבעי ליה למיתני מנ' שעות ומנחה ואילן:
וקא פנה קמיה. לכן מתניתא הכי מנ' שעות ולמנחה אלא מתרמא
היא: **אלא מחורבא כרב הונא**. ומן המנחה דקמי מתניתא קמייתא
סמוך למנחה קאמר: **הלכה מכלל דפליגי בהפסקה**. הא דא"ר ירמיה
הלכי כר' יהודה בערב הפסח דמשמע
דפליגי נמי רבי יוסי בערב הפסח
להפסקה הוא דפליגי דאם התחיל לאכול
אף בערב הפסח אינו מפסיק אכל
להחיל מודה ר' יוסי דאסור ומתנימין
בסתמא לרבי יוסי אינטרין דקמשמע
לן דמודה רבי יוסי בערב הפסח דלן
מתחילין: **דגניא**. דבהפסקה נמי
פליגי: **אין הלכה כרבי יהודה**. דאמר
מפסיקין דמשמע עקירת שולחן: **ולא
כרבי יוסי**. דאמר אין מפסיקין כלל:
אלא פורס מפה. על השולחן ומקדש
היום וחזר ואכל:

ק

רש"ב"ס

דילמא משבשחא היא. דה"ל למיתני מנ'
שעות ומנחה ולמנחה א"י מן המנחה
ולמנחה דמניא דבהיא קמייתא: **אמר
מרימא**. לאו משבשחא היא: **אלא
קשיא**. הך ברייתא בבריימא דקמינא
מנ' ולמנחה אלא סמוך למנחה נמי
קאמר רבי יהודה בערבי שבתות
ויו"ט וליכא לאוקומי השתא מתנימין
כרבי יהודה דמאי שגא ערבי פסחים
דקנט בכו סמוך למנחה טפי משבתות
ויו"ט: **אלא מחורבא כרב הונא**. דלרבי
יוסי אינטרין ומן המנחה דקמי הך
ברייתא סמוך למנחה קאמר: **מכלל
דפליגי רבי יוסי בבריימא**. אפי' בערב
הפסח והכי מוקי למתני' כר' יוסי:
מכלל דפליגי בהפסקה. הא דא"ר

ירמיה הלכה כרבי יהודה בערב הפסח דמשמע דפליגי נמי רבי יוסי
בע"פ להפסקה הוא דפליגי דאי התחיל לאכול אף בע"פ אינו מפסיק
אכל להתחיל מודה ר' יוסי דאסור ומתני' בהסתמא ולר' יוסי אינטרין
דקמי' דמודר ר' יוסי בערב הפסח דלן מתחילין: **דגניא**. דבהפסקה נמי
פליגי: **מפסיקין בשבתות**. אם התחיל סעודתו בהיתר קודם המנחה והיה
אוכל והולך עד שחשך (א) אפי' לר' יהודה מפסיק סעודתו מיד כשיחשיך
ומקדש היום: **וקדש עליסן**. שהחשיך: ה"ג בתוספתא דברכות **אמר
לו רבן גמליאל לר' יוסי כר' ר' צונן נפסיק וניחוש לדברי יהודה חבירנו
אמר לו כלל יום אזה מחבד דבריי לפני יהודה ועכשיו אזה מחבד
דברי יהודה בעי הגם לכבש את המלכה עמי בבית אמר לו א"כ לא
נפסיק שמה יראו כו': כרבי. כך קראו רש"ב"ג לר' יוסי כר' חלפתא
כלומר גדול הדור: **הגם לכבש**. כלומר בפני אזה מצינו: **אמר לו רש"ב"ג
א"כ לא נפסיק כו'**. שמתין מהא דבערבי פסחים אסור לאכול מסוף
ט' שעות ולמנחה כקמא מתני' אכל בערבי שבתות ויו"ט מותר לאכול
מן המנחה ולמנחה דהא סתם לן תנא דמתני' כרבי יוסי מדנקט ערבי
פסחים מכלל דבשאר יו"ט שרי וקי"ל נמי (עירובין ד' מו:) הלכה כר' יוסי
מחבירו דר' יוסי אפי' להתחיל ולאכול אמר ט' שרי דהיא לקמן [ע"ג]
בשמעתין דאמר אלא הא דמניא ושרין שמתחילין אימת אי בע"ש הא פליגי
ר' יהודה ומיהו לענין הפסקה אין הלכה כר' יוסי בערבי פסחים אלא
כר' יהודה שאם התחיל לאכול קודם ט' ונמשך אכילתו עד שחשיכה
נרץ לעקור את השולחן מיד כשיחשיך ולהחירו לשם פסח ובשבתות
ויו"ט לא יפסיק אלא פורס מפה ומקדש ואח"כ גומר סעודתו: **לא כר'
יהודה**. דאמר מפסיקין דמשמע עקירת שולחן: **ולא כר' יוסי**. דאמר א"כ
להפסיק כלל אלא יגמור סעודתו אפי' משחשיכה ויכריכו בה"מ ואח"כ
מציא לו כוס שני לקידוש היום דמניא לקמן בשמעתין אלא פורס מפה
על המאכל כדין כל שבתות השנה שהביאו לחם על השולחן קודם קידוש
דמני' לקמן (ד' א"כ) משום טילוק פמורא ואח"כ אומר קידוש היום על הכוס
וחזר ואוכל וגומר סעודתו. ונראה דבעי דס"ל לשמואל דהלכה כרבי יוסי:
דקמי בבריימא שקבעו הלכה כמותו אלא שצא להחמיר על עמא קאמ
שלא יגמור סעודתו ויקדש אח"כ אלא יקדש תחלה ואח"כ יגמור סעודתו
דלמא"ה שמואל דאמר כמאן דהא בריית' דקמי פורס מפה ומקדש לא קאי
בהפסקה אכיל' כלל אלא בצא לקדש עתה ולאכול בשבת לכתחלה מיירי:**

ק

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים

ק:

78
 : על ש
 78

יש להם יין לשמות צדיקים חייבין
לברך בורא פרי הגפן שאינם פטורין
בברכת הכוס (על שמית) יין בלא
ברכה מאחר שעקרו ממקומו: (אין
קידוש

עין משפט
נר מצוה

436

מסורת הש"ס

עין משפט
גר מצוה

יג א ב מ"י פ"ד מהל'
 ברכות הלכה ג וז'
 סמו עשין כ טוש"ע א"ח
 סימן קנח סעיף א:
 ג ומ"י שם הל' טו:
 יד ד מ"י שם הלכה ד
 טוש"ע שם סעיף ב:

רבינו חננאל

[illegible]

אלה בדברים שאין טעונין ברכה לאחריהם במקומן. פירש רש"י כגון מים ופירות שאין לרביעין אחריהם ברכה חסונה מעין שלג ומה"ט א"ש לברך במקומן הלכך עמידתו זו היא גמר סעודתו וכן סעודה אחרת היא ואלו לברך ברכה לאחריהם במקומן כגון יין וכל ו' מינין לקצנעא קמא הדו והא דתמן ברכות דף נא. מי שאלל ושכח ולא צריך לכתולה לרץ לברך במקומי בכל ז' מינים מיירי בזביתא דמייתא בסמוך לא גרסינן לשמות יין מדמדקדק הגמ' דלחיי דברזים הטעונים ברכה לאחריהם במקומן מדקמני עקרו ולא דייק מדקמני יין שהוא מו' מינין אבל בזביתא דתניא כוותיה דרב חסדא גרסי' יין ומייה קשה לרזי הוה יין בכלל דברזי הטעונים ברכה לאחריהם במקומן א"כ אמאי אייתובת ר' יוחנן לעיל דרבי יוחנן איירי ביין דאמאי דקאמר ר' יוחנן אף יד יני נמי ילאו קאמר ואזלא ר' יוחנן לעטמיה דלמר שניי מקום א"ש לברך ובזביתא איירי דברזים שאין טעונים ברכה לאחריהם במקומן ועוד דל"כ פליג רב חסדא ארז ושמואל דלמרי לעיל יד יני לא ילאו ולא לכאורה משמע דלא פליג אלא על שם שעת עיד קשה דלמר גירושנא ס"פ כילד מנצרכין היא אובל מנורחה של תאנה וכל לו במעברה לרץ לברך אלמא זו' מינין נמי שניי מקום לרץ לברך ויוחק לומר דלחיי כרב שעת שאין הלכה נעמוט לכל גנאה דין וכל ז' מינין לא הוו בכלל דברזי הטעונים ברכה לאחריהם במקומן אלא פת וכל מיני פת שגנצרכין עליו ההוציא או שמא כל מיני מזונות שיש ביהם מה' מינין הוו בכלל דברזי הטעונים ברכה לאחריהם במקומן והוא סי' נמי לא גרסינן בזביתא דבסמוך לשמות יין ולא דלתניא כוותיה דרב חסדא דכפת או כז' מינין מיירי מדקמני עקרו וכן הלכה בכל דבר חוץ מפת ומיני מזונות שם מחמשה מינין א"ש ברכה לאחריהם במקומן ושניי מקום לרץ

לִבְרָךְ בָּהֶם וְיִשְׁמְרוּ מִקּוֹם הֵייוֹ אֲפִי' בְּחַד צִית כְּמוֹ מֵאִירָא לְאֶרְעָא אֹ
מִחֲדָר לְבִית אֲבָל מִסִּינָה לְפִינָה לֹא וּלְכָל הַפִּירִישִׁים אִם הֵלֵךְ בְּחֻמָּעַ
סְעוּדָה לְמִקּוֹם אֲחֵר יִכּוֹל לְשׁוּמֹת יָין אֹו מִיֵּם בָּלֹא בִרְכָה דְּקִיּוֹן שְׂחֹא
בְּמִן סְעוּדָה לְקִינְשִׁינָה קָמָא הֵדֵר: **בְּשַׁח** יִצְאֵינָא טַעוּיִין בִּרְבָּה
מִשְׁמַע בּוֹ: מִשְׁמַע הֵיכָא דְּלִדְבָרָה הִסָּא הֲדַעַת לֹא קִנִּי שִׁיבְרָךְ בִּרְכַת
הַמּוֹיָא אֲלֵא לָרִיךְ שִׁיבְרָךְ בִּרְכַת הַמּוֹיָא וְאִיכָא הֵדֵר דְּלִאֲמַר לְעָד (דף קג:)
כִּיּוֹן דְּלִאֲמַר הֵב וְיִצְרִיךְ אִתְּמַר לְכוּ לְמִשְׁמֵי הֵייוֹ עַד שִׁיבְרָךְ בִּרְבָּה"ו
וְכֵן מִשְׁמַע בְּצִידָא מִצְרִינָא (וּבְרִית דף מג) דְּקִאֲמַר רַבָּה וְרַבִּי זִירָא הוּוּ
אֲבָלִי מְלִיקוֹן תַּחַּת מְקַמִּיבּוֹ אִיבִיּוֹ לְכוּ רִקְמַתָּא רַבָּה אֲבָל וְרַבִּי זִירָא לֹא
אֲבָל אִ"ל לֹא קִבֵּר לֹא מֵר סִילֵק אֲסוּר מִלְּאֲכּוֹל אִ"ל אֵלֹא אֲחֻבָּא דִּרְשִׁי
לְגֻלְתָּא סְמִיכָתָא וְהִסָּתָא אִם לֹא הֵיכָא לָרִיךְ בְּלֻחַ בְּרָה"ו לְמַעַל לֹא אֲבָל
יֵשׁ לְלֻחֹת דְּלֹאֹוּ מִלְּבַל הֵיךְ מְעוּרֵב בּוֹ לֵבָר וְהֵיכָא לֹא טוֹרֵר לְעוֹלֵל יִדּוֹ
וּלְבָרָךְ הַמּוֹיָא וְהָא דְּקִאֲמַר הֵבָא טַעוּיִין בִּרְכָה לְמַפְרַע הֵייוֹ מִשּׁוֹם שְׂמָא
יִשְׁהוּ מִלְּחֹזֵר עַד שִׁרְעֻצּוֹ וְלֹא וְלֹא יוֹכְלוּ לְבָרָךְ בִּרְבָּה"ו דְּקִאֲמַר בָּאֵלֹו
דְּבָרִים (שם דף נא:) וְתִיבּוֹ אִם יֵאֵלֹו וְלֹא בִּירְכוּ לְמַפְרַע שְׂמִיחֹוֹ לֹא
יִבְרְכוּ רַק בִּרְכַת הַמּוֹיָא וְיַדְעַת דָּאֵס לְעוֹלָם טַעוּיִין בִּרְכָה לְמַפְרַע אֲמַחִי
אִינְטֵרִיךְ לְאֶשְׁמַעִינָא כְּשֶׁהֵן חֹזְרִין דְּלִמְצַרְרִין בִּרְכָה לְכַחֲמָלָה פְּסִיטָא
כִּיּוֹן לְעוֹלָם מִצְרִינָא לְמַפְרַע וְלֹא דְּלִאֲמַר בְּשִׁמְעָחִין שִׁינִי מִקּוֹם לָרִיךְ
לְבָרָךְ

לצדק ליכא לתרוי' הכי דרבי יוסנן סתמא קאלמ' שניי מקוס איני
לפרט דבריו יותר מן הצריי'א ועוד יודעין היו האמוראין שהשי
מקוס אינו צריך לצדק אבל הצריי'א שקדמה להם הרבה יש לה
נחמוקן בין שאין טעוין שאין מצדעת המינין: שהיו מסובין
טעוין ברכה (ה) לאחריהן למפרע. כלומר לצדק ברכה שלאחר
יטורס: מדמני עקרו מכלל דבדברים הטעוין ו'. דעקיורם
היו צריכין לעמוד לצדק ברכה לאחריהן: קשיא לרב חסדא. דא
אמר אין צריך לצדק לצדק הואיל ועדיין לא בירך אחריהן

ואחרי שינוי מקום א"צ לברך מיתבי ^{טז} שינוי
מקום צריך לברך ^{יז} שינוי יין אין צריך לברך
תיובתא דרבי יוחנן תיובתא יתיב רב אידי
בר אבין קמיה דרב חסדא ויתיב רב חסדא
וקאמר משמיה דרב הונא ^{יח} יהא דאמרת שינוי
מקום צריך לברך לא שנו אלא ^{יט} במבית לבית
אבל ממקום למקום לא א"ל רב אידי בר
אבין הכי תנינא ל^י במתניתא דבי רב הונא
ואמרי ליה במתניתא דבי בר הונא כוותיק
ואלא רב הונא ^{יא} במתניתא קמ"ל רב הונא
^{יב} במתניתא לא שמי' ליה ותו יתיב רב חסדא
וקאמר משמיה דנפשיה דרב דאמרת שינוי
מקום צריך לברך לא אמר אלא בדברים
שאין טעונין ברכה לאחריהן במקומן אבל
דברים הטעונין ברכה לאחריהן במקומן אין
צריך לברך מאי טעמא לקיבעא קמא הדר
ורב ששת אמר אחד זה ואחד זה צריך
לברך מיתבי ^{יג} בני חבורה שהיו מסובין
לשתות ועקרו רגליהן לצאת לקראת חתן
או לקראת כלה כשהן יוצאין אין טעונין
ברכה למפרע כשהן חוזרין אין טעונין
ברכה לכתחלה בד"א שהניחו שם זקן
או חולה אבל לא הניחו שם לא זקן ולא חולה
כשהן יוצאין טעונין ברכה למפרע כשהן
חוזרין טעונין ברכה לכתחלה מדרקתי
עקרו רגליהן מכלל דבדברים הטעונין
ברכה לאחריהן במקומן עסקינן וטעמא
דהניחו שם זקן או חולה הוא דכשהן יוצאין
אין טעונין ברכה למפרע וכשהן חוזרין
אין טעונין ברכה לכתחלה אבל לא הניחו
שם זקן או חולה כשהן יוצאין טעונין ברכה
למפרע וכשהן חוזרין טעונין ברכה לכתחלה
קשיא לרב חסדא אמר רב נחמן בר יצחק
מאן

ית כמו מתיבאר לארעא או
 הפירושים אס הלך באמצע
 ויס בלא זכרה לכיון שהוא
 שהן יבאין טעוין בדיבה
 ודעת לא קני שיצרך זכרה
 כלל אלא למחר לקמן (דף קג.)
 וי היינו עד שיצרך זכרה"ו
 וקאמר רבה ורבי זירא הוו
 מנא רבה אבל ורבי זירא לא
 אכלול א"ל אמא אחבא דרש
 לזכר זכרה"ו למא לא אכל
 וס והיה לו טורה לטול ידיו
 בה למפרע היינו משום שמה
 בדרך זכרה"ו דלמחר באלו
 יצרכו למפרע כשיחזרו לא
 טעוין זכרה למפרע אחאי
 זכר זכרה למחלה פשוט
 בשמעטין שינו מקום צריך
 לזכר
 מה קאמר שינו מקום אינו
 ודעוין היס האמוראין שהשיבו
 לקדמה היס הדינא יס להסיב
 ונת המינין: שהי מסובין לשמות
 ולומר לזכר זכרה שלאחריה האילו ועמידין לחזור:
 הטעוין כו. דעיקרין משמע דמשום מהירות חתן ו
 הן: קשיא לרב חסדא. דאילו לרב חסדא אפילו לא חזו
 ועדיין לא בירך אחריהם והכא מוכח דאפילו חזרו

נקום למקום. מזית לעליה: בדברים
(כגון מים או פירות שאין טעונים
זון שבעת המינים) דודאי כיון דעמד
יח גמר סעודתו והך סעודה אחרתי
היא ואריך לזרך בתחלה: אבל דברים

הטענות נכרכה לאחרים במקומן.
כלומר נכרכה חשיבה בפי עמלן כגון
שבעת המינים הואיל ולא בירך אחריהן
ועמד לילך למקום אחר כסעוד על (א)
בציטות האשון הילך נכרכה אחריהם
נכרכה אחת על שכן ולפניהם ומי
אין צריך לחזור ולבכך: לקציעים קמא
הדר. כלומר על דעת סעודה
ההאשונה הוא אורל עכשיו לשים
סעודתו: אחד זה ואחד זה. בין
שטענות נכרכה לאחרים במקומן בין
שאין תריץ: כשאין יאלין אין טענות
נכרכה למפרע. כלומר לבכך נכרכה
של אחריהן הואיל ועמידן לחזור:
ה"ג נד"א נו' ולא גרס בהא רבי
יהודה: מדקמי עקרו מכלל דנכרכים
הטענות נו'. דעקרות (א) משמע
מאסו מהירות חתן וכלה כן נעקרת
לכל אס לא כן עדין היו תריץ
ועמד ולבכך נכרכה שלאחרים:
מאן

רשעים
ואמר שניו מקום. לכל דבר הנאכל
 אדם אכל ממנו במקום זה ויחזר ואוכל
 אדם אחר אכל א"ל לבדך שניו ויבנו
 שאלה היה לו היסוד העמם ביניהם:
שניו מקום לרד לבדך. כדב ושמואל
 דהאמר יד' יין לן 'נאז ומיבזחא דרבי
 ויחזק: **ה"ג במסני' דבי רב הינן**
ביוסף וכו' ויסי רב חסדא וקאמר
לגאשמוע'. ויבזש גמור הוא שכן קורא
 שיעת הגמרא להשמיטת האמורא
 דכר המפורש בבבליא דזימנין שאין
 הכל בקיזין בבבליא וגם האמורא
 עצמו זימנין ללא ידע לה להיא
 בבבליא עד דמייתי ליה סייעתא מיני'.
 וזכר שרף דהאמר רב חסדא וקאמר
 משמיה דרביה וטעו לרד חסדא מלל

משמיה דרז הונא והגיהו בספרים
 ימים אמר רב חסדא בההיא בריהא
 א משמיה דנפשיה: **בדברים שאין**
 א. כגון מים או פירות שאין טעוניהן
 אלא בורא נפשות רבות והלך אחרי
 איון דעמד והלך במקום אחר משמיה
 היה אחריתי היא וצריך לזכר במחלה:
הריסין במקומן. כלומר ברה חשונה
 וקומן כגון שבעת המינין דאית בהו
 אלא צריך להבין דבר במקום אחר
 משמיה הלך לברך והלך אחה על
 ד לזכר. מהבא שמעינ דהא דמנן
 ולא צריך צ"ש אומרים כי' ושמינין
 מקומות שבעת המינין מיירי דאיהא
 א **לקיטתיה.** ואחיצותא מעין שלש:
 אספורה דהא חשונה הוא אוכל עכשיו
 א וחיצינה לרבי יוחנן מהלך בריהא
 אחא כרב חסדא בשאין טעוניה ברה
 א יוחנן בשטעוניה והלך אין צריך
 אאמר מדלא פירש שהאמורא ש לו
 אכל מקום אאמר רבי יוחנן שמי
 א ד. ו. איון שטעוניה ברה לאחריה
 א ולא גרסי' יין: **כשהן יוצאין אין**
 א **צ"א כו' ולא גרסי'** צהא **רבי**
 אן נעקירין אבל אם לא כן עדיין
 אלקומן אלא גמרו סעודתן במקום
 אקומן הראשון צריך לזכר במחלה:
 מאן

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה דנצח וכו' לאחריהן במקומן כגון חס: (ב) ד"ה אל וכו' למסעד על דעת קביעות: (ג) ד"ה מדקתי וכו' דעקירה משמע וכו' וולגנך תחלה נצח נצח שאלהיהם: (ד) רש"י ד"ה כשהן יולדן אין טעונון נצח למפרע כל"ל ומינה לאחריהן נמחק:

מוסף רש"י

שינוי מקום. יא' מכל
והלך לצד אחד והביאו לו
יין (ברכות מ"א) שינוי
יין. שמה יין נסעדה
והביאו לו יין אחד טוב מן
הראשון. אין צריך
לברך. גורא פרי הגפן
(שם).

קג.

כִּי אֵל מִיּוֹם מִכֵּיט מִהָא'
 שֶׁנֶּחֱסֵה הִלְכָה כִּי קִמַּג
 עֲשִׂין כִּט טוֹש"ע אִרְיָה
 קִימֵן חֲמַג קִעִיף א':
 י"ב מִי שֶׁסֵּה הִלְכָה יֵד וְכֵד
 וְקִמַּג שֶׁסֵּה טוֹש"ע אִרְיָה
 ס' רֵלֵו סִעִיף א' ג:
 ג [טוֹש"ע אִרְיָה ס' קִעִט
 סִעִיף ד':

ואסיקנא יום טוב שחל להיות אחר השבת הלכא דברא דאמרי יקנא"ו. אמר רבי יהודה לא נתליק ב"ש וב"ה על המזון שהו בחתלה על הבדלה ב"ש כסוף, לא נתליק אלא על המאור ועל הבשמים, ש"ש אורמים מאור ואחזי כזבשמים וב"ה אורמים בשמים ואחזי כמאור. אמר ר' יוחנן מהגו העם ככ"ה לציבא דר' יהודה ובשמים כמאור. רב רבנא ורב תנאל תפלתא דרב הו' יחי' כפסולתא

קני"ה. פירש רש"י דרורה למסוך
 יין להצילה משום דמקדשן
 על הפס ואין מנדילין על הפס ואפי' מה
 שפירש ר"ת לקמן (ד' קי: דף קמ"ט)
 דאין מקדשין על הפס ש' פירש שם
 ה"י מרחיקין מן הצדלה ואמרו שאיני בזה
 אלא בשביל קידוש שהוא לכבוד יי"ט:
והלכתא ברבא. משום [אינין]
 אמוראין אנטרין לפסוק
 כרבא ולא משום אגרי דקרייל (י' ב"ק)
 ד' (עג.) צבולי צבוי מרבא לגבי
 אצ"י כד מעשר קנ"ס:

ואמר רבי יוחנן נהנו היום בבית
55. והשם חולק רבי יוחנן
אמרתם משנה ואיכא למימר שכלשון
יחיד היה שונה אותה והיה שונה זה
לדברי רבי מאיר כההיא והאי נהנו לא
היו כהאי נהנו דכפרה כההיא דמעמית
(ד' טו:) דמפרש דלורוי לא מורין ואי
עבדי לא מחיין בדיהבס:

ברוך אבסא קמא. של קידוש
ואכסא דזרכתא של צהמ"ז
והא דתן ביכל מזכרין וברית ד'
(מז). צירק על היין שלפני המזון פטר יין
שלאתר המזון היינו לאחר הסעודה
וקודם ברכת המזון שהיו גרילי לשמות
יין ואחר הסעודה קודם צהמ"ז המזון:
ל הר ידיעתו אי משקר. פרש"ס
כי גרסיהו אכסא קמא לא
ידיעיהו אי יבז לבו כסא אחרינא והוא
כל חד כחלתא סעודה וליפירושו משמע
שהיו מזכרין נמי תוך הסעודה וקשה
לכא משמע שהיו עושים צי ריש גלותא
דברא דברך אכסא קמא וישא
דזרכתא ולא על כל כסא חזו דוסק
לומר שלא היו שותים צבי ריש גלותא
יין באתנע הסעודה לכן נראה לפרש
שלא היו מזכרין מוך הסעודה כי היו
יודעים שיתנו להם יין לא זרקו אבל
צבאמ"ז לא היה כוס יין עם למנצח וכל
מחאספתא אם יגיע להם לשמות ממנו:

דעת לומר זמן ורצא ס"ל מה מצינו ב"מ זמן לבסוף הכה נמי
על הכוס הלכן אומר לבסוף: והלכתא כרבא. דאמר יקנה"ז
שבת כמשי: רב הונא בר יהודה איקלע לבי רבא. נמואלי שבת
לאחר שגמר הבדלה והא בין ב"ש כו': ולא פליגי לא גרסינן:
מ"מ. דהכי הוה מני לפלוגמיהו דב"ש ובי"ד דקמס ממני"ר (מ"מ):
אין מעבירין על המזוזות ואמר רבי יוחנן נהו כו': רב יעקב בר
אבדולאי כו' אלמא דמעיקרא סעודה שבת ביום היו אוכלין: אכסא
לא היו ידעוהו אי משקו לבו חו בשר כסא קמא אי לא ובי
ל חד כמחלת סעודתו ומשום הכי נעשו למיהדר דארוכי:
קאי

רשב"ם

ורבה אמר יצחק. סבירה ליה כרב
 דמשוי מאור נין קידוש להבדלה
 שאין נכון בעיניו של רבה למקור
 להבדלה לקידוש שזה נמכש כמו של זה
 קידוש קדוש עשהו קודש^א והבדלה עשהו
 קידוש על סבירה ליה כשעולה וזה
 קידוס לקידוש ומיהו יין צראש כולן
 דתמיר קודס והכי נמי בנכרות
 ירושלמי^ב יוט שחל להיות במו"ש רבי
 יוחנן אמר יקנה ר' מתנה אמר
 יצחק ולי אמר יהי^ג מתנה דלוי
 דאמר מעין שניהן. וגראה לי דהכא
 גרסינן [נמן] ולי אמר יהי^ד רבה
 אמר קני^ה שכן דרך האמוראין רב
 יוחנן ושמאל תבשרים הס ורבה אחריהן:
קני^ה. סבירה ליה קידוש קודס
 להבדלה כרב^ו ולמה אינו רוצה לומר
 יין בירשא לפי שא"כ אינו נראה שמבדיל
 על היין הואלי ומחזק הבדלה מעל
 צרבת היין והרי עיקר הבדלה לא
 מתקן אלא על היין אבל קידוש אפילו
 על הפת יכול לקדש כדלקמן (ד' ק):
 הלבן קידוש בירשא והדר מאור לפי
 שאנו רוצין למקור יין להבדלה והבדלה
 על כרחי לבסוף תהיה כשאר יין
 מואלי שנתנו והאי דלא מקדים יין
 מקמי מאור כשאר מואלי שנתנו שאס
 כן היה נראה על הקידוש ולא על
 הבדלה אבל במו"ש דעלמא דליכא
 קידוש מכל מואלי^ז: **קני^ה.** סבירה
 ליה כרב דקידוש קודס להבדלה וזה

נמי לסמוך יין להבדלה טפי מקידוש הלך קידוש ברש"א והדר כל סדר הבדלה של סדר כל מוצאי שבת דהוי יין מאור והבדלה אי נמי רוצין להבדיל בין קידוש להבדלה בכל היכולת: נק"ה. קידוש קודם להבדלה כדכ' ויין נמי רוצה לסמוך להבדלה כמו שפירשתי הלכך נק"ה צעין ומאור משא ברש"א קמין קידוש דהא כל מוצאי הלך קודם להבדלה לפי שנהיה בו תחלה ה"ק קודם לקידוש שהרי נהנה בו תחלה והרי אי אפשר לאומרו בין יין להבדלה כדון שאר מוצאי שבת שהיין קודם לו כשציל שמדיר דל"כ י"ס כאן הפסק בין יין להבדלה: ה"ג שאמר [משום] רבי יוסע בן חנניה נה"ק. וטעמא דמפרש לקמן להבדלה קודם לקידוש והלכך נר תחלה לפי שרוצה ליתן יין סמוך להבדלה ולקידוש שתייהן נתקנו על איין אצל מאור אומרו בלא יין אם אין לו כוס: ה"ג משל דר' יוסע בן חנניה כו': אבי ורבא סבירא להו כדכ' דלמרי יקנ"ה וצומן הוא דפליגי אבי סבירא ליה יקנ"ה מתאר שמתחיל לקדש יגמור כל הקידוש ויחמר זמן שאם אין כאן קידוש אין כאן אצל הבדלה אינה זמן לבסוף וטעמו של דבר דמן אומרו אפילו בשוק"ו ועיקרו דקידושא והדר הבדלה וכו') מנדיל ברשא מיחזי דהוי עליה קידוש של חול: כריק אכשמים ברשא. כמנהג שלנו: דלי. רב הונא רב נר ומוון בשמים והבדלה. היכא דאין לו אלף כוס אחד: זו דברי על הפסון שהוא בתחלה. דכיון דגמר סעודתו כההוא מחייב ברשא אכא איקלט לבי רבא. שבת הוה כדלמרינן לקמיה [נעין] כי מטא דברכסא. ברכה המוון בירך עליו לבסוף כפה"ג כמו שאנו עוש' ברכיתו אקמא לא הוה דעמיכו אכסא אחריתא והוה ליה

(א) ברכות נב: (ב) שם
נא: (ג) [ברכות נב:
מוספא] ברכות פ"ה
ה"א (ד) חולין פו:
(ה) [פ"ה ה"א] (ו) [עירובין
מ: (ז) [נסהדרין פ: (ח)
[קדושין נב: (ט) [ע"ע
מוס' ברכות נב: ד"ה נסוג
ותוס' ר"ה טו: ד"ה ולי:]

(א) נפוצה דרכי עברית
דפוסת עברית (ב) (ג)
היה מביא קהל עשרת
לשמות הקדש ויטעם
ועמק: (א) (ב) (ג) לא
תנא קמא לא
בריתא קאמא לא
היה דרמיון אכסא
אחרתהו לא כל
בתחלתהו ושמו
כל שמיא למסדר יומיו:
(ד) (ה) (ו) לא וכה
אלא דקדוש עשהו
קדוש חמור וסבל:
(ז) (ח) קרינהו כי כר
ומיה' ליו דנה ופי'
מסוקס גדולה מברכת
ליל וזמין ומה
ויתנתן עמק: (א) (ב)
ולמלתהו לא פי' מנציל

נר ומזון בשמים
והבדלה. מי שאין לו
אלא כוס אחד במוצאי
שבת, מניחו עד לאחר
המזון וסודר עליו נר
ומזון ובשמים והבדלה
(בבבכות נב.).

עין משפט
נר מצוה

[illegible][illegible]

מסורת הש"ס

הגהות הב"ח
(א) גב' אחימר אמר אבא
ומלך אבא: (ב) רש"י
ד"ה הב לן ועברך וכו'
ואמרו הב לן ברשא:
(ג) ד"ה מין דאמרינו
הב לן ועברך: (ד) הוב'
ד"ה אבא וכו' אי הכי מין
גמדי נסטרניה:

קאי עלייהו. משמש
בסעודה הים (חורין 19).
הב לן וניבירך. מזג
סוס לרכות המזון וחזרו
ועמלו ואמרו מזג לשנות
(שם). כיון דאמריתו הב
לן וניבירך. גילא נדעמיה
דגמרה סעודתא ואסור
לשנות עד שיכרך לפניו.
שאי מנטרסא בסעודה
ראשונה (שם).

ואמר רב יקנ"ה: ולא צעי לצדוק
בבית היין מרי יומיני מדה אקידוש
וחדא אהבדלה ויה"ה לתרי כסי
דקידוש היום וברכת המזון: רבי
מטא. רבא לאבדולי צמוציא שבת.
ועלי קאי אלא אבז גרר ארמיטיו
להק תרמי עוצדי ועובדא ראשונה
בשבת הוי: קא ממלי נורא בשבועה.
מדליק אבוקה צנר: א"ל. רב
יעקב צר אבא למא ליה לתר כולי
הא הא איבא שרגא: אדעתיה
דנפשיה. כלומר מעמאון אבא לא
נמימי: על שבת. מפרש להו לקמייהו: וקד.

קאי עליהו. משמש עליהן. והוא עומד עליהם (בראשית יח) מתרגמין והוא משמש: **אסור לנו למשש.** אלמא דברת המון אסויי דעתא הוא ונריך לחזור ולבדק לאחר דברת המון והכי נהיגין. ואש"ג דשמעי מהכא דברת המון אסוקין בעדותא אלא דא דביי דבויי על היין לאתרוי מיקין דנבדק דברת המון לפי שדברת המון פוטרתו דהמא אחת מניין שלם כגו ליה כ"ס שלם דברות עמון ובהלכות דעות נמי כמז דלא בעי לנדרוי דברת המון לאתרוי עד לאחר דברת המון: **הו** יתבי בסעודתא. דמזל: **על כל כסא** וכסא. על כל פסס שהיה שמה בתוך המון: **ואכסא דכיהא**. דברת המון. סבירא ליה כדכא דבדק נמי לעיל [ב'] אכסא קמא ואכסא דברתא: **נמלך** אני. כיום שני ומלכתי לשמות כסבר הו לי היסא דעתא משמשי כוס

דראשון וכן כל פעם ופעם ששחיתו נמלכתי: **כחמנדי דרב**. כי ההוא
 עובדא דלעיל [ס] דליף רבא מיניה דמידיע לברוכי אכסא דברכתא
 דאע"פ שכבר צירך איין שבתוך המזון: **לוי הלכסא כחמנדי דרב**.
 כלומר שכונדא דחלמדי שבתא לעיל דברכת המזון לאו אקסוד דעתא
 דרבא ואש"א דלאחר דא ויבירך שרי למשימי: ואפילו ביה לית הילכתא
 בברכ אשי דקמו להו רבא ומר וזוטרא בחד שיטתא ונריך לחזור ולברך
 בעל היין של ברכת המזון כפיה"ג כמנהג שלנו וכיון דלאחר הכ ויבירך
 אספור למשימי עד לאחר ברכת המזון ועוד מדקא מימי רב אשי
 קיימתא ממילתיה דרב להקשות על דתלמידי רבא להכניש מדבריו
 ביין וקא מהדר נגמר ולא היה מכלל דלית הילכתא כרב אשי: **ואמר**
רבא יקנ"ה. ולא צעי לברוכי ברכת כפיה"ג מרי וימני חד אקידוש וחד
 אהצדלה והוא הדין לתרי כפי דקידוש היום וברכת המזון וקשיא לרב
 יצחק סבא דלאחר להו הכי אמר רב הכ ויבירך אסור לכו למשימי דא"כ
 אקשיא רבא דרב **הא**. גבי יקנ"ה לא עקר דעתיה מנישטא שעדיין
 זכר שמה וכל דעמו לשמות. ויני ללא גרמי כוליה חדא שבתא אריכתא
 וימיו שריצו לשון שלא לזורך הוא שכבר פירש טעמו יפה משום
 דלא עקר דעמו מנישטא שעדיין לא שמה וכל דעמו לשמות: **כי**
מזמנא רבא לברוכי. לעיל [ס] קאי אחא דרבי יעקב בר אבא חילקא לני
 דרבא והואו עובדא כשעזת שבת אוקיימנא לעיל משום הכי מילתא
 הכא דמשמע למונאי שבת אסמיל רבא לברך ברכת הבדלה ואב
 גרסא אייתי להא עובדא דאממר ומר וזוטרא ארת ליה דרבא ורב
 אוקולע לני רבא אייתי לקיימיה כסא דלברוכא ויבירך מחור ובשמים [ס]
 דהא שייך למימר ליה מטא לברוכא קס שמעיה וכו' ורבי כבר אמרנו
 שיהיה מצדלי ויבירך כבר אנשמים אומאור ועוד ליה רבי יעקב
 אבא אחא אמאי מפסיק ביניהם: **קס שמעיה**. דרבא חילקי אבוקא
 בשרגא: **א"ל**. רבי יעקב בר אבא לרבא לאחר שהצדיל למה ליה
 כן לוימיו. והא דקאמר ליה רבא לא גרמי"ה האר רבא עצמו הוא דקא
 ייא **הבדלתו דו**. ולא היה אומר יותר: **על שבע**. מפרשניא לקימא [ד]:
 וקא

אם בן זומא מפני מה אמרו דברים
הבאין מחמת הסעודה בתוך הסעודה
אין טעון דבריה לא לפניהם ולא
לאחריהם מפני שפת פונדית יא הכי
נ (ו) נפטרות פת פירוש ואכן מנן
הציור להם יין מוך המזון כל אחד
מנדר לעצמו ומשני שאני יין הואיל
ואקובע דבריה לעצמו הסם לא מיירי
אלא בצרכה שלפניו אבל לענין דבריה
שלאחריו לא אשכחן דחשיב ואין
מנהג לגדר אחר היין בתוך הסעודה
אפילו יין דלאחר הסעודה ראה
שאין קריק לגדר אחרי לעולם השב
מחמת הסעודה והא דקאמר דברים
הבאים אחר הסעודה זריכין דבריה
לפניהם ואחריהם יינו חוץ מין ומיהו
אנו אין אנו מפקלין ידיו מפת עד
דברת המזון והכל קריי חוץ הסעודה
ואין שום דבר טעון דבריה אחריו
דברת המזון פוסר וזימני החממים
היו מסיקין מן הפת בעיקרת שלהן
קודם דברת המזון ואי היין רגילין
לשמות יין ולאכול פירות:

מִן הַיָּמִים הַהֵם וְהַיָּמִים הַהֵם
פָּתַח וְאָמַר הַיִּמְבְּרִיל נִ
לְחֹשֶׁךְ בֵּין יִשְׂרָאֵל לֵיל
לְשֶׁשֶׁת יָמֵי הַמַּעֲשֶׂה
הַאִי וְהָאָמֹר רַב הַיְּהוּ
בֵּין קֹדֶשׁ לְחֹלָל וְזוֹ
יְהוּדָה הַנְּשִׂאִי א"ל
רְאוּמֹת ר"א אָמֹר רַבִּי
יַחְזֹקֶה מִג' וְהַמּוֹסִיף לֵא

הוא דעבד לגרמניה שהוליאס א"ש"ם שלא אכל כוית דגן:
ברוך אב"י בסא ובסא. אחריז לא היה מצריך דברות המון פוטרת
 והא דשינוי מקום מריך לצורך הינו דרוקא לפניו ולא לאחריז
 כדפי' לעיל: **ר"ב** אשר ברי' אבסא קמא ותו לא בריך. אע"ג
 דברות המון טעונה כוס ולא היה מצריך וינייטלמנ' נמי קאמר דלס
 התחיל לטעוד בע"ש מצבד יוס אין לריך בקידוש לצורך גמ' משמע
 דכל דבר מזהו הטעון כוס א"ש לצורך פה"ג היכא דלא היו הפסק
 וא"ת א"כ אמאי מצרכין כוסם שני שאחר הגדה פה"ג אפילו מהא
 הגדה טעונה כוס אין לריך לצורך דלא היו הפסק בדאמר ההא ר"ל
 הגדה והלילא גמי אחר הפסק אסור דצין ראשון לשני אם ר"ה לשמות
 ישמה מתיין להסתיל אחר גאלטו אסור לשמות והיו כמו ברות המון
 דמסקין הכל לצורך לצורך וימ' חשיב קידוש מתקום טעודה לענין
 זה לא חשיב"ה הגדה הפסק ולמאי דפרישית דהיא הגדה לענין
 מריך לצורך אחר יריקות בורא נפשות וגם נראה לצורך אחר כל
 ארבע כוסות על הגפן חוץ מכוס שני הסמוך לטעודה וגם אחר ב'
 כוסות של אירוסין ונשואין נראה דלריך לצורך אחר לא אחד על הגפן:
וקאמר ר' יונה"ה. פ' ב"קטורסן מדלא מתיין מצריך לצורך
 מרי וימ' נמי פה"ג חד אהדקוס ומד אבדלעל אלא לא

היו קידוש הפסח והוא הדין נמי ברכת המזון וקשה דלפי יברך
פעמים כפול על כוס א' וזה לא מצינו ונראה דלפי מדרגה מיקני
יין לבסוף ש"מ דלא היה הפסח הוא הדין נמי ברכת המזון:
וְלֹא אֵלֶּי בָּרָא וְהִי מִקְטִין מְדַרְשִׁין אַכְסָא בְּדִבְרֵהָ וקשה
לדמהין בְּצִיטֵי הַדָּם (פולין פ"ה) דכוס של ברכה אֵת
שׁוֹתָהּ אִם מ' וְהוֹצִיָא אֶתָּה מִעַל וְהִשְׁתָּא הֵאִילָנָה נ' וְהוֹצִיָא בְּשִׁבְלֵי בְּרַכַּת
בּוֹרָא פְּרִי הַבֶּצֶק וי"ל דהתם לא נקט נ' משום דב' אֵשֶׁי דלא
צריך אַכְסָא בְּדִבְרֵהָ וְעוֹד פעמים מְדַרְשִׁין בְּרַכַּת המזון בְּלֹא כּוּס:
וְהָא

למר דעניד כולי האי הא איכא שרגא: מדעתיה דנפשיה. מעלמו אשר מהדר לרב יעקב בר אבא: ה"ג המדיל בין קודם לחול בין אור לחושך ו

עין משפט
גר מצוה

(א) [לקמן קי.]
(ב) [מספחה דברות פ"ג
ה"ב, ג] [יבמות י' מנחות
נב, ד] [מספחה דברות
פ"ג ה"ב, ה] [ז"ל ח"ק,
ו) בק"א: ונבדלת,

(א) רש"י ד"ה קן קובע
לקדוש וכו' מאלה הס"ד
ואס"כ מ"ה בד קובע
להבדלה קן יולאה:
(ב) "שב"ם ד"ה קן
קובע להבדלה וכו'.
סעודתן (פורס מפה)
מא"מ וז"ב ט"ס הוא ע"ל
מה שפרש"ס:

ברשב"ם ד"ה בשם
שקובעת וכו' שלא גמרה
מלאכתו. ע"י צילה דף לד
ע"צ ודף לה ע"א:

[illegible]

משום דהודאה היא.
דכולה חלה הודאה ואין
הפסק דבר מחנה לו דבר
אחר בתוכה, כמו שיש
בקדוש כי הוא יום חמלה
למקראי קודש והנחילנו
(ברכות מ).

קשיא לערלא דאמר הבדלה
אינה חשובה ככל אהל.
ופריך קמחא הבדלה נמי
כברכת המצות דמיא. רב
חיננל רב שלמיא ור'המדי
דרב הוי תובי כסעווער
ההו קאי עליויה רב
המנונא כמא. אמרי ליה רזי
נא ויהי מרמא פסוק וקבעה
שלחמא. אמר לרו אר
צריכויה שבת אי קבעה
נפשה, דרבי אמר רב כשם
השחבת קובעת המצוה
לענין המעשה פ"י העת
שואה ספס חשבה ספס לך
חשבה אי משערינן
הדא, וכל מלך שהגיעה
אותה עונו ולא עישר הרי
נקב מוצקל לך השבת,
תנו תרומתו (ויקרא) וי

קשיא לעולא. שפחה צברין ולא חסם צברין: הא נמי הודאס היא. ואין זה הפסק דבר אחר לא הפסק מחנה ולא הפסק רנאי הלך בפתחתן קגו. ולא דמי לרבות קידוש שרין לספר בשנה שנת וברכת יוצר אור שיש זה הפסק מחנה כגון ברחמיך הרבים רחם עלינו וברכת אבות יש זה דברי רנאי ורנאי לפתוח ולקיים בשנהו של מוקס: הוו יסבי **בשעורא.** ערב שנת והאריכו זה עד ששיטה: ונפסק. בעקרת

קשיא לעולא אמר לך עולא הא נמי בברכת
המצות דמיא ברכת המצות מאי טעמא משום
דהודאה היא הא נמי הודאה היא רב חנניא
בר שלמיא ותלמידיו דרב הוה יתבי בסעודתא
ווקאי עליהו רב המנונא סבא אמרו ליה זיל
חזי אי מקדיש יומא נפסיק וניקבעיה לשבתא
אמר להו לא צריכיתו *שבתא קבעה נפשה
דאמר רב כשם שהשבת קובעת למעשר כך
שבת קובעת לקידוש סבור מינה כי היכי
דקבעה לקידוש כך קבעה להבדלה אמר
להו רב עמרם הכי אמר רב לקידוש קובעת
יולא להבדלה קובעת והני מילי לענין מיפסק
דלא מפסקינן אבל *אתחולי לא מתחלינן
ומיפסק נמי לא אמרן אלא באכילה אבל
בשתיה לא ושתיה נמי לא אמרן אלא
בחמרא ושכרא אבל מיא לית לן בה ופליגא
דרב הונא דרב הונא חזייה לההוא גברא
דשתה מיא קודם הבדלה אמר ליה לא
מיסתפי מר מאסכרה דתנא משמיה דרב
עקיבא כל הטועם כלום קודם שיבדיל מיתתו
במאסכרה רבנן דבי רב אשי לא קפדי אמיא
בנעא מיניה רבנא מרב נחמן בר יצחק מי
שלא קידש בערב שבת מהו שיקדש והולך
כל היום כולו א"ל מדאמרי^ב בני רבי חייא מי
שלא הבדיל במוצאי שבת מבדיל והולך כל
השבת כולו הכא נמי ימי שלא קידש בערב
שבת מקדש והולך כל היום כולו איתיביה
^גלילי שבת ולילי יום טוב יש בהן קדושה על
הכוס ויש בהן הזכרה בברכת המזון שבת
ויום טוב אין בהם קדושה על הכוס ויש
בהן הזכרה בברכת המזון ואי סלקא דעתך
מי שלא קידש בערב שבת מקדש והולך
כל היום כולו שבת ויום טוב נמי
משכחת להו דיש בהן קדושה על הכוס
דאי לא קידש מאורתא מקדש למחר אמר
ליה^ד דאי לא קתני איתיביה^ה הכבוד
יום וכבוד לילה כבוד יום קודם ואם אין

[illegible]

קשרי ארצות. לפירוש הקונטרס דפירש לעיל דלא אמר אלא המבדיל בין קודש לחול וכו' לא קשה מאי קו"ד דמקשה הלא פשיטא דלברכת הפירות דמיא דלין לך קרנה יתר מוז ועוד לימא דסבר עולא כר' יהודה הנשיא משמע מני חלה היא חמים ונראה דעולא אמר נמי כל שאר הדבולות ואישימין בלא תחמינה וכו' דמקשה מיין דלרובה היא קלת הוה ליה למחמתם צבירין מירי דהוה אקידוש שחומתין דה אע"ג דהדואה היא כיון שיש בה אריות קלת ומשני דדמיא שפיר לברכת פירות וכן משמע דרש יהודה לא היה שולל אלא יליד: אי תסוה או כרבי או כשמואל:

בך קובעת יקדושו. שאסור לאכול
בלא קדוש אפילו התחיל לאכול
מנעודו יום וז"ל קובעת למעשר אפי'
התחיל לאכול עשרו מנעוד יום דלאחר
בסוף המצוי כדי יד (פלה ד' לה).
היה אוכל באסכול וחשכה לו שנת רבי'
אליעזר אומר יגמור רבי' יהושע אומר
לא יגמור: והנ"ל ראב"ז ושהו
מעיקרא. משמע שהיו אוכלים בשבת
בין לנשים וימיה שלל נהגו לאכול
מזון מנהל למעריב ערב ר"ת כעס
על רבינו משולם שהנביא לאכול בין
מנחה למעריב לאחר במדרש השוטה
ומים בשבת בין המשמות גחל אה
קרביו הממים וכחז שפעם אחת
אירע מעשה בלומיר וכל לילי סנה
ובקושי המירו ערב יום השפונים
לאכול אחר ידיו משום שכרות וגם
תשעה בלז שחל להיות בשבת ונדחה
המירו בקושי ויש לדחות דמירי אכל
התחילו בשרו וצומנת סעודה
התפללו מנחה והיכא דהתחילו אכסרי
מותר להשלים: אבל אשתיה
מפסיקין. פירוש שמה בלא סעודה
דליין בה קניעות ולכן מפסיקין:
לא קדי אביא. ובריתא דכל הטעם
מיחז באסכרה לא מוקמי אביא
ומיתתו באסכרה מדה כנגד מדה
הוא משביע גרונו יחנק ואסכרה
במקום חנק דלאמרין (במנחות ד' ל:)
מי שנחתיב חנק או טועה בנהר
או מת בפרונוי והיינו אסכרה:
שמע

אלא כוס אחד אומר עליו
קידוש

הספיק בעקירת שולחן כדי להבדיל בין סעודת חול לסעודת שבת.
מעתה בלא קידוש אין לך הפסק גדול מזה ומענהה סעודת שבת
נכנסת למספר. פירוש אכילה ערש' דשבת חשבו אותה קצת למעשר
קצתה הוא ואין אכולין בשבת ערש' מתבואה * א' שלא נגמרה
שלאור לטעום עד שיקדש. אלאה סעודתה היא חשונה אכילה
ישיבין על השולחן וחסירה במונאי שבת אסור לאכול עד שיבדילו
ימן באכילה וקויעתן להבדלה: **הבדלה אינה קובעת**. דכיון שהתחיל
לאחר שהתחיל ולאחר שגמר להבדלה יבדיל: **הסני מילי**. והבדלה
לא ידל ממסאי לאכילה. אלא לשמהו עד כדי חשבון הוא ומעשה
לי: **אי קדרי אמרי**. קמי הבדלה אבל קמי קידושא קדרי משום כבוד
גומרין כל סעודתן וזומנין ואחר כך מבדילין: **מבדיל והולך כל**
הכל והסתלנו וזכור טוב יעלה ורח' שבת ויום טוב. הימים ולא
: **דאי לא קפני**. דתנא לא בא להורות לנו דין אדם הפושע
אם אין לו יין הרבה לסעודה או מיני מגדים יניחם עד היום:
קידוש

קדושה על הכוס, גנוז שלא קדש בערב שבת. ופירק, דאי לא קתני, כלומר לא פירש בזה וברביאא אבל זה שאינו מצוי הקידוש בכוס ביום השבת אלא אם לא קדש בערב שבת (אינו) מקדש ביום. ל. ליה. ת"ש כבוד יום וכבוד לילה כבוד יום קודם ואם איחה דמקדש ביים ושכחיה עד למחר ולעבר

כר א מיי פֿרעט מהלי
 שבת הלכה יז קמג
 עשען עס טור שיע א"ת
 ס' רעה ס"ד:
 כה ב מיי עס ונפ"ד
 מהלי וקמג
 [והזכיר] ורמז
 טוע"ע א"ת ס' רגט ס"א:
 ג [מיי פֿרעט מהלי שבת
 הלכה וועט עס]:
 כו ד מיי עס הלכה ד
 וקמג עס טור שיע
 א"ת ס' רעה ס"ח:
 כז ה מיי עס טור שיע
 עס סעף ג

[illegible]

עין משפט
גד מצוה

ופרקנו **הכירה** מצוה
 בשעתה. כלומר כיון
 שהליכה קודם לפרק
 אין מבערין
 מצות הקידוש מן הליכה
 עד לסחא. **אני** והרגיא
 נכנסו לביתו כמציא
 שבת כמבין על דעת
 על המאמר על הבשמים
 ואמר הברלה, ואם אני
 אלא כוס אחד מניח לאחר
 המזון ומאכלת לאחרי.
 הנה באשתו הברלה
 לאחר המזון אלא אפרין
 חביבה מצוה בשעתה
 ופרקנו **שאי** עיולי יומא
 מאפרין יומא. **עירי** יומא
 מתבככין לו אלא מאפרין
 ליה. **אפרין** יומא דהא
 חביבה הברלה בשעתה
 קדושתה. **מאפרין** מברל
 על הכוס. **שאי** מהמברל
 בתפלה צריך שיתביל על
 הכוס. ומאפרין מניחו
 לאחר המזון. **שאי** ברכת
 המזון כענין כוס. **ומלא**
 מברל כמבטחו. **כוס** וסמל
 על ברכה צריך שיעיר
 כדי רביעה ואין לו
 אלא **שאי** עירי. **ומלא**
 קחי **מברל** ומניחו על צלו
 המזון ומבין עד עליו
 ברכת המזון. **שאי** דאסיר
 על לברך עד שישטטס.
 ו**שמי** מעט ממנו
 לברכה. ושמע מינה שם
 מברל מברל ומשולשל
 בלן חביתא המזון.

בצומח הסעודה: **החיבה מלווה בשעפה**. כדלמך באלו דברים (ועי' קמ"ח): שהרי הקטר חליבים ואזורים כשרים כל הלילה ואין מומחין לזהם בשבת עד שתחשך שנה' (תמנדר כח) עולה שבת בשבתו הלכן יקדש צו בלילה ולא יתחין צו עד מחרה: ומי אמרין. גבי ברכה ויחזיקה מלווה בשעפה: ומשלשין כולן לאחריה. לאחר ברכת המזון יצוין נר בשמים והדבלה כב"ש אליבא דר' יהודה והבי מפרשי' לקמיה [קמ"ח] ולא אמר החיבה מלווה בשעפה דלא מבדיל מקמי מזון דהויא שעת הדבולה: לא חייבא אנה. לא אמינא לה מדעתאי להא דחגיבה מלווה בשעפה: ולא חוויא אנה. מגיד: ולא אמינא לה מסמיה דגבירא וייתדא: אלא גמרא אנה. כך שמעתי שיהיה: ומסמיה אנה. ומסמיה גמרא שמועתי למד רבואי כך מפרש רבית שלהם. ובתלמודא רבית יצאחא כתב ה"ג לא חייבא ולא גמרא אנה אלא מסמיהא אנה וי"ל ש"י הדבר כן לא חייבא אנה לומר מה שאמרתי מעמי מקדש והולך כל היום כולו וגם לתוך חגיבה מלווה בשעפה ולא גמרא אנה לא לתלמודי דבר זה מדמיון כסדר קידוש אלא סדרנה אנה כל סדרי דצרכות קידוש והדבלה נתייב לן כהן לזכר את כולן לא ומשכתי עד שמעתי שמועתי על עיקרן ועל סדרן להורות לעולם כן: עיני יומא. מתבניין שולמיה ועבדין קידושא מאורחא כי היכי דלינקטי עילוין היא דחגיבה מלווה בשעפה וחרין מקדימין למלווה: אפוקי יומא. כגון הדבלה מאחרין ליה היכל אשכחן שום עליה לאחוריה כגון היכל דחזין לו אכפלה כוס אחד דמאחרין ליה עד לאחר המזון: שום מינה המבדיל אכפלה כו'. דקמיי הנכנס לביתו צמויא' שבת מעלי ואפי' דקמיי בני אדם מגדלין בתפלה: ושא' ברכה טעונה כוס. ברכת המזון: וש"מ כוס של ברכה לריך שיעור. רביעית לוג דאי לא חימא הכי דלריך שיעור לחלקיה למרי: וש"מ המבדל לריך שיעטוס. או הוא או לאחר מן השומעים ובשמיח אחד מהן יצאו כולן כדלמך בעירובין בפרק בכל מערבין (דף מ') דלמך התם ליבריך עליה וליחניה ומשיי המבדל לריך שיעטוס וליחניה ליעוקא ליה הלכתא כרב אחא דר יעקב דלמי ליבריך עירובין וזיוס הכפירים א"י וש"מ המבדל לריך שיעטוס לבתחלה וואס לא טעם כי אם אחד מהן יצאו כולן ידי חובתן אבל אין מבדלין על הכוס אם לא ישמה א' ממנו ואפילו בשמיח מיעוק שפיר דמי ומצרייחא זו שמעין דלריך שיעטוס דאי לא טעם ליה ליבריך עליה ומרי יומי הדבלה בשעפה בלא שמיח וזכרת המזון בשעפה ישתה: וש"מ טעמו פגמו. בלכרת המזון מללא מבדיל גירשא קודם אכילה ושמה ומשיי המזון נלכרת המזון: וש"מ טעם מבדיל. אף על ש"י שאלו מבדיל ולא יתחין עד לתוך קודם אכילה דליכא לתמן דלמך לקמן (דף ק"ה) טעם אינו מבדיל. הכא לא גרסי' טעם אינו מקדש: ושמע

חֲבִיבָה מִצֹּהֶר בִּשְׁעָתָה.
צָרִיכִים אֵלָיו לִחְנֹכֶה (חֲזוֹן)
(דָּבָר) וּמִשְׁלֹשֶׁלָן. לֵשׁוֹן
שֶׁלֹּמֶה, כְּלוּמָר קוֹדֶרֶן
לְאַחַר הַמִּזְוִן (בְּרִכּוֹת ב.ב.).
בְּרִכָּה טַעוּנָה כּוֹס. בְּרִכָּה
הַמִּזְוִן, לְקַטְנֵי מִימֵהוּ לְאַחַר
הַמִּזְוִן (שֶׁם). טַעֲמֵהוּ פְּגָמֵהוּ.
לְבִרְכַּת הַמִּזְוִן וּלְקִדּוּשׁ
וְלִהְבֵּלָה (שֶׁם).

מסורת הש"ס

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים

קו.

עין משפט
נר מצוה

לח א מ"י פ"ט מ"ה
שבת הלכה טו
טו"ש"ע א"ח ס"י קפד
טע"ף ג:
לו ב מ"י שם הלכה א
והלכה ו' ס' ס' ס' ס'
טו נטור א"ח ס"י רע"ח:
לו ג מ"י שם הלכה י
ומנח שם טו"ר ש"ע
א"ח ס"י רפ"ט ס' ס' א:
לח ד מ"י שם הלכה ד ס' ס'
שם טו"ר ש"ע א"ח ס"י
לח טו"ר:
לח ה מ"י פ"ט מ"ה
גירוס הלכה כג
ס' פ"ט טו"ר ש"ע א"ח
מ' מ"י פ"ט מ"ה
שבת הלכה ד ס' ס'
ע"פ ס' טו"ר ש"ע א"ח ס"י
רע"ט ס' ס':

רבינו חננאל

ומדברין בכוס אחד
והבדלה, ש"מ אומר שתי
קדושות בכוס אחד, וש"מ
ממקדמים המאור לבישום
ב"ש"ה, דאי ב"ה בשמים
ואח"כ מאור אמר, ר' יצחק
בר אבא קפיד אכסא
פגימה, וב ששת קפיד
אפי' מתעבב פגימה לא
הוה מברך, מר בר רב
אשי קפיד אפילו מתביתא
פגימה, ח"ד זכור את יום
השבת לקדשו וזכרו על
היין בכניסתו, אין לי אלא
ביום בלילה מנין, ח"ל
זכור, ומסקנא ביום מאי
ואמרינן בורא פרי הגפן,
והוא קידושא רבה, אמרי
בני ר' חייא מי שלא הבדיל
בכוסא שבת מברך
ההלך כל השבת, ועד
כמה, עד רביעי בשבת,
דאמר ר' יצחק בעין
גיטין יום ראשון ריוח שני
ריוח שלישי בחר שבתא,
יום רביעי ריוח חמישי
ריוח ששי קמי שבתא,
אמר ר' יצחק בר אבא
אבל בשאר ימי השבוע
המכביל אינו מברך על
האור, וכן תאני שילא.

ושמע מינה אומר שתי קדושות על בוס אחד, ונשאין לו כדאמר
לעיל (ד' קכ): **משום** דבוס של ברכה צריך שיעור.
רב אשי לא פליג אלאמוראי דנכסון וזאת ליה שפיר טעמו פגמו אלא
דמאס ליכא למישמע מינה קאמר: **קפיד אכסא פגימה**, פירש
רשב"ם דקפיד לכתחלה דוקא ואם
אין לו אלא פגום יקדש עליו ותימה
א"כ אין המיור לאכול קודם הבדלה
משום קפידא דפגימה מיהו ראו
רשב"ם לסמוך עליו בשעת הדחק:
זוכרהו ע"ה היין, דזכרהו כתיב
על היין וזכור היין לבגן

(הושע ד') מזכרה דודין מין (שיר א')
והאי זכירה היינו קידוש דייכולו לא
מנינו על הכוס אלא בתפלה כדאמר
בשבת (ד' קט): ולא יתקן על הכוס
אלא להוציא בניו ובני ביתו ומה
שרגליו לומר ויכולו אחר התפלה
בזמן רס היינו משום י"ע שחל להיות
בשבת שמפסלן אחר צמרתו ואין
אומר ויכולו בתפלה ותקנו נמי לומר
בכל שבתות שלא לחלק בין שבת
לשבת ונראה דקידוש על היין אסמכתא
היא והא דלמר צמי שמתו (נדרות ד' כ):
נשים חייבות בקידוש היום דבר תורה
היינו דוקא קידוש היום אצל על היין
לא הוה אלא מדרבנן דמשמע ב"ש
מיר (ד' ג): דקאמר מין ושכר קיר
לאסור יין מזהו כיון הרשות ופריך
מאי יהוה קידושא והבדלה מושבע
ועומד מהו שני הוא דאצטריך קרא
למיסר אלא כי הא דלמר רבא
שצוה ששסיה וזכור ולמר הריני
מיר אצטריך קרא דמירות חל עליו
אף על פי שמושבע ועומד הוא ועוד
מנינו למימר דקידוש על היין דבר
תורה אצל הא דלמר המצרך נריך
שיטעוס זהו מדרבנן: הוה גחין
ושהי, ול"ת דנפרק שלשה שאלנו
(נדרות ד' מו), אמרינן אין המסובין
רשאין לטעום עד שיטעום המצרך ו"ל
דהיינו דוקא צהמואל שצריך לאכול
כדאמר' בפרק ראיהו כ"ד (ד"ה ד' טו):
לא יפרוס אדם פרוסה לאורחין אלא"כ

אוכל עמהן הלך נריך להמתין עד שיטעום המצרך אצל קידוש שאין
חוצה לשמות המצרך א"כ להמתין ומיהו בירושלמי דברית א"ר
אבא בשם רב מסובין אסורין לטעום עד שיטעום המצרך ר' יהושע
בן לוי אומר שומין אפי"פ שלא שמה ולא פליגי מה דא"ר אבא
כשהיו כולן זקוקין לכוס אחד מה דלמר ר' יהושע כשיש לכל אחד
כוסו בידו ומשמע נמי אם אין כוסו בידו אפי"פ שפך מכוס ברכה
לכוסות אחרים אין להם לטעום עד שיטעום המצרך אצל כשיש
לכל אחד כוס א"כ להמתין ולכן היה גחין ושמי ומכאן יש להוכיח
שא"כ לשפך מכוס של ברכה לשאר כוסות ומיהו היכא דפגמינן נריך
לשפך ממנו לשאר כוסות כדי שיטעום כולם מכוס שאינו פגום אפי"פ
דשמי לא מעבדא כדאמרין בפרק כל מערבין (עירובין דף מ): וגם
צהמואל יש להוכיח מירושלמי אם יש לכל אחד ככור א"כ להמתין
ואוכל כל אחד משלו והא דלמר טול צריך (נדרות דף מ), ואמרין
נמי (שם דף מו), בעל הצית בולע כדי שיצטע בעין יפה דמשמע
שאין אוכלין אלא מה שמחלק להם מיירי בשאין ככר לפני כל אחד
א"כ בשבת וכגון שאין להם לחם משנה דלא צריכין לאכול מצניעתא:
הגומל

בלילה ביום מנין טעה התנא בשמעתו ושנה אין לי אלא ביום בלילה מנין הלך לא שייך למימר חסורי מיחסרה: **ביום מאי מברך**,
דאי אמרת קידוש מרישא (התנא"ש) שבת ריוח טוב אין בהן קדושה על הכוס: **אמר רב יהודה ב"ר אבהו**, אמאי כסא דתמנא וזכור
ושמתי משום כבוד שבת לחלק בין מדת שבת למדת חול שהוא ענין שיר שאין אומרים שיהיה אלא על היין מפני שצלימות דרב
אחאי בפרשת ושמע יתרו': **קידושא רבא**, בורא פרי הגפן וקרי ליה קידושא רבא דאכולהו קידושי קאמרי ליה: **ואגיד ביה**, האריך
בז' דעתא אם יסרבה אחד מהם לשמות ובכך יצין דבורא פרי הגפן רגילין לימר ומו לא שאס לא כן היה אומר (ו'לו) [למדן] קידוש גדול של
לילה מנהגן: **עד רביעי בשבת**, ולא עד בכלל אצל מרביעי ואילך גבי שבת הנחה מתחשב: **לענין גיטין**, אם אמר לה הרי זה גיטין
על מנת שתחני לי ר' זו אחר השבת או על מנת שתתנם לי קודם השבת: **אצל לא על האור**, אם לא צריך על הנר בורא מאורי האש
במו"ש שוב אינו מברך, כך י"ל טעם הדבר כדחיתא במקום שנהגו (ועיל נ"ה) אין מברכין זו אלא בליל מו"ש הואיל ותחלת צרימתו הוא:
נגול

ואליבא דרבי יהודה, דלמר [א"ר] מאור ואח"כ בשמים: **משום דכוס של ברכה טעון שיעור**, אצל אי הוה ציה טפי מכשיעור טעמו לא פגמו: **קפיד**, לקידוש והבדלה וזכרת המזון אצל אם נא לשמות מכוס פגום מברך עליו ברכת היין: **לקדשו**, משמע משעה שמקדש היום: **אין לי אלא ביום**, לקמן פריך אדרבה עיקר קדושא בלילה הוא דכנסתו היא קדושתו: **קידושא רבא**, בורא פרי הגפן והאי קרי ליה קידושא רבא דאכולהו קידושי אמרי לה: **ואגיד ביה**, האריך בו: **עד רביעי בשבת**, אצל מרביעי ולהלן גבי שבת הנא מתחשב: **לענין גיטין**, אמר לה ה"ו גיטין על מנת שממתי לי מתנים זו אחר השבת או שאמר קודם השבת תחני לי: **אצל לא על האור**, אם לא צריך בורא מאורי האש צמולאי שבת שוב אינו מברך: נטל

רשב"ם

ושמע מינה אומרים ב' קדושות על כוס אחד, היכא דלית ליה אלא כוס אחד כי הכא אפי"פ דלמר לעיל ודף קכ): **אין אומרים ב' קדושות על כוס אחד** היכא דלית ליה שתי דמתערבין (לעיל): **ושמע מינה ב"ש היא ואליבא דרבי יהודה**, דלמר לעיל מאור ואח"כ בשמים דאילו ל"ה ב"ש בשמים ואח"כ מאור, והא ליכא למימר ר"מ ואליבא דרבי' כדלמר לעיל ונ"ה אומרים דר' בשמים מזון והבדלה ועני רבא זו דברי ר"מ היא דה"ו פרימין בברכות פרק אלו דברים (דף ג), ומשני לא ס"ד מדקמי ומשלשן לאחר המזון מאן שמעת ליה דלית ליה האי כנסא דמזון ברישא רבי יהודה כדלמר לעיל רבי יהודה אומר לא נחלקו ב"ש ונ"ה על המזון שבתחלה ועל הבדלה שבסוף כו' אלמא רבי יהודה היא ואליבא דר"מ דאילו לר"מ מי תנא לה משלשן לאחר המזון דלדידיה מאור ברישא בין לנ"ה בין לנ"ה ולא מזון כדלמר לעיל זו דברי ר"מ: **משום דכוס של ברכה נריך שיעור**, אצל אי הוה טפי מכשיעור וטעמו לא פגמו: **קפיד אכסא פגימה**, לקידוש והבדלה ולנכסון שחקנו אסורין על היין שלא יצרך על כוס פגום אצל אם רואה לשמות יין צריך לברך בורא פרי הגפן שאסור ליהנות מן העולם הזה בלא ברכה"ש, ומיהו אם אין לו אלא יין פגום מקדש עליו דקפיד לכתחלה משמע: **אפילו אחיבהא**, חציות קטנות אצל אם חצית של עץ גדולה אין להקפיד: ה"ו **זכור** אם יום השבת לקדשו וזכרהו על היין **אין לי אלא ביום בלילה מנין ת"ל זכור** אם יום השבת בלילה מנין אדרבה עיקר קדושא בלילה הוא דכי קדיש (א) **יומא צביא לקדשו** וכו' בלילה מנין תלמוד לומר זכור אם יום השבת תנא מהדר אליה ונסיב לה קרא לימא הכי קאמר זכור אם יום השבת לקדשו וזכרהו על היין בכניסתו **אין לי אלא בלילה כו'**, לקדשו. משמע בשעה שמקדש היום: **אין לי אלא ביום**, ולקמן פריך אדרבה עיקר קידושא בלילה (א) הוא קדושתו: **הכי קאמר כו'**, אפי"פ דאין לפרש לשון צבירא צבירא צבירא זה אלא ע"י שאנו מסרסין אותה למפרע אפי"ה לא שייך למימר חסורי מיחסרה שהרי אין חסר ממנה כלום אלא שצריכה למפרע דנמקוס שהיה לו לימר אין לי אלא בלילה ביום מנין טעה התנא בשמעתו ושנה אין לי אלא ביום בלילה מנין הלך לא שייך למימר חסורי מיחסרה: **ביום מאי מברך**, דאי אמרת קידוש מרישא (התנא"ש) שבת ריוח טוב אין בהן קדושה על הכוס: **אמר רב יהודה ב"ר אבהו**, אמאי כסא דתמנא וזכור ושמתי משום כבוד שבת לחלק בין מדת שבת למדת חול שהוא ענין שיר שאין אומרים שיהיה אלא על היין מפני שצלימות דרב אחאי בפרשת ושמע יתרו': **קידושא רבא**, בורא פרי הגפן וקרי ליה קידושא רבא דאכולהו קידושי קאמרי ליה: **ואגיד ביה**, האריך בז' דעתא אם יסרבה אחד מהם לשמות ובכך יצין דבורא פרי הגפן רגילין לימר ומו לא שאס לא כן היה אומר (ו'לו) [למדן] קידוש גדול של לילה מנהגן: **עד רביעי בשבת**, ולא עד בכלל אצל מרביעי ואילך גבי שבת הנחה מתחשב: **לענין גיטין**, אם אמר לה הרי זה גיטין על מנת שתחני לי ר' זו אחר השבת או על מנת שתתנם לי קודם השבת: **אצל לא על האור**, אם לא צריך על הנר בורא מאורי האש במו"ש שוב אינו מברך, כך י"ל טעם הדבר כדחיתא במקום שנהגו (ועיל נ"ה) אין מברכין זו אלא בליל מו"ש הואיל ותחלת צרימתו הוא:
נגול

(א) [לעיל ק"ה, ג] [נלקמן ק"ה, ג] גיטין דף ג"ה, (ד) ודף ק"ה, טו (ו) ודף ק"ה, טו (ז) [נלקמן ק"ה, טו] (ח) [נדרות דף טו] (ט) [לעיל ק"ה, טו] (י) [נלקמן ק"ה, טו] (יא) [נלקמן ק"ה, טו] (יב) [נלקמן ק"ה, טו] (יג) [נלקמן ק"ה, טו] (יד) [נלקמן ק"ה, טו] (טו) [נלקמן ק"ה, טו] (טז) [נלקמן ק"ה, טו] (יז) [נלקמן ק"ה, טו] (יח) [נלקמן ק"ה, טו] (יט) [נלקמן ק"ה, טו] (כ) [נלקמן ק"ה, טו] (כא) [נלקמן ק"ה, טו] (כב) [נלקמן ק"ה, טו] (כג) [נלקמן ק"ה, טו] (כד) [נלקמן ק"ה, טו] (כה) [נלקמן ק"ה, טו] (כו) [נלקמן ק"ה, טו] (כז) [נלקמן ק"ה, טו] (כח) [נלקמן ק"ה, טו] (כט) [נלקמן ק"ה, טו] (ל) [נלקמן ק"ה, טו]

תורה אור השלם

1. זכור את יום השבת לקדשו. שבות כ ז
2. הדבב ענינו בראשו והבסיל בחשך הולך ודרעתי גם אני שמקרה אחר יקרה את כלם: קבלת ב די

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה ה"ו פ"ר וכו' דמי קדיש תחלת יומא: (ב) י"ה אין לי אלא ביום וכו' בלילה היא דכניסתו היא קדושתו: (ג) ר"ה ואגיד וכו' אומר להם קידוש נגול:

מוסף רש"י

חרא בשבתא תרי וחלתא בחר שבתא. קרי ביום וכו' בלילה היא רביעי חמישי וששי קראין על שם שבת גמלה. האי שבת דקאמר יום שבת ממש קאמר גיטין טו"ה.

קה:

עין משפט
נר מצוה

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים

מסורת הש"ס

(א) [שבת כג. מגילה ד.
ערבין ג.א. (ט) טר לט.
(ב) גכ"ד ויהי"ש לטא
מיתב רב אמר:] (ד) [מגילה
ד.א. (ט) [שבת ע.א.
(ו) [מגילה ד.א. (ו) [נדבנים
(ז) [עין מוספות
מגילה ד. ד"ס שאף ק"ן].
(ח) עק עשר. (י) ונמי
מוספות ברכות (י) ד"ס
מדיש וכו'].

תורה אור השלם
1. אל תרא יין כי
יתאדם כי יתן בבוס עינו
יהלך במישור:
משלי כג אל

הגהות הב"ח
(א) רשב"ם ד"ה ה"ג וכו'
ורבינו שלמה פי שק
מקשה וכו' קאמר רובע
רביעית בין סוף:

שאף כן היו באותו הנס. כדאמרין (סוטה דף יא.): כשכר נשים
לדקיות שנאותו הדור נגאלו וכן גבי מקרא מגילה נמי אמרינן הכי
למשום דע"י אסתר נגאלו וכן גבי נר חנוכה נמסכת שבת (דף כג.):
[כדי מויתג כוס יפה. שיעורו רובע] רביעית כדי שימוגנו ויעמוד על
רביעית לוג דממלא דלל דרי על חד
תלת מיא לאו חמרא הוואי. וקא סלקא
דעמך דבין כולס קאמר שמואל דליהוי
רובע רביעית יין: שפאן ח. של
מוגז נמים: כנס אסתר. עירה ארבעתן
למך כוס אחד: ידי יין לא. ששח ד'
כוסות: ידי חירוס לא ילא. כלומר
אין זו מנהג שלימה: כדי רביעית.
בין כולס. קשיא לשמואל דאמר רובע
רביעית דהיינו כוס יפה: ה"ג מאי
כוס יפה דקאמר שמואל לכל חד וחד
דהו לכו כולסו רביעית: אל תרא יין
כי יתאדם. אלמא יין מלאה עני:
קליות

רשב"ם

שאף כן היו באותו הנס. דאמר במס'. דאמר במס'
סוטה (דף יא.): כשכר נשים לדקיות
שהיו באותו הדור נגאלו וכן גבי
מקרא מגילה אמר הכי' משום דעל
ידי אסתר הוה וכן גבי חנוכה במס'
שבת (דף כג.) לשון מורינו הלוי: אמר
ר"י אמר שמואל ד' כוסות הללו לריד
שיא כסן. בכל אחד כדי שיהא כסן
מויתג כוס יפה של צרכה שיעורו
רובע רביעית לוג כדי שימוגנו ויעמוד
על רביעית לוג דכל חמרא דלל דרי
על חד תלת מיא לאו חמרא הוה הכי
מפרשין לה במס' שבת בהמולא יין (דף טו.). והשתא קש"ד דמיוגת
כוס יפה ורובע רביעית לאו חד שיעורא הוה. כוס יפה כוס של בהמ"ז
משום דעשרה דברים נאמרו בצטס של צרכה כו' דכלי' במס' צרכות
(דף נא.): שפאן ח. שלל מוגז נמים ילא וכגון שיש צו רביעית לוג
דבציר מרביעית לאו כלום הוה דכי היכי דמזוג בעינן רביעית בין
הכל ה"ג מי בעינן רביעית: כנס אסתר. עירה ארבעתן במוך כוס
אחד כך פירש רבינו שלמה. ולא נהירא דאפי' שותה הרבה בכלי אחד
לא חשיב אלא כוס אחד דהאי רביעית אינו אלא למעוטי פחות
מרביעית אכל עפי מרביעית כבוס אחד חשבו כוס אחד. וז"ל דכי
פירשו צבת אחת שלא על סדר משמתינו אלא שפאן רזופין: השקס
מפן. מכל כוס וכוס שלא שמה כולו דמפרש לקמן: ידי יין ילא.
ששמה ארבעה כוסות: ידי חירוס לא ילא. כלומר אין זו מנהג שלימה
שאין חשיבות אלא בין מוגז. והני מילי צייתת שלהן דדרי על חד תלת
מיא אכל ינות שלנו לא צעי מויתג: ידי יין ילא. משום שמחת י"ט
דממלא לקמן (דף קט.) ושמחת בהג"ה נמי משמחו יין: אכל ידי
ארבעה כוסות לא ילא. וכולן חשבוין כוס ראשון ולא יותר ונריך להביא
עוד שלשה כוסות על הסדר: לריד שיא כסן כדי רביעית. כלומר
בכל אחד ואחד כדי רביעית לוג: אחד ח. לריד רביעית דבציר
מרביעית לא חשיבא שתייה דנפקא לן מכל משקא אשר ישמה (ויקרא
יב.): ואחד מוגז. שהיה צו רובע רביעית יין ושלשה רבעין מיס דהוי
בין כולסו רביעית: ואחד יסן. שאין צו טעם יין כל כך שנעשה חלב.
אי נמי חדש אין צו טעם יין: לריד שיא צו טעם יין. למעוטי חדש
ויסן: ומרבה. שיא אדום: קשני מיהם כדי רביעית. לכל אחד ואחד
ואת אמרת כדי מויתג כוס יפה לכל אחד ואחד וס"ד דשני שיעורים
הן מדלא קאמר שמואל כדי רביעית כלשון הברייתא: הכי גרסינן
כמו שכתבו בקפריס אידי ואידי חד שיעורא כדי מויתג כוס יפה היינו
רביעית. חירוסא הוה לומר שלשון שמואל ולשון הברייתא אחד הן וכדי
מויתג כוס יפה דקאמר שמואל היינו רובע רביעית יין כדי שימוגנו
ויעמוד על רביעית דאמר בהמולא יין (שבת דף טו.): כך נראה שיהיה
בעיני ועיקר. ורבינו (א) פי' שכן מקשה הגמ' דקס"ד דשמואל קאמר
רביעית בין כולן וברייתא קאמר לכל אחד ואחד ומירך הגמ' דשמואל
נמי קאמר לכל אחד ואחד וקשיא לי והלא ברייתא סתמא קשני לריד
שיא כסן ואיכא לפרושי נמי דבין כולן קאמר: אל תרא יין. אל
תחמוד להיות רגיל צו כי יתאדם מכלל דין נמי מראה צעי וטעמא
נמי צעי דמחזיר עליה שלא להשתכר צו: ואחד פסיקוקוס. שגם
הם נגאלו: וכי מה חוועלס יש לחינוקות. הלא פטורין מן המצות:
קליות

שאף כן היו באותו הנס א"ר יהודה אמר
שמואל ארבעה כוסות הללו צריך שיהא בהן
כדי מויתג כוס יפה שתאן חי יצא שתאן
בבת אחת יצא השקה מהן לבניו ולבני ביתו
יצא שתאן חי יצא אמר רבא אידי יין יצא ידי
חירות לא יצא שתאן בבת אחת א"ר אמר
ידי יין יצא ידי ארבעה כוסות לא יצא השקה
מהן לבניו ולבני ביתו יצא אמר רב נחמן בר
יצחק יהוה ראשתי רובא דכסא מיתבי ד'
כוסות הללו צריך שיהא בהן כדי רביעית
אחד חי ואחד מוגז אחד חדש ואחד ישן רבי
יהודה אומר צריך שיהא בו טעם ומראה יין
קתני מיהת כדי רביעית ואת אמרת כוס יפה
אמרי אידי ואידי חד שיעורא הוה דמאי כדי
מויתג כוס יפה דקאמר לכל חד וחד דהוי להו
כולהו רביעית רבי יהודה אומר צריך שיהא
בו טעם ומראה אמר רבא מאי טעמא דרבי
יהודה דכתבי יאל תרא יין כי יתאדם ת"ר
הכל חייבין בארבעה כוסות הללו אחד אנשים
ואחד נשים ואחד תינוקות א"ר יהודה וכו' מה
תועלת יש לחינוקות ביין ילא מחלקין להן
קליות

שאף כן היו באותו הנס. ואי לאו הא טעמא לא היו חייבות משום
דנשים פטורות ממנו עשה שהזמן גרמא אף ע"ג דלרבעה
כוסות דרבען ענין דלחייבה מיקון: ד"ן באותו הנס. פי' רש"ס
שעל ידם נגאלו וכן במגילה ע"י אסתר וצנחנכה ע"י יהודית וקשה
לדף משמע שאין עיקר ועוד
דברושלמי גרים שאף כן היו באותו
ספק משמע באותה סכנה דלשמד
להרוג ולגדל והא דלמרינן דפטורות
מסוכה אע"ג דלף כן היו באותו הנס
לי צרכות הישגתי המס נעשה
דלחייבה אכל צרכה כוסות דרבען
מיקנו גם לנשים כיון שהיו באותו
הנס: שתאן חי יצא. משמע
ללכתלה צעי מויתג וכן צפי שלשה
שאלו (ברכות ד' ג.) אמרינן הכל
מודים בכוס של צרכה שאין מצרינן
עלי עד שיקון למחוי מים וקשה דנפ'
שלשה שאלו (שם נא.) אמר ר' דרסי
נאמרו בכוס של צרכה ונריך מי ורש"י
פי' שם דהא דקאמרין לנריך מי
היינו שיתנוהו מי צטס צרכה המזון
לאפוקי שלא ימוגז צטס זה וישפוך
כוס אחד ויבדק ור"ת פי' דמי דהמס
היינו מוגז ולא מוגז דאמר כסן סורר
(פסח דף ד' ע.) אינו נעשה צו סורר
עד שיטפה מן היין ומוקי לה במזוג ולא
מזוג והא דמשמע בהמולא יין (שבת
דף טו.): שמוגז כלאי דקאמרין כדי
שימוגנו ויעמוד על רביעית היינו
צרכה הארץ דאמר בפרק שלשה
שאלו (ברכות ד' נא.) ונוסיף צרכה

הארץ ואומר ר"ת דמוסיף מים ולא כפרש"י דמוסיף יין וכן מפרש
בערוך (י) וזני נרבינו' מפרשי דמי קאי אכוס שיהא שלם ולא שצור
דלמרינן צפי' בתרא דמכות (ד' טו.) ריסק משע נגלים ולי' חיה ויחינו
שלם דלפילו מת נמי חשיב צריה דלמרינן בסוף גיד הנשה (חולין
ד' קב.) גבי פסח עמלה בין צבייה בין נמיממה ככל שהו ואמרין נמי
(צ"ק ד' נד.) שצירקן זו היא מיתתן ואפי' שפיר דכולהו עשרה דברים
אכוס קיימי ונראה דדוקא צייתת שלהם שהיו חזקים לריד מויתג אכל
נשלו לא: בבת אחת. נראה כפירוש רש"ס ששתאן רזופין ולא
כפירש"י שגירא ארבעתן למוך כוס אחד דשתאן משמע הרבה כוסות:
ידי יין יצא. פי' ידי שמחת יו"ט דס"ד הוואיל ומיקון ד' כוסות לא
נסיק מירי שמחת יו"ט אלא אס כן ילא ידי ארבעה כוסות:
אחד חדש ואחד ישן. פירוש שפירש רש"ס דשן עדיף הוה עיקר
דלמרינן (מגילה ד' טו.): ולאציו שלל כזאת וגו' יין יסן שרוח
וקנים טהור היינו ואמרין (פסח ד' אב.) כל מילי עמיקא מעלו והא
דנקט שמואל קודם פירשו לעיל בכלל כולן (ד' פה.) גבי אציו
עלם כו': רובא דכסא. היינו כמלא לוגמיו דכפרי' לעיל ומיהו
לכתמיה לריד לשמות רביעית: ואת אמרת כדי מויתג כוס יפה.
אית ספרים דגרסי מאי כדי מויתג כוס יפה לכל אחד ואחד ולפי זה
ס"ד דמקשה דמויתג כוס יפה דקאמר שמואל בין כולס קאמר דהיינו
רובע רביעית הלוג וברייתא קתני רביעית הלוג יין בין כולן רובע
רביעית לכל אחד והא דקמי מוגז לא שדי צרכה מוגז אלא
כלומר אחד יכול לשותתו מוגז אכל מ"מ ברייתא לא מיירי אלא צחי
דסגי רביעית לכל ד' לך קשה ארץ היה צבור המקשה דקגי לכולהו
במויתג כוס יפה והא איכא צחי ארבעה כוסות כוס של צרכה שהוא
כוס יפה ורש"ס נמי הקשה הלא ברייתא סתמא קתני לך נראה
בקפריס דגרסי אידי ואידי חד שיעורא הוה דכדי מויתג כוס יפה זהו
רובע רביעית הלוג יין חי לכל אחד כדי שיהא רביעית עם המויתג
וה"ג מיירי ברייתא דלמרינן רביעית עם המויתג ומתמיהה היה צבור
דלמרינן יין חי הרביעית הלוג לכל אחד ואחד ומוגז אשתייה קאי ולא
ארביעית דברייתא אכל לכתר דשני קאי שפיר ארביעית והן סוגיא
כרצ נחמן ורביצ דריש המולא (שבת ד' טו.): דסברי כוס של צרכה
לריד שיא צו רובע רביעית הלוג יין חי כדי שימוגנו ויעמוד על
רביעית הלוג ושיעור הוואל יין חן החס דהוי כמזוג הכוס יפה
דהיינו רובע רביעית וע"י מויתג יעמוד על רביעית כשיעור כל
המשקין דקמי סיפא ושאר כל המשקין צרכה דאבי פריך עלה
החס חדא דתנן ובמוגז שני חלקי מים ועוד מים צדד ומנפרשין ונראה
לפרש לנאבי לריד רביעית שלימה להוואל שבת וכן משמע הים
בההיא שמעתא דקאמר אבי עד כאן לא קאמר רבי נתן הכא דכית צעי רביעית כו' ופרש"י דהתם לא נהירא כמו שמפורש וכן וסבר
דכוס של צרכה צעי רביעית יין בין חי בין מוגז אכל מים צדד לא מנפרשין:

אל תרא יין כי יתאדם. הכל מייתי האי קרא לחינוכות יין אדום ובהמכר פירות (ב"ב ד' טו.) פי' רש"ס הים דמייתי לה לגריעותא ושם מפורש:
מין

עין משפט
נר מצוה

וְיִשְׂרָאֵל מִיֵּסֶב בַּעֲקֻדַּת מִצְוֹת. הֵייוּ סְעוּדַת מִלֵּה לְאִמֶּר בְּמִדָּשׁ
לְהַיִּל מִדִּינֵה שֶׁל גֵּיטָם וְסְעוּדַת יִשְׁרָאֵל בְּמִדָּה וְכֵן הָיָה לְהַיִּל
וְדוּקָא שֶׁשׁ שָׁם בְּנֵי אָדָם מֵהוֹגֵינִן כְּלִמְרִינִן כֹּהֵן בִּזְרוֹר (סְפִירָה דף כ.ג.)
נִקְרָא לְדַעַת שְׂבִירָוּתִים לֹא הָיוּ מְסֻבִּין בְּסְעוּדָה אֶלֶם כֵּן יוֹדְעִין
מִי מִיָּסֶב עִמָּם :

ט צריך לנהוג בו בבור. בשל
למד ממנו דכלת ממנו
אמרינן (אבות פ"ו) צדוק (עשאו) [קראו]
רנו אלופו אע"פ שלא למד אלא
שני דברים מאחיוספל:

נהות מהר"ב
הנשבורג

בנת קול דב'ה ולא קי"ל ציבנ"ק
דריב' אליעזר ויזיל דרסב' צ"ה הוו
רובא אלף דב"ה מחדדי טפי אכל
התם דב"ה ה"ה כנגד רבי' אלף
הא"ל הכי ובת קול אלף יצתה אלף
לכבודו דקאמריין התם מן השמים
ויסבחו וז"ל ח"כ הי"י קאמר רבי
יהושע ה"ה ה"ה רבי יהושע קאי
אבת קול דר"ה וי"ל מדקאמר אין
משגיחין בב"ה משום דלח"י (ומן השמים)
ה"ה משמע דכל דרשנא ליה לן
למחל בחר בת קול:

הביאו לפניו, פי' רש"ם ירקום.
ואין נראה מדלג קטני
בהדיא הביאו לפניו חזרת דקטני
בסמוך הביאו לפניו מזה ונראה כפי'
ר"ם הביאו לפניו שלחן שהרי אין
מביאין השלחן עד אחר קידוש ועל
השלחן מונח החזרת:

מטביל	בחזרת.	כלומר	אולם
החזרת	בטיבול	כמו	
המשמש	מטביל	בבני	מעשים וכן מטביל
צירקאות	ובקרא	נמי	משמעי הכי מי
תקצוטי	בפוך	ענין	(רומה ד')
משמעת	הפוך	בציעים	ופי' רש"ש
דעאי	טיבול	לאז	בחרוקת דעאי
אנתי	לא	נח	כדקתני סיפא הביאו
לפנינו	מנה	וחזרת	ותרוקת ואין זה
רעאי	דעאי	קתני	הכא חזרת ושנא

להטביל בחרוֹת משום קפא ומיחו היבֵּא הַטְבִּיבֵי רֶאשׁוֹן הוּא בִּשְׂאֵר יִרְקוֹת אֵין רִירָךְ לַטְבֹּל בַּחֲרוֹת אֲלֵלָא אִין בְּחוּמֵן אִין בְּצִים וּמֵלֵךְ וְנִשְׁתֵּי טוֹבָה וְהָא רִיבָא דְאֵמֵר בְּגִמְרָא דְחוֹרָת מִשּׁוּם קֶאֱפָא וּלְיֵכָא קֶאֱפָא אֲלֵלָא בְּמִירוּר וּכ"ס לר"א בַּר דְּרוֹק דְקֹאֲמֵר מִזְוָה זִכֵּר לְטִיב דֵּלָא שִׁידִין אֲלֵלָא בְּמִירוּר לְזִכֵּר דִּימִתְרוּ אֵת חֵייהֶם בְּחוֹמֵר (שְׁמוֹת ט) וְעוֹד דֵּלָא שִׁידִין מִזְוָה שְׁטִיבֵיל רֶאשׁוֹן אִינוּ אֲלֵלָא לְהִיכִירָא וְהֵלֵךְ כְּה"ר יוֹסֵף שְׁטֵטסֶעס בְּמִירוּר וּיְטוֹבֵיל בַּחֲרוֹת וְכֵן רִבִּינוּ שְׁלֵמָה בְּסִידוּר וְה"ר שְׁמַעֲיָה: **עַד** שְׁמַעֲיָה אֶפְרַתֵּי הַפֶּת. פֶּרֶפֶרֶת קְרִי הַמִּירוּר שְׁאוּכֵל אַחֵר הַמֵּנָה וּפֶרֶפֶרֶת כְּלוּמֵר מִמַּשְׁכֵּת הַמֵּלֵךְ כֵּן פֶּרֶפֶרֶת לְחִמְכָּה (אֲבוֹת פ"ג מ"ח) שְׁהִירֹת מִמַּשְׁכֵּית הֵלֵךְ לַמַּלְכֵי וּמִדְקִיר לְמִירוּר פֶּרֶפֶרֶת הַפֶּת רִמּוֹן בְּמַשְׁנֵה דְמֵנָה קוֹדֶמֶת לְמִירוּר כְּדֹאֲמֵר בְּגִמְרָא:

הביאו לפנינו מצוה. לפי שעקרו השלחן לפני מי שאומר הגדה ועושה הסדר קתני הציול לפניו מנה ועיקרת שחנן היא כדי שיסאל הבן ואביו עונה לו עדיין יביאו שחנן לעשות טיבול שמי הכהן ישאל למה לא נכנסו שמי עומדים ומיד כשעוקרין מחזירין לפניו והמנה והמורד עליו שער כריך לומר בהגדה מנה זו מורד זה וכדאמר (על לו, ולקמן דף קטו): לחם עומי שעונין עליו דברים הרבה: **אע"פ** שאין חרובת מצוה, ואם תאמר אמאי לא אחי חרובת דרשות ומבטל חזרת דמנאי א' וי"ל דכיון דכל עיקר מורד לא יתקן רק בטיבול בחרובת משום קפא לא מקרי בטיבול כדלעיל: וזה

וסת הוא דקדקני לקמן הביאו לפניו מזה וזורת וזרופת מכלל
 דק אחר מעבד צחורט ואוכל: עד שמגיע לפרפרה הפה. קודם
 ר דכמיב על מלות וזרופים (בחדר ט) בתחלה מזה ואחר מזה.
 בול ירק קודם סעודה: הביאו לפניו. אחר אותו קיבול: מזה וזורת
 ה מזה מימי לה: שני תשליין. גמרא [עיינ] מפרש כנגד מי: גב'
 וזה

רבי יצחק ז"ר אחא דשעמטא. רבי יצחק קסם האמור בארמא
 ר' יצחק בן פנחס הוה שמעו נא אחי. דשעמטא בן אחא: ולבד
 רודק עליך. מתאחר ללבוז כל שעה שהורגת: קקולי. ירקות:
 יאקילי דמחא. דא אפסות העיר מקום שאר בני העיר יושבין
 האלין ו ואין תובעין לו כלום:

מתני' מברך על סיון. והיה
 למקדש על הפס: **גמ'** שהיו גורס
 לקרוא **סליחמך**. שהם אין לו יין
 ולא פס חטו מקדש: **מתני'** **בבבא**
בבבא. ירקות: **מטבל** **בבבא**. זהו
 לשון הגמרא כדמניא לשל (דף קז)
 השמש **מטבל** בבבא מעיים לפי שכל
 מאכלים ע"י טיבול: **מטבל** **בבבא**.
 כלומר את שם ירק אחר **מטבל**
 החומר תרומה ואוכל: **עד** **ששני**
לפרפרת **הפס**. קודם שיגיע לאותה
 חזרה שהוא אוכל אחר המנה שהוא
 מברך עליה על אכילת מרור. וטיבול
 לשון כדי שירק תיטען וישאל לפי
 שאין גרילין בני אדם לאכול ירק קודם
 סעודה: **בבבא** **לפניו**. אחר אומר
 טיבול: **מנה** **מרור** **ותרומה** ושני
בבבא **ואף** על פי שאין התרומה
מנה. ולקמיה [קטן] פריך הואיל ולא
 מנה אחא מייטי לה: **גמ'**

רש"י
רבי יצחק ז"ר אחא דשמשא.
 מילתא חזופי נפשה היא. כל רבי
 יצחק סהם המוכר נשמעתא הוא
 רבי יצחק ז"ר אחא רבי יצחק
 סהם באגמא הוא רבי יצחק בן
 פוחס: שמעו נא אחיי. דשמשא
 בן אחא: אכול כלל ושכ כלל.
 אכול כלל או ירקות ושכ כלל
 ביתך ואל תטעך למכור ביתך:
 ונכר רודף עטיך. ומתחלה לאכול
 כל שעה שהורגת: דאכול אלישא.
 אליה כלומר בשר שמן תמיד:
 טעי בעלישא. כשאנן לחוצנו
 הקפוחי הוא נסתר שאין בידו מה
 לפרוע: תהלי. ירקות: אחישיא

דמאָסאָ. על אַשפּות (הגהה) [העיר] מקום שאָר צו העיר יושבין איז
יושב ואין חובטין לו כלום: **במתני' על היין.** והוא הדין למקדש על
הפת. וטעמא מפרש בגמרא: **גמ' דברים שבין בית שאני וב"ה**
בשטורה. הבא לא חשיב אלא חלה מפלוגתאיהו אבל במת' ברכות
(ף גא:) אירא טובא: **גורס לין שיבא.** קודם שטורה: **ובדר קידש**
היום. טעם אחר נותן לדבריו דמשיבילי עליוו' מילתא הנוכחין קידש
היום ועדיין אין גא' לין לשלחן וכשם שקודם לניסוח קר' קודם
לזכרה: **שהיין גורס לקידוש שתיאמר.** שאם אין לו יין או פת אינו
מקדש והמקדש על הפת כמקדש על היין וזכרת הפת קודם: **פדיר**
קודם. במת' ותימס' נפקא לן מהאי קרא דכתיב במוספין' מלמד
לעולם הציור אשר לעולם התמיד מלמד משמע לאחר שהקרינת
התמיד תקריב המוספין וקא' דרשין אשר לעולם התמיד קרא תימא
הוא אלא למיק' דבשילי שזו חזק' הקדמו הכתוב ומוכאן איהו: **דן**
לכל המדירין: דהא נפקא ז"ר. במסכת עירובין צ"ק(ט:) ון'
היושע היא. צ"מ צפרק הזהב' גבי תנור שחתכו חוליות עמד
ר' יהושע ואמר אין משתמשין' צ"ק והלכך לדידיה הוצרך לומר
בזו הילכתא צ"ה שצאר מחולות דצ"ק וצ"ה שאם הוקבע בציפור
הלכה כצ"ה ס"ל שהרואה לעשות דבריו צ"ש עושה וכדברי צ"ה
עושה דכתיב באלו ערופות (חולין מד.) ומקומין לה אליבא דר' יהושע:
מתני' בציאו הפנימי. הירקות אחר שצדק על היין: **מטבל**
במורה. וזו לשון הגמרא דכתיב לעיל (ק"ה) השמן מטבל

בבני מעיים לפי שכל מאכלם על ידי טיבול. והוא טיבול לאו ב' ועדעין לאו הביא. והוא חזרת לאו דוקא אלא אם (כן) אף שם שיגיעו לאות האחד שיהא אחר מהא ששוא מבדק על אכילת מ' וטיבול ראשון זה חר' שיכיר המנוק וישאל לפי שאין צד חר' רגילין וז' 'ב' פ'ט' שאין חר' מזה. ובגמראש' הואיל ולא

[illegible]

(ט) במדא לזלמא חזא
וקימק:

מבדר על היום במידות

[illegible]

מסורת הש"ס

(א) [ברכות יג. עירובין
דף: (ב) [עירובין שם ד"ה
כח: (ג) ברכות לו. לעיל
לה: (ד) [ז"ל אחר ד"ה
שנ: (ה) [לקמן קטז. ע"י
תוספות שם ד"ה סולין].

(א) גם' שמע מינה מדרב
הונא דלית דחייש:

תוס' ד"ה אחד וכו'
לפסח וכו' דחגיגת י"ד
אינה דוחה את השבת.
ע"ל נט ע"ב תוס' ד"ה
צ"ל שחל ונדף ע ע"ב
תוספות ד"ה מ"ט:

מצות צדיקות כוונה.
 שיהא מתבאר לשם מצות
 (ברכות יג) שהעושה מצוה
 לדרך שימון למצוה (עירובין
 צה) ללאות ידי מיצוהו (שם).

א [מי] פ"ב מהל' שופר
הל' ד וס"ב מהל' מגילה
הל'ה פוסט"ע אר"ה סי' ס
סעי' ד וס"י מעה סעי' ד
וס"י תקפט סעי' ח וס"י
תהל' סעי' ג:
ב [פוסט"ע אר"ה סי' מעה
סעי' ו]:

אמר"ל זאת אומרת מצות צריכות כוונה, וכיון דהאי חזרת לא בעידת חיובא דמיהורא אכיל ליה, [ב]בורא פרו האדמה אמרתי ליה, לסיפק בעיניו מכלול ארצות, ולא איזון בקמייא, ואקצין ודלמא מצות אין צריכות כוונה, ואמאי מטבלין יחי יומי כי יחי דהתי חיובא לחתונות, וישראל אמאי מטבלין תרי יומי, ואסיקנא אפי' במהדר דהתי חתונה בעינן תרי יומי, כי היכא דלהוי טבול, לחתונות, ולאו היכא לחתונות, וצריכות צריכות צריכות, יעוד תניא אכלן דמאי ארצות אין אכלן בלא כונה יחי ובלבד

אכלו בלא מתכוין יצא. קשיא לרש לקיש ולע"ג דרש לקיש דייק ממתניתין ע"כ מתניתין לא איירי בכל ענין אלא בדליכא שאר ירקות וקא משני תנאי היא ויכין דליכא תנא דסביר כרש לקיש דייק שפיר רש לקיש ממתניתין דלכריכות כוונה רש מסתמא איירי בכל ענין

(א) ל"ל אחד ללי זכר למסמח
ואחד ממשל זכר לחגיגה כל"ל
וכן כחכ הרשע"ס והחוס'
משמו כלן.

אית ליה: אט"ג טעיבל כחורט. טיבול קמא היכא דליכא שאר ירקות: מנזא להביא ב'ו. כלומר מנזא להביא מן המורה דאמרי לא קיים מנזא אכילת מרור הואיל ולא נהכוון דמנזא לריכות כוונה: א"ו הכי מהי מנזא להביא ב'ו. מבין הוה ליה למיתני: סילקא. דהיינו ורשאלא וזכא וכל שכן שני מיני צמר: הואיל ונפק ממוחית דרב הונא. צביל חיבתו להראות הלכה כמותו: ש"מ. מדקאמר רב הונא שמבטלין אורח צפקא ולא חייש לחימוץ לית דחש לד'ו יוחנן בן טורי: אפי' דג וביטא שעלו. שהיו רגילין להטות את הדג צבילא והיינו צרמא דאט"ג דמי לתבטיל אחד חשיב שני תבטילין: (ד' ואחד זכר. לחגיגת ארבעה עשר הצאה עם הפסח: שני מיני צמר. ל' כנגד הפסח ומבטל כנגד חגיגת פריש דמינו מנהגל מלוי: ברמא ופסולא. חמיתא צמר ומרק שנבטלה בו: פשיטא היכא דאיכא שאר ירקות מצרך. מעיקרא צטיבול ראשון ואחר ירקות בורא פרי האדמה דאסור ליהט' מן הטובל הזה בלא צרבה דמיון שיש לו שאר ירקות הכי שפיר טפי שיצרך צפה"א תחלה דהיינו צרבה הראויה להן ויפקוד את המרור מצרבת פרי האדמה ואחר כך יצרך על החסות על אכילת מרור: ולנכסוף

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים קטו.

עין משפט
גור מוצה

ע"א א מ"י פ"ח מהל' מנה הלכה י' סגן עשין מה טע"ע א"ח כ"י תע"ע טע"ע ז:
פ ב מ"י שס הלכה י' ויהלכה ח טע"ע טס טע"ע א:
פא ג מ"י שס הלכה א ופ"י מהל' כריתס הלכה א סגן שס ועשין כ טע"ע א"ח כ"י תע"ע טע"ע ז ופ"י קת"ע טע"ע ד ורכ' אלמס כריתס פ"ח דף מה. ונכ"ל פ"י טל הכשר ס"י י"ז"ז"ז:

רבינו חננאל

ואסיקנא רב חסדא אמר מבין אחרת מעיקרא בורא פרי האדמה ועל אכילת מרור. ובסוף אכיל חזרת בלא ברכה והלכתא כרב חסדא. רב אחא מהדר אשאר ירקי לאפקי נפשיה מפלוגתא. אמר רבא לא ניכול אריש מצה ומרור בחיי הדדי דסבירא לן מצה בזמן הדו [דאורייתא ומרור] דרבנן ואחי מרור דרבנן ומבטל מצה דאורייתא. ואפי' לפאן דאמר מצות איל מבטלות זו את זו, וזני מילי דאורייתא ודאורייתא, כגון מצה ומרור בזמן שביח המקדש קיים דתרייהו: דאורייתא, אבל בזמן הזה דמרור דרבנן הוא, לא. כגון תנא דאמר מצות אין מבטלות זו את זו הלל, דתניא אמרו עליו על הלל שהיה כורך המרור על המצה ואוכל בבת אחת כו'. אמר ר' יוחנן חלוקין עליו חבירי על הלל, דתניא יכול לא יהא אדם יוצא ידו וחובו בפסח אלא אם כן כורכן בבת אחת מצה ומרור ואוכל בדרך שהלל אכל. חיל על מצוה ומרורים יאכלוהו, זה בפני עצמו וזה בפני עצמו, השאח דלא אחרת הלכתא לא כרבנן ולא כהלל, סבורא אמצה לחודיה ואכיל, ומבדק אכרוד לחודיה ואכיל, והדר כריך ליה למרור אמצה ואכיל להו בבת אחת כו'. ברכה וזר למקדש כהלל. אמר ר' אושעיא כל שטיבולו במשקין צריך נטילת ידים. אמר רב פפא ש"מ מוקדתי מרור

מתקף לה רב חסדא לאחר שמילא בריסו ב' רב חסדא נמי נראה דסבר כר"ל דבעי כוונה אפי"כ סבר דלון נכון לבדק נטיבול שני כיון שכבר מילא כריסו אין צורך כוונה ה"ל למימר כהדא דנפיק נטיבול ראשון ואם יצרך נטיבול שני הו"ל נטיבול נכונה ולא צריך לרב חסדא לזהדורי אשאר ירקי ומבדק לרב חסדא נטיבול ראשון על אכילת מרור אע"ג דעיקר מצות מרור לא נפיק אלא נטיבול שני אחר מנה "מועלת הכרעה שצריך נטיבול ראשון לטיבול שני מאחר שאכל ממנו מעט נטיבול ראשון מדי דהוה אכרית שופר דמזקן אפקיעות דישעה ומועלת צרכה למקיעות שצעמיה שהם עיקר ונעשים על סדר נכונה והשתא כל אלו אמוראי סברי דבעי כוונה וסחמא דמסדר הש"ס סבר הכי מלטיטריך לפסוק כרס חסדא ואי אין צרכות כוונה פשטא דלא יצרך נטיבול שני דאפילו לא צריך נטיבול ראשון נפק ציה ואי יצרך נטיבול שני הו"ל צרכה לנטיבול ולית הלכתא כוונתה דכונה דשמואל דלית ליה פסקא ראוהו ב"ד (ר"ה דף כח). אין צרכות כוונה דקאמר צכפאו ואכל מנה ילא ומוקי לה כוונתה צכפאוהו פרכיים והסת לא מיימיה מאלכו בלא מתכוין משום דלגבי אכילה לא צעין כוונה כולי האי כמו בפסלה ותקיעה ומש"ה נמי לא מיימיה הכא כרייתות דהסת דצעו כוונה דגבי חסלה ותקיעה צעי כוונה טפי דכרייתות: וזה"ר אבי"ה חסא בלא"ה אע"ג ונראה דלון צריך לבדק צכפא"ה אע"ג דהגדה הוה הפסק דכרייתות לעיל ולא מופטר צכרעה של טיבול ראשון מ"מ צכרעה המנוול פוטרמן דהוה להו דכריס הצאים בתוך הסעודה מתחת הסעודה שהי ירקות גוררין הלך וקרי ליה נמי למרור פרפרת הפס וכן אמר כה"ל מצריך (כריתס ד' מנ). צריך על הפס פטר את הפרפרת פרפר' היינו דכריס הממשכים האכילה כוון דגיס קטנים וממדים וירקות והיו רגילים לאכולם בתוך הסעודה בין

מאכל למאכל ולכן פטר את הפרפרת לפי שצא לגורן שעל ידי כך אוכל יותר ואין לומר דפרפרת היינו דבר שצא ללפת בו את הפס דהא הוה בכלל הא דקמי' התם דמזקן על העיקר ופוטור את הטעילה וקאמר נמי רבי חייה פס פוטרם כל מיני מאכל ורצ פפא נמי פסיק התם הלכתא דכריס הצאים תוך הסעודה מתחת הסעודה והיינו הפרפרת כדפי' אין טעוין צכרעה לא לפניהם ולא לאחריהם שלא מתחת הסעודה תוך הסעודה כגון חלטים ועגנים שאינן צריך להמשיך המאכל ולא ללפת אלא לתענוג צריין צכרעה לפניהם ולא לאחריהם אחר הסעודה אפילו פרפרת טעוין צכרעה בין לפניהם בין לאחריהם וה"ר יוסף טוב עלם כתב צכרודי למה שאר ירקות באין תחלה לפטור חזרת מצרכה ראוהו לה ולימא דהא משום היסירה באין "ולא שייך כאן חצילות אלא צכרי מילי ועוד דרב חסדא מצריך שמיין אחרות ועוד דמשמע דלא פטר ליה פס ושמה אינו מחשיבו פרפרת הפס כיון שאינו אוכל ממנו אלא כוית: א"ר מרור דרבנן ומבטל צכרעה דאורייתא. וכל שכן דאי לא הוה מרור אפי' מדרבנן דמנעל להמנה דמשמע לקמן והא דשרי בהקומן (מנחות דף כג.) מנה מתוולת לא אחו שמים ומבטלו למנה דלון מן הצעמים כי אם דבר מועט (וידלח כאותן שאכרו מנה מתוולת בשם רש"י אף ציינים אחרונים משום דמחמשי לה: א"ר אמר רב אשי. אין נראה כפירוש הקונטרס דמשמע רב אשי מילתיה דרבי יוחנן שהרי טוב להגיה דכרייתא אפילו לחסר כמו שאנו מנהיגין כמה צרייתות מלשנא דרבי ר' יוחנן אלא רב אשי מתקף אנכי וישיבה דמפרשי דחולקין רבנן ואסרי לכוון דל"כ מאי אפילו אלא רבנן סברי דכל ענין מלות בין ע"י כריכה בין כל אחד לבדו ופליגי אהלל דמזריך לכוון ונקטי רבנן אפילו משום הלל וא"ת מנה לן דסבר הלל דאין מבטלות דילמא שאני הכא דגלי קרא ועוד הא לרבנן נמי אין מבטלות דהא אם כרכן נמי יא"ל וי"ל מדסבר דלכתחלה יש לו לכוון וצדיענד נפיק כי לא כריך אס כן צעלמא אין מבטלות דאי מבטלות א"כ אינטיקין קרא הכא להסיר כריכה ולומר דהכא לא מבטל והלכן לרבנן דמוקי קרא צדיענד שמיין צעלמא מבטלות ופליגי אהלל דמזריך לכוון ונקטי רבנן אפילו משום הלל וא"ת מנה אס היה כורך שמיין יחד תחלה הוה אחי מרור דרבנן ומבטל למנה ואם היה אוכל מנה בלא מרור תחלה כשהיה כורכן אמר רב אחי מנה דרשות ומבטל מרור דרבנן ומיהו אי הוה קיימא לן כהלל הוה עבדינן הכי מנה לחודא והדר מנה ומרור ככריכה כיון שצריך לעשות מדרבנן מנות כריכה כהלל הוה דרבנן ודרבנן: ב"ל שטיבולו במשקה צריך נטיבול. פי' צקוני' אע"ג דקיי"ל (חולין דף קו.) הטעם ידיו לפירות ה"ו מגבי הרוח כיון דאינא משקין וקיי"ל (פרה פ"ח משה ז.) כל הפוסל את המרומה מטמא משקין להיות תחלה הוה ליה הכי פירות כמו ונמא וצריך לטוול כמו צנהמא ואין נראה לפרש כן דאס כן כי פריך למה לי נטיבול ידים הא לא נגע ומאי נפקא מיימיה אפילו אי לא נגע כיון דסוף אכיל משקה המטביל לא נגע מאוכל מתחת מאכל דבעי נטיבול ידים ועוד ופי לא ידע התקשה דליכא למיחש דילמא נגע דאמר רב פפא ונראה דנעילה דהכא לא משום קדושה ונקיות כמו צנהמא אלא משום שלא יעמא המשקין להיות תחלה ויהא אסור לשמותן ולפסול את גופו דכתנן צכ"ר דחולין (דף לג.) השוחט ולא יא"ל מהן דס כו' הא יא"ל מהן דס אין נאכלין צידים מסאובות ואמר נמי בצכרד הסכיה ("בכריתס דף מג.) הביאו לכן יין כל אחד נוטל ידו אחת פי' שלא יעמא היין ויפסול גופו והתם סגי ציד אחת

אכל

ולכסוף אכיל בלא צרכה. משום דבעין מרי טבול: ומבטל ליה. לטעם מנה דאורייתא: שהיה כורכן צכר צכר. פסק מנה ומרור: וזכר למקדש כהלל. וזכר למה שהיה עושה הלל בזמן שצבמ"ק קיים שהיו אוכלים פסחיהם: לריך נטיבול ידים. משום המשקין שהידיים שניות וכל הפוסל צכרומה מטמא משקין וכו' (א):

רשב"ם

ולכסוף אכיל בלא צרכה. משום דבעי מרי טבול: מנה בזמן הזה דאורייתא ומרור דרבנן. וטעמא מפרש בשילהי פירקין (דף קג.) א פילו למ"ד כו'. דכיון דמי הדדי נינהו כולשו קיום מנות נינהו ולא מבטלי אהדדי: ומבטל לה. לטעם מנה דאורייתא: כורכן צכר צכר. (מנה) פסק מנה ומרור כורכן צכרן אחד כמו כורכו צכמי (שחיטין דף קג.) יאכלוהו. כל אחד בפני עצמו מדלח כתיב יאכלו (אבות) ואנא ידענא דאפסקא קאי דכתיב עליו ואלכו את הכשר: מסקיף לה רב אשי כו'. ומיהו חולקין עליו חביריו ככדי יוחנן אכל מהכא לא שמינין: והשפא דלא איתמר הלכתא לא כהלל ולא כרבנן. דהא רבנן דכרייתא מרור להלל דכריכה נמי שפיר דמי אכל ר' יוחנן קאמר דפליגי עליה דרבנן לגמרי לית להו כריכה כלל: מצריך. אמצה לחודא כו': וזכר למקדש כהלל. כמו שהיה עושה הלל בזמן שביח המקדש קיים שהיו אוכלים פסחים: על טעיוולו במשקין. כגון ירק צכומה או צכומן צריך נטיבול ידים משום משקה שהידיים שניות וכל הפוסל את המרומה מטמא משקים להיות תחלה ונעלי דין: צריך

לומר על מצות ומרורים יאכלוהו אפילו זה בפני עצמו וזה בפני עצמו השתא דלא איתמר הלכתא לא כהלל ולא כרבנן ימברך על אכילת מצה ואכיל והדר מברך על אכילת מרור ואכיל והדר אכיל מצה וחסא בהרי הדדי בלא ברכה וזכר למקדש כהלל אמר רבי אלעזר אמר רב אושעיא יכל שטיבולו במשקה צריך נטיבול ידים אמר רב פפא שמע מינה האי חסא צריך

מסורת הש"ס

(א) ונכנסת פו. וע"ש כפרי"י קדושין ג. ע"ש כפרי"י (א) ונקמן קטו: (ב) ונכנס ע"ש. (ד) שם. (ה) ונעלי ידיו: (ו) וזל אחר ד"ה ומבטל. (ז) כפ"ה למה, (ח) ונע"ע תוספות ונכנס ע"ש. ד"ה אלא תוספות מנחות כג: ד"ה אלא למיד, (ט) ונעלין ק"י. (י) ופי' מ"ש מוס' שם ד"ה כל אחד כי ומוס' מנחה י: ד"ה הטעם,

תורה אור השלם

1. בדרוש השני בארבעה עשר יום בין הערבים יקשר אותו על מצות ומרורים יאכלוהו: במדבר ט יא

גליון הש"ס

תנ"ך ד"ה מתקף לה י"ח וכו' מועלת הברכה שצריך כשיביל ארסיון: ע"י לקמן ק"י ע"ה מוס' ד"ה דלחמיה: שם ד"ה ודר אכיל וכו' ודא שייך כאן בחבילות. ע"י כריכה ע"י מוס' ד"ה הכל מרורים:

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] כפ"ה אחר ר' יוחנן חולקין עליו חבירי על הלל. י"ב ע"י ביאור סוגין ואלון הש"ס ונפשות צכיות שער אפרים פי' ר"ה כ"ג י"ד וצכרית צית עיקר פי' פ"ה כלאוך מלח ומכמות שולט שמו חלחל הלה לכן ה"ה והצריך נפסח המלכות כסוגין יעושיה: [ב] שם תלמוד למר על מנות ומרורים יאכלוהו. נמחקו שניות על מנות ומרורים וצ"כ מפות על מרורים כלי' כפרי"ס ד"ה ד"ה יאכלוהו והן דיוקין:

מוסף רש"י

ולכסוף. ל"י מטי אחרת, אכיל אכילת חסא בלא ברכה. פירוש בלא ברכה מרור, אכל נכרית טורא פרי האדמה ודאי מצריך, דלסור לאסל ליהנות מן הטעם בלא צרכה (וארורה ז"א פי' משמיה דגמרא, קי קבל מרור ורנו מרור (יבמות י"ח). אף: כן נקבעה נגמלה וטעורה כפי בני בית המדרש (דפוסין זג.) שהיה כורכן בבת אחת ואוכלין. ולא אחי טעם מרור ומבטל ליה לטעם מנה (ובחיים ע"ש).

קמו:

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים

מסורת הש"ס

(6) לעיל דף ק"ג, (ב) ומוס'
פ"ו ה"ב, (א) דף קמ"א,
(ד) דף קמ"ו, (ג) ג'ס"ג,
(ו) כס"ב: שו"ת

תורה אור השלם

1. לא תאכל עֲלֵי חֲמֵץ
שבעת ימים תאכל עֲלֵי
מִצֹּת לֶחֶם עֲנִי כִי
בַּחֲפוּז יֵצֵאת מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם לִמְעַן תֹּחֲבֵר אֶת
יְהוָה צִוְּתָךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ.

דברים טו ג

מוסף רש"י

לחם שעונין עליו
דברים. שמונים עליו לחם
ההלל ואומרים עליו הגדה
(דער י"ד).

עין משפט נר מצוה

פ א ב ג מ"י פ"ח
מהל' מל' ה' ו' ו'
קמג עשין מל' טו"ש"ע א"ח
מ' מעה סעף א'
פ ב ד נ"מ"י פקד ו' מל'
מל' דין צ' טו"ש"ע
שס סעף ג'
פ ד ה מ"י שס פ"ח הלכה
ג' וקמג שס טו"ש"ע
א"ח מ' מעה סעף ד'
פ ה ו מ"י שס פ"ו ה' ג'
טו"ש"ע שס סעף ו'
פ ו ז ח שס סעף ו':

רבינו חננאל

צריך נטילה ידים, צריך
לשקועיה משום קפא
כדי שחמורת הקפא
שבוטוה הירק מן החומץ
שבוטוה חמץ. מ"י קפא
תולעת, דהניא בתרומות
האכלת תולעים שבעקרי
אילנות ואת הקפא שביקרי
חייב. יבחושיין שבוטוה
ושבוין (ל) מותרין. סגן
במסנת אסורין. דא לא
משקע ליה למל' ליה נטילה
ידים. אדבריה רב חסדא
לרבנן עוקבא ודרש,
הנוטל ידיו בטבול ראשון
צריך שיטול ידיו בטבול
שני, ואמרי' למל' ל'י
נטילה ידים שניה הוא משא
ידיו חדרא זימנא, ופרקי'
כיון דפספסי' בייניהו ואמר
אגרתא והלילא, דלמא
גמגמא ונגמגמא ונגמגמא
דמטקא, הלכך צריך נטילה
ידים שניה. אמר רבא בלע
מצה יצא בלע מרור לא
יצא. בלע מצה ומרור ידיו
מצה יצא ידיו מרור לא
יצא. כרכן בסיב ובלען אף
ידיו מצה לא יצא. אמר רב
שימי בר אשי מצה ומרור
וחרוסת בפני כל אחד
ואחד, ואין עוקרין השלחן
אלא לפני מי שאומר
הגדה. רב כהנא אמר כלהו
לפני מי שאומר הגדה.
ולמה עוקרין השלחן, כדי
שישאלו החינוקות, כי הא
דאביי הוה יתיב קמי'
רבא חזא רגמבה פתורא
אמר אבתי לא אכלינן
כר. גרסינן בפרק כיצא
מברכין על הפירות. אמר
רב פפא הכל מודים
בפסח שפנייה פרוסה בתוך
שלימה ובכוצה מאי טעמא
לחם עניי כתיב וקיימא לן
מפני שהוא יום טוב צריך
לבצוע על שתי ככרות
כשבת דרביב ביה לקטו
לחם משנה, הלכך בפסח
מניח פרוסה בתוך שלימה
ורבוע, ומסתברא אפרסה
ויש אומרים אשלימה.
תניא לחם עניי לחם
שעונין עליו דברים. פי'
אומר עליו הגדה, מצה זו
שאנו אוכלין כו'.

(א) בתוספתא שס שלפניו
הג' אסורין אן הגדיל וי"ל
היינו מותרין וי' דעניי משני
ליה ודעניי הגדיל וי"ל ציור'
פי' פ"ד סק"ת ממה לפי זה
ו"ש.

אכל במרור נוגע צ"י ידיו וקאמר הסיכו מציאין להם מים אע"פ שכל אחד כבר נטל ידיו אחת חוזר ונוטל צ"י ידיו אע"פ דלמרינן (ידים פ"ב מ"א) נטל ידיו אחת משטיפה אחת טהורה צריך לטבול שתיים ולפי שנטילה אוחלין טמאין ואין לנו קדושה לכן סגר המקשה דבהך נטילה ליכא

למיגור שמא יגע ולפי זה נראה דאין לצרך על אותה נטילה כיון דליכא הכא מנוה לשמוע דברי ר"א בן עזר (חולין דף ק"ו.) וי"ש אכן שאין אנו מהרין מלממאות עצמנו ומלאכול אוחלין טמאין ואין לנו קדושה לכן נטילה והמבצר הרי זה מבצר נכרה לצטלה ובכל סדרים כפי שצריך על הנטילה לצרך ואין נראה כדפרישית: **קפא.** פי' ר"ח מולעת כדמניא התולעת שבעקרי ימים ושבעקרי גפנים והקפא שצריך והיבחושיין שצין וחומץ הרי אלו מותרים וא"ת מיקשי מינה לשמואל דלמר כקוף אלו טריפות (חולין דף ק"ו.) קישות שהתלע צאיניה אסור משום שרץ השורץ על הארץ ומיהו שמואל סבר כצריך כרייתא דמיימי הסם ומיהו ק"ק דמ"מ אמאי לא מיימי הך כרייתא הסם ועוד שמואל היכי אכיל מרור בפסח וכי מימא דנדיק לכו שלא יאכל שס קפא א"כ אמאי צריך חרוסת כיון דליכא קפא ושמא כרוז ירקות משום סכנה דקפא חיישינן למיעוטא וצריך חרוסת: **צריך** שיטול בטיבול שני. לאו דוקא נקט בטיבול שני דהא עבד ליה בתר המוציא דבעי נטילה ידים אלא אבז טבול ראשון נקט בטיבול שני והנטיילה נמי גס לאו צריך טבול צאה: **אסור** משה דעתיה ונגע. מימה מה צריך להאי טעמא מיוק ליה דנטילה ראשונה לא היטה לשם קדושה אלא שלא יעמא את המשקין וי"ל דס"ד דכיון שנטל יועיל אפילו לנמא דחולין לא בעי כוונה לכן צריך להאי טעמא: **ידיו** מצה יצא ידיו מרור לא יצא. וא"ת כיון שאין במרור זה מנוה מדרבנן ליצטיל שרץ ציטול אלא כשלוטקן שרץ דאז מבטל טעם אחד את השלחן אכל כשהם שלמים אפילו יהיה יותר מחצירו לא מבטל ליה: **מצה** לפני כל אחד ואחד מרור בו'.

נראה דטעמא כדי שיעשו מיקף לצרכה מיד כיון שזאת הצרכה היא לשם חוצה אכל בשאר ימות השנה דאין הצרכה חוצה און צריך לטעום מיקף לצרכה מיד: **למה** עוקרין את השלחן. דוקא שלהן שהן קטנים אכל שלנו שהן גדולים איכא טורח גדול בעקירתו נהגו לטקל הקערה לצד אחד דליהי כעקירת שלחן ומה שנוהגין לטקל שני תבטלין בשעת הגבהה כדי שלא יהא נראה כמקדים קדשים בתוך וכן יסד ה"ר יוסף בסדרו מושך מהקערה שני תבטלין ומגביה קערה ולימא הוה לחמא עניא כו' ולא יתכן דהא דלמר צבר אינו צריך להגביה הוה בשעת שאומר פסח וזו דלא ודאי נראה כלאכול קדשים: **בדי** שיביר התינוק וישא. כלומר וממך כך יבא לישאל בשאר דברים אכל במה ששאל למה אנו עוקרין השלחן לא יפטר ממה נשתנה והיה צריך לא פ"י הגמ' אלא תחלת שאלתו: **מה**

צריך לשקועיה בחרוסת משום קפא. ארס שחמורת שהשרף שחמורת יש בו ארס כדרך הצללים: **הא לא נגע.** ידו במשקה: **הא בעלמא איסור.** בשאר טיבולין שאין קצב צריך שיטול ידיו לטיבול דכשנטל ידיו לראשון לא היה יודע שקוף שני לצוא: **דאי ס"ד הכא.** גבי מרור איסורא אמאי הא משי ליה חדא

צריך לשקועיה בחרוסת משום קפא דאי ס"ד לא צריך לשקועיה נטילה ידים למה לי הא לא נגע ודילמא לעולם אימא לך לא צריך לשקועיה וקפא מריחא מיית אלא למה לי נטילה ידים דילמא משקעו ליה ואמר רב פפא בלא נישוי איוניש מרור בחרוסת דילמא אגב חלייה דתבלין מבטיל ליה למרוריה ובעינן טעם מרור וליכא אדבריה רב חסדא לרבנא עוקבא ודרש: נטל ידיו בטיבול ראשון נטל ידיו בטיבול שני אמרוה רבנן קמיה דרב פפא הא בעלמא איתמר דאי סלקא דעתך הכא איתמר למה לי נטילה ידים תרי זימני הא משא ליה דיה חדרא זימנא אמר להו רב פפא אדרבה הכא איתמר דאי ס"ד בעלמא איתמר למה לי תרי טיבולי אלא מאי הכא איתמר נטילה ידים תרי זימני למה לי הא משא ליה דיה חדרא זימנא אמרי כיון דבעי למימר אגדתא והלילא דילמא אסורא אסורא לדעתיה ונגע אמר רבא יבלע מצה יצא בלע מרור לא יצא בלע מצה ומרור ידיו מצה יצא ידיו מרור לא יצא כרכן בסיב ובלען אף ידיו מצה נמי לא יצא אמר רב שימי בר אשי מצה לפני כל אחד ואחד מרור לפני כל אחד ואחד וחרוסת לפני כל אחד ואחד ואין עוקרין את השלחן אלא לפני מי שאומר הגדה רב הונא אומר כולהו נמי לפני מי שאומר הגדה יהיאלכתא כרב הונא למה עוקרין את השלחן אמרי דבי ר' ינאי יכדי שיכירו תינוקות וישאלו אביי הוה יתיב קמיה דרבה חזא דקא מדלי תבא מקמיה אמר להו עדיין לא קא אכלינן אתו קא מעקרי תבא מיקמן אמר ליה רבה ופטרן מלומר מה נשתנה: **לחם** שמואל ילחם עוני (כתיב) "לחם שעונין עליו דברים תניא נמי הכי לחם עוני לחם שעונין עליו דברים הרבה דבר אחר לחם עוני עני כתיב מה עני שדרכו בפרוסה אף

בעינן: **בלע מרור לא יא.** דבעינן טעם מרור וליכא דמשום הכי קפיד רחמנא למרר את פיו של אוכל וזכר לומר ר' חסדא (שס א) כן מלאכי כתוב בכל הספרים וצפי' ר"ח. ורבינו פי' בלע מרור יא א"א שלא יאכל צו טעם מרור בלע מצה ומרור שני ולא אכל עדיין לא מזה ולא מזה ידיו מצה יא ידיו מרור לא יא הוהיל לא לעסו ואכל מצה עמו אין לו שום טעם. ולפי הכתוב כספרים צריך לפרש בלע מצה ומרור ידיו מצה מיהו יא דלא תימא אף ידיו מצה לא יא דאיכא תרתי לריעותא שלא טעם טעם מצה וגם לא נגע בגריו שהמרור חוץ צינטיס: **כרכן.** שניה יחד כפי הגדל כפי הדקל לא יא שיהי לא היה ממש בפיו לא זה ולא זה וכורק כזבן לחמת דמי: **מצה לפני כל אחד ואחד.** מנגה שלהן היה להסב על האכילתו ויהי שלחן לפני כל אחד ואחד הלכך צריך מצה ומרור לפני כל אחד ואחד על שולחנו. אכל לדין אין צריך כי אם לפני מי שעושה הסדר והוא יתקן לכל אחד מצה ומרור: **ואין עוקר את השלחן.** שמואל היה לעקור את השלחן כדלקמן כי היכי

אף

מסורת הש"ס

(א) נדרס הערך הדק.
(ב) נלעיל ע. (ג) נמטילין
ועי' מ"ט ונחש
נחשנות וכן נפיקס
נחש' דכחמין. (ד) נחש
מ"ט. (ה) נלעיל ונחשנות.
(ו) נדרסות שם ונחשנות קח.
אחרי דר' גמא. (ז) ונחש
מסופות עירובין נח: דר'ה
וחן ונחשנות בלה נ: דר'ה
וה"א. (ח) נשין לע"ב.
(ט) ג"ז שם.

תורה אור השלם

1. רבינו ואמרת לפני
אלהינו ארמי אבר אבי
ורד מצריקה ורד שם
במתי מעט ורד שם לגוי
גדול יצאנו ורד:
דברים כו ה

הגהות מהר"ב

רנשבורג

[א] נח' אמר ליה ספרן
מלמד מה נשתנה. נ"ב
עין לעיל דף קטו ע"ב
נחשנות דר'ה נח' שיר
וה' כפריה ס' תפי
ק"ק ו' דר'ה:

מוסף רש"י

זכר לתפוח. י"א זכר
לתפוח כשהיו נושאין
הטעם על זאבים ונחש
תופח זאבים ונחש מוגלג
(האורה ד"א ס' פו).
שככל הלילות. של שר
יומיס טוים ונחשנות. אנו
אוכלים חמץ ימצה. לא
סני דלא אכלין א' חמץ או
מזה דכמיס כח טעם ור'ה
הסעודה (תחור ור'ה ע"ה
292). כולו צלי. ואפילו
המגינה ור'ה ע"ה.

אף כאן בפרוסה. לנכר על אכילת מנה. ושמי שלמות מימי משום
נכרת המוציא דלא גרע משאר ימים טוים שזריך לנצו על שמי
נכרות שלמות ונצו מלחת מהשלמות: **אף כאן הוא מסיק ואשמו**
אופה. כדי שלא תחמין: **משום קפא.** שרף המזרח קשה יש זו
ארכ: **קפא דחמא חמא.** מי שאלל
חורת וחלה בשביל הקפא יאלל לנן
ורפא: **קפא דחמא כרסי.** מי שאלל
לנן וקשה לו יאלל כרסי: **חמימי.**
ישתה מים חמין: **קפא דכולו**
חמימי. ארס של כל ירקות חמין
רפואה להן: **זכר לתפוח.** שהיו
יולדות בניהן שם בלא עכז שלא
יכירו בנן מנריס דכמיס תחת
התפוח עוררתין (שיר ח): **לסמוכיה.**
להטיל ולכבוש זו הרצה כדי שיהיה
עז וזריך לקהייה להטיל זו תפוחים
ויין ומילתא דלית זו קיוסא: **לרדך**
לקהייה. זכר לתפוח וזריך לממוכיה
זכר לנטי: **סכלין.** ירקות שמטילין
בתרוסם זכר לתנן ותרוסם שבושם
זו הדק זכר לנטי: **סגרי חרד.** חנוויס
היושבים אלל חלונותיהם ומוכרין כמו
מלך מן החרדים (שם ג): **מתנני'**
וכאן הכן שואל אכיו. כאן נמזיגת כוס
שני הכן שואל את אכיו מה נשתנה
עכשו שמחנין כוס שני קודם אכילה:
גמ'

רשב"ם
אף כאן בפרוסה. לנכר על אכילת
מנה. ושמי שלמות מימין משום
המוציא דלא גרע משאר ימים טוים
שזריך לנצו על שמי נכרות ונצו
מלחת מהשלמות: **דרכו של עני**
הוא מסיק ואשמו אופה. ונחשנות
למזרח כשנגמר היסקו שירא שמה
יטעין המזרח קודם שחמין עוסקין
שניהם זה ביהסק המזרח זה בנחשנות
אף כאן הוא מסיק ואשמו אופה כדי
שלא תחמין: **משום קפא.** שרף
המזרח קשה הוא והרי הוא כארס:
קפא דחמא. מי שאלל חורת וחלה
בשביל הקפא יאלל לנן ורפא:
קפא דחמא כרסי. מי שאלל לנן
וקשה לו יאלל כרסי כרסיס:
חמימי. ישתה מים חמין: **קפא**
דכולו חמימי. ארס של כל הירקות
מים חמין רפואה להם: **זכר לתפוח.**
במסכת סוטה (דף יא): שהיו יולדות
שם בניהם בלא עכז שלא יכירו בנן
מנריס דכמיס תחת התפוח עוררתין
(שיר ח): **לסמוכיה.** למזרח זו ירקות
הרצה כדי שיהיה ענה: **וזריך לקהייה.**
להטיל זה תפוחין דלית בן קיוסא
זכר לתפוח וזריך לממוכיה זכר לנטי:
סכלין. בשמים שמטילין בתרוסם
זכר לתנן ותרוסם שבושם זו הדק
זכר לנטי: **סגרי חרד.** כמו מלך מן
החרדים (שם ג). חנוויס היושבים אלל
חלונותיהם ומוכרין: **מתנני'** **וכאן**
הכן שואל אכיו. כאן נמזיגת
כוס שני הכן שואל את אכיו אכ
הוא חסם מה נשתנה עכשו שמחנין
כוס שני קודם אכילה. ורבינו קבל
מכזר ר' יעקב בן יקר וכן הכן שואל
כמו כן בנות ללפחד (בבבבב ח)

כלומר דין הוא שיהא שואל נמזיגת כוס שני מה נשתנה: **מטבילין פעם אחת.** טיבול ירקות בתוך הסעודה ונמזיגת פריך לה: **שמי פעמים.** טיבול ראשון דשאר ירקות וטיבול שני דמזרח: **הלילה הזה כולו ללי.** נמזיגת המקדש קיים היה שואל כן: **ולפי דעונו של כן אכיו מלמדו.** אם מניין הרצה יפרש הכל: **מסחיל בנגות.** מפרש בנגות: **גב' אנו כל יומי לא סניא דלא מטבילין.** דקמני שבכל הלילות (אין) **אנו מטבילין פעם אחת.** אבל אשכל הלילות אנו מטבילין ירקות לנטי: **אנו כל יומי לא סניא דלא מטבילין.** דקמני שבכל הלילות (אין) **אנו מטבילין פעם אחת.** בנמיה. הא משום הכרח דמיעוקות ירקות שישאלו קעבדין: **אלא אמר ר' ספרא כו.** מהכא שמעינן דהכי אית לן למימר שבכל הלילות אין אנו מטבילין [אפילו] פעם אחת והאומר אין אנו חייבין לטבול שיבוש הוא בידו: **פסח ואמר.** לאחר שאלת הכן התחיל לומר עבדים היינו וגומר הגדה בשבת והודאה כלומר כן עשה לנו הקב"ה שיהיו עבדים והוא אלו משם: **מחמ'**

ערבי פסחים פרק עשירי פסחים

קמז.

מה דרבו ש' עני בפרוסה. נראה דגם המוציא זריך לנכר על
הפרוסה וכן משמע בפ' ילד מבבבין (בבבב דף לט): דקאמר
הכל מודים לענין פסח שמיס פרוסה בתוך השלימות ונצו פ' אפילו
למ"ד מבבין על השלימה ופוטור את הפסחית מודה לענין פסח דאנו
מבבין על השלימה אלא על הפרוסה
משום מה דרבו של עני כו' ונמיתה
בתוך השלימה כדי שיהא נראה שבצטע
על השלימה ומשמע דלענין המוציא
קמיייר וקאמר בתר הכי ו"א"ר חייא
בר אבא נצבת חייב לנצו על
שני ככרות שנאמר לקטו לחם משנה
ועיקר מילתיה דר' חייא בר אבא
בפרק כל כפזי (שם דף ק): אלא להכי
מיימי חמס אחר פסח פסח שזריך
שם מנה שלשית משום לחם משנה
וחייב לנצו על שמי ככרות בין נצבת
בין גייט דלי לאו הכי למח הכח
שם מילתיה דר' חייא וכן פסק רב
אלפס דלרדך לנצו על שמי ככרות
ביום טוב והטעם לפי שהיה לחם
משנה יורד בערבני ימים טוים
וקשה שאלו מתפללים בלחם קדש
ובכרתו מכל הימים וקדשמו מכל
הזמנים ואמר (ובמלחמא פרס'
גמל) נמן ברכו נמן קדשו משמע
גייט היה מן יורד (וכן היה נוהג
ה"ר מנחם מייזי וה"ר יוס טוב
שהיו מבבבין הכל על הפרוסה אך
ר"י היה מבבבין המוציא על השלימה
והזכר על אכילת מנה על הפרוסה
ובנצו משמתיין יחד וכן עמא דרב
ולכך עושין על השלישית כריכה כדי
לקיים מנה נשלתמן:

צריך להמציא וצריך להקרייה.
ויזיזשלמי אמר אית דעבדי
זכר לשם ומשום לה קרי ליה טיבולו
במשקל וכן עמא דרב לסמוכי ונשעת
אכילה מקלשין אותו ציין ומומז
ובמשכות הגאונים מפרש לעשות
חרוסת בפירות שנמנה לנכנסת ישראל
בשיר השירים (ח) תחת התפוח
עוררתין כפלת הרמון התחלטה חטטה
אמרתי אעלה בתמר אגוז אל גנת
אגוז ושקדים על שם ששקד הקב"ה
על הקץ: **תגרי חרד שבירושלים.**
משמע דהלכה כר' אלעזר בר' דקוק
וגם בספרים ככזר' יוסף וימיוקו
עמו וכן עשה ה"ר יוסף בדרשו
חרוסת זכר לנטי:

הלילה הזה מרור. הא דלא
אמר כולו מרור משום
דאכלין שאר ירקות בטיבול ראשון:
כולו ציי. רב מקדא מוקי לה
באלו דברים (לפ"ד דף ע). ככן
תימא דאמר מגינה הבאה עם הפסח
איהא נאכלת אלא ללי ואע"ג דקאמר
הסם ואמר רב מקדא ונפרקין
לימיה דרך הגמרא כן:
וואמרתם ובה פסח הוא.
פ' בלמירה שזריך
לומר פסח זה שאלו אוכלין ואחריק
מנה ומקור לפסח ו"ל נמי מנה זו מר'
זה: **לפריבך** נאחזנו בר' י"א שצטע
ההודות ולא יותר כנגד ז' רקיעים:
ומחמ'

כלומר דין הוא שיהא שואל נמזיגת כוס שני מה נשתנה: **מטבילין פעם אחת.** טיבול ירקות בתוך הסעודה ונמזיגת פריך לה: **שמי פעמים.** טיבול ראשון דשאר ירקות וטיבול שני דמזרח: **הלילה הזה כולו ללי.** נמזיגת המקדש קיים היה שואל כן: **ולפי דעונו של כן אכיו מלמדו.** אם מניין הרצה יפרש הכל: **מסחיל בנגות.** מפרש בנגות: **גב' אנו כל יומי לא סניא דלא מטבילין.** דקמני שבכל הלילות (אין) **אנו מטבילין פעם אחת.** אבל אשכל הלילות אנו מטבילין ירקות לנטי: **אנו כל יומי לא סניא דלא מטבילין.** דקמני שבכל הלילות (אין) **אנו מטבילין פעם אחת.** בנמיה. הא משום הכרח דמיעוקות ירקות שישאלו קעבדין: **אלא אמר ר' ספרא כו.** מהכא שמעינן דהכי אית לן למימר שבכל הלילות אין אנו מטבילין [אפילו] פעם אחת והאומר אין אנו חייבין לטבול שיבוש הוא בידו: **פסח ואמר.** לאחר שאלת הכן התחיל לומר עבדים היינו וגומר הגדה בשבת והודאה כלומר כן עשה לנו הקב"ה שיהיו עבדים והוא אלו משם: **מחמ'**

עין משפט
נר מצוה

פז א מ"י פ"ח מהל' מנה
הל' ו פסח ענין מה
טושים א"ח ס' מה
פסח א וס' טעם פסח ו:
פז ב טושים א"ח ס' מה
פסח ענין פ"ח מהל'
פז ג ד מ"י פ"ח מהל'
מנה הל' יא פסח
ענין מה טושים א"ח ס' מה
פסח ענין פ"ח מהל'
פז ד ה ו מ"י פ"ח מהל'
מנה הל' יא פסח ענין
פ"ח מה טושים א"ח ס' מה
פסח ענין פ"ח מהל':
פז ה ה ו מ"י פ"ח מהל'
מנה הל' יא פסח ענין
פ"ח מה טושים א"ח ס' מה
פסח ענין פ"ח מהל':

רבינו הגאול

ד"א לחם ענין מה דרבו
של עני הוא מסיק ואשמו
אופה וכו'. א"ע"פ שאין
חרוסת מצוה, ואמאי מיימי
ליה משום קפא דכפרישנו
למצוה. ר' אלעזר בר
צדוק [ואמר] חרוסת
מצוה, והביא ראיה לדבריו
שכן היו תגרי ירושלים
אומרים קחו לכם תבלין
למצוה. מכלל שחרוסת
מצוה. מאי מצוה, ר' לוי
אמר זכר לתפוח שנאמר
תחת התפוח עוררתין וכו'.
ר' יוחנן אומר זכר לנטי:
אמר אביי הלכך צריך
(לקריאה) [לדקדוק] זכר
לתפוח וצריך לסמוכיה
זכר לנטי. תגרי חרד
שבירושלים היו אומרים
בואו וקחו לכם תבלין
למצוה. כגון קמנו וכו' ואנו
בו זכר לתפוח שבטוטי.
מתנני' מנוג לו כוס שני
וכאן הכן שואל וכו'. תרי
אם היה הכן חסם דכן
שואל את אכיו ואם לאו
אשמו שואלתו. ואפ"י שני
תלמידי חכמים הבקיאין
בהלכות הפסח שואלין
זה את זה מה נשתנה
הלילה הזה מכל הלילות.
ואסיקאנו אמר רבא שבכל
הלילות אין אנו מטבילין
אפילו פעם אחת הלילה
הזה שתי פעמים. מתחיל
בנגות מאי הוא, רבא אמר
מחוללה עובדי כוכבים
היו אבותינו. רב יוסף
אמר עבדים היינו לפרעה.
והאידנא עבדינן כתרתייהו.

עין משפט
נר מצוה

רבינו חננאל

יֵינִי לְפִי שֶׁאֵין חֻמְתָּיִן שְׂמִים כְּדִמְכִיז' וְהִיא בִּרְכָה מִיָּהוּ שֶׁלֹּאֵם יִתְמוּמוּ אִם לֹא בְּמִנָּן דִּוֵּד: **סִבִּי דְּפֻּמְבִּדִּיחָא.** רַב יְהוּדָה וְרַב עֲשִׂינִי יָיִט: **יּוֹמָא טַבָּא.** בָּלָא שְׂבַחָא דְּלִילוֹ בְּשַׁבָּת וְיוֹם טוֹב חֲמִי (דף ט:): **שְׂבַחָא דְּקִצְעָא וְקִימָא.** מִשְׁשֵׁת יָמֵי בִּרְאשִׁית וְאִינֵיהּ תִּמְקֵשׁ שְׂרָחֵל: קִידוּשׁ בְּרִידִים מִי לִישָׁא. בִּרְכָה הִנְחָמָא וְעֶסְקֻדָּא חֲמִין מֵשִׁים הֶרְאֻשׁוֹנִים לְשִׁים הָאֲחֻרָיוֹנִים לֵבֵית לִשְׁתֵּי יִשְׁחָה: צִין ג' יִשְׁתַּכֵּר דְּמוֹ לֹא מִנִּי לְמִימָר הֵלֵל וְפִרְךָ הֵסֵם וְהֵלֵל כְּכֵר מִשְׁכֵּרָה שֶׁלֹּאֵחֵר הַמְּזוּן מִשְׁכֵּר. וְהִיא נְמִי דִּין שֶׁלִּפְנֵי הַמְּזוּן אֵינוֹ מִשְׁכֵּר וְאִם לֹא **גַּב' שִׁמ' בִּרְכָה הַמְּזוּן טַעוּנָה כּוּס.** דֵּהֵא בְּמִסְכַּת בְּרֻכּוֹת לֹא מִתְגִּי' (דף קא): שְׁמַעְתָּ מִינֵהּ מֵהָא מִתְגִּי' תִּמְנִי שִׁמ' בִּרְכַת הַמְּזוּן טַעוּנָה כּוּס וְכָל חַד וְחַד נַעֲבִיד צִיב מֵזוֹר. כְּלוּמָר רִאשִׁי שִׁיעָהּ בּו מֵזוֹר אֲנִל בִּשְׂבַחָא

מסורת הש"ס

תורה אור השלם

- ## הגהות הנר"א

מוסף דש"י

דצלוחת גורל ישראל
מ"ט דרחמי בינהו.
שהוא דברי נקשה
ותמוגוים, אבל נק"ש ונהלל
לוא, לפי שאינה אלא ספירת
דברים בעלמא (הפודט
עמ' 3). בין הכוסות
האלו. בין הראשון לשני
(ועד' קח).

ועקב. ואפי' דששלמן לא חתמינן
זכרין צדרכתא אבות אצל דוד שהוא יחיד צדרכתא הקבועה לו בני
בביתו בפרק ראשון דקטרתין (דף טז:) **צדכתא**. צדכתא דעלמא
תרווייהו מחדש השנה וישראל והומניס דמפרש ממסכת צדקה
היא קבועתא החדש: **דברניס איסא**. משום כבוד רבים אומר
במתנא' ברכה טסיר. בגמרא [קטן] מפרש: **צין הכנסות הללו**. צין
לא **איסא**. מתנאי בגמרא ירושלמיס אמר לא יסשה כדי שכל
שמה כבר הברכה בצעודתו ומשני יון צעמון קאמי חזי משכר
לשמות צין ראשון לשני יסשה דהא לא ממעט תנא אלף צין ג' לדי:
ההדא דטעונה כוס אלף מדיקא שמעינן ליה דלמר בריס פירקא
לימא נמי דמתנאי' שמעינן ליה: ה"ג **ארבע כוסות הקינן לכו רבנן**
ימות השנה לא צעי כוס שאף כאן אין הכוס צא בצביל ברכת המזון:
יגלוך

המשך הנספח בעמוד הבא.

מסורת הש"ס

(א) סוכה לע. מגילה כא.
(ב) לעיל ז: מנחות לה.
(ג) ונדע סג: ד' [סוכה]
לע. תוס' פ"א: (ד) וז"ל
דרב אמי. (ו) וז"ל אס.
(ז) לעיל פו: ח' [בכרות]
מנח. (ט) וז"ל אמרי.
(י) ותוספתא פ"ב הי"ח.
(כ) ותוספתא פ"ב הי"ג.
(ל) [בכרות מד.] פ' (נ) ונ"ח.
(ז) [בכרות מד.] ח' [סוכה]
טו. (ט) דף קטו.

(א) רש"י ד"ה אין מפטירין
וכו' הלכך אתרווייהו:

לכבוד. כל פסוק ופסוק.
נחגו בן מנחם שיש פרה
שכולה כפולה, הדיו פחלה
סוף, יאמר נא שלשה
פעמים, קראתי יה עני
במרחב יה, ה' לי ה'
לי, טוב לחסות טוב
לחסות, סבנוני סבנו, דחה
דחינו, ויהי לי לשועה

[illegible]

לכפול. כל ההלך: **כופל דברים.** מעט היה סופל כגון מנצחן הבא ולמטה: **גון** בנו וגו'. ממספחת אפרים בן יוסף חשיב ואילו עד יהושע ולא ממסכת ברא ליהושע: **מתני'** **מפטרין.** לשון הנפטר מחבירו. כגמפטרין מן הסעודה מציאן מיני הממיקה: **גב'** **ארדילא** פירות. כגון אזי שרגיל לאכול כמאין ופטריאן לאחר שפטרם: **וגוילא** **לכפא.** לרד שהיה רגיל לאכול נחלים לאחר סעודתו. ולשון אפיקומן הוצילו וביצאו מיני ממיקה: **אין** **מפטרין** **אחר מלה** **אפיקומן.** שצריך לאכול מלה בגמר הסעודה זכר למלה הנאלצת על הפסח חו היא מלה הנצוצה שאנו אוכלין בנאחרונה לשם חובת מלה אותה שנאמר אכילה. ועל כרחינו אנו מנצחין על אכילת מלה בנאשונה (הואיל ו) [אע"פ שאינה צוה לשם חובת מלה] כפי מדרש (דף קטו.) גבי מרור דלנאחר שמילא כרסיו הימנו היאך חזר ומנצח עליו הרי גמי מלה הלכך (א) מריוכו מנצח בירשא והדר אכיל מלה בנאחרונה בזה ברכה אכל לא מרור דלאו חזר: **הוא:** בראשונה

לכפול. את ההלל: כופל כה דברים:
מעט היה כופל מצדך הבא ולמטה:
מחזור ולמטה. ולי נראה משום כבוד
ושימור ודוד ואחיו שאמרוהו
מאד ולי למטה בלדמך ולינא ספלין
אזתו ויש שנותן אמרות ולא נהיה:
ולא כמותי. שנקצר מול בית פעור
ולא זכו עזמותי לכנס בארץ כעצמות
יוסף שקברו יצחק בדמכי (יהושע
היה) ואת עזמותו קברו בשם
היה) דמכי (דמכי) כי אנכי מתי
בארץ האמת בחולה לרחק איני עובר
את הירדן אפילו לאחר מיתה לא
יעברו עזמותי את הירדן: **נון בנו**
יהושע בנו. ממשיכת אפרים חשיב
דברד הימים עד יהושע ולא משכה
קרא ברא יהושע: **מתני'**
מסעי'. לשון הנוסע מחציתו.

ירין אחר הפסח בליל
 י"א מנפטירין אחר
 אחר הפסח הוא דלא
 עירא אחר מצה דלא
 א מצוי עבודה לית
 יובשני והאיסקרטיין
 חרונה באחרונה אין
 בארשונה

התם בשעת ארילה אבל לאחר ארילה יכול ליעקר לומר הלל בחצורה
נקומן הראשון שר רב ונכלד של יעקור לאוכלן עם חצורה אחרת.
בחצורתו ראשונה וליכא לפרושי של יעקרי מחצורה לחצורה דלאחר
חצורה חלילי (סס) וכשהשם עומד לתמוז קופף אח פיו עד שמגיע
לייבו הוציא כלים מבאן ונקל ונאלץ במקום אחר: **כגון ארדיילי** ולי
טעיות והוא רגיל לאחר שסודו נחלתו. ולפון אפיקומן הוציא
בחצורתו לחצורה אחרת אלא אפילו בחצורתו אסור לאכול כלום אחר
וכן כל קרבנות בדכחב (נמחב יח) למשחה לגדולה בדרך שהמלכים
זמ שקורין לרבי יהודה העשירי בלחץ שרל רבינו וכן מוכיח בשמיטת
שהיה בר ארור דבורי כדאמרין במסכת גדה (דף כד: ורבי יוחנן
אחר המלה אפיקומן. שער לאכול מזה גמה סעודה וזר וזמנה
לש חובה ועל כרחיו אנו מוציין על ארילת מזה בחצורה חצי"פ
כרסו ממנו היאן חחר ומבצר עליו הלכת מבצר אחריוויי ברשא
בר אחר של לשכח טעמה. וזמנה בזמן הזה מיירי דליכא פסח בזה
אן היינו אחר פסח ומזה האכלת עמו: **אחר הפסח הוא דלא**. אכיל
ר מזה. בלא פסח מפטירין: **סופגין**. ריקקין העשירין כספוג ממון
עויר: **דוסגין**. מטוגין בשמן ודש ואינו לחם עויר לחם עשיר:
בראשונה

אמבר לפנינו מצוה צדקה. לפי מה שפירש לעיל להפסוקים לא הווי הפסק וזרכה אחרונה היא חמימת הראשונה לא יתכן טלן דלדק יצרך לפניו ולא יתחוס אחריו מהר"י: **אמבר** רב ש"א יעקרו מחבורה לחבורה. רב מוקי למחמית (כד' יהודה דסבר דלדן הפסח דלדן דמי מחבורה דמי מחבורה)

"לכפול יכפול לפשוט"
 "ברך הכל כמנהגו הנה
 שנו אלא לאהריה אב
 דא"ר יהודה אמר ש
 עליהן עובר לעשייתן
 עובר לישנא דאקדומ
 יצחק דכתיב יורין
 ויעבור את הכושי א
 עבר לפניו איכא
 מלכא לפניו וה' בר
 בה דברים רבי אלעזר
 דברים מאי מוסרי
 מאורכ למטה דרש
 משמיה דרב"י וימינא
 מאי דכתיב יוגדל ה
 לעשות סעודה לצדי
 לזרעו של יצחק לא
 נתנין לו לאברהם
 לברך ואומר להן
 ישמעאל אומר לו
 ליעקב טול וברך
 שגשגאיתו שתי אחיות
 לאומר עלי אומר לו
 להם איני מברך של
 ישראל לא בחיי ולא
 טול וברך אומר להן

לכן דכתיב יהושע בן
אומר לו לדוד טול וברך אומר להן אני אברך ולי נא
ישועות אשא ובשם ה' אקרא: **מתני'** "אין מפטירין
גמ' מאי אפיקומן אמר רב שלא יעקרו מחבורה לחב
"אורידלין לי וגו' לאבא ורב חנינא בר שילא ור
תמרים קליות ואגוזים תניא כוותיה דרבי יוחנן אין מפ
תמרים קליות ואגוזים אמר רב יהודה אמר שמואל
מצה אפיקומן תנן אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן
אבל לאחר מצה מפטירין לא מיבעיא קאמר לא מ
נפיש טעמיהו אבל לאחר הפסח הנפיש טעמיה
לן בה קמשמע לן גימא מסייע ליה **ה**הסופגין ו
אדם ממלא כריסו מהן ובלבד שיאכל כזית מצה ב

החבורות ואין האוכל אורל הפסח בשני מקומות. והך מילתא דרב אקא
ואתאחרת ולא קפיד אלא לאכול ב' מקומות אבל לאכול דברים אחרים
והיינו דפליג עליה שמואל ורבי יוחנן ואמר כל דבר אכור לאכול אפי'
שחלל קלם מן הפסח לא יאכלו ממנו בחבורה אחרת דהא ססן כן
לכא תבורה ותר סמתי למה לרבי הוה משמע ש' אפיקורא אפיקור'
וגוולא לאבא. לרב. דשמואל הוה רגיל לאכול בקינוח כמדין
והביארו מיני מחיקה. ואתא שמואל למימר דלא מיבעיא שלא יעקור
הפסח שלא יאכר ממנו טעם הפסח ולפי שדני לראכל בסוף על הש'
אורכלין: אבא. כך שמו של רב אלא בכבוד קורין אותו רב בצבא מיי'
חולין (דף קט) דלמרי מן ריש סידרא בצבא אבא אריכא וצבא מיי'
שמואל סעירא על אלא שהיה רגיל בללו בקינוח סעודה: אין מפטרי'
הנאכלת עם הפסח בכריכה. וזו היא מה הנצוה שאנו אורכלין בחדור
שאיה לשם חובה כדלמר רב חסדא לעיל) גבי מרור דלאחר שמייר'
והדר אביל מה בחבורה ואחר אותה מה אין נפטרינ ממה באכילת
דמי בזמן דליכא פסח אלא בדיא אתא אין מפטרינ אחר הפסח אפיקור'
בזמן דליכא פסח אלא אורכלין אפיקורמ אחר הפסח והמה ששמו:
שמיטתן רבה אין מותר לחם עליהן ואין צעין לחם דכדי (דגריס לו)

ב' א מ"ג מהל'
 חנוכה הלכה יא
 ט ט"ע א"ח סימן תכב
 סעיף ג:
 ב' ב ג מ"ג מהל'
 חנוכה הלכה ט ופ"ז
 ט א הל' יא [חג עשין עא
 ט ט"ע א"ח סי' תעח
 סעיף א:

הורה אור השלם

- ו ידה מה ארץ ויאמר
ד ריו ויניח אחמעץ
ז הכבר ויעבר א
ח בשו: שמואל ב יח כ
ט הוא עבר לפניה
י וישחו ארצו שבע
יא נמים עד וגשתו עד
יב א: בראשית לג
יג עלה הפני ארצה
יד כי יעברו שער ויצאו
טו ויעבר מלכם לפניה
טז בראשם: מימה ב
יז ויגדל הולד ויגמל
יח יש אברהם משתה
יט לו בים הגתל א
כ יחק: בראשית כ א
כא נון נח ויחשע בגו
כב דברי הימים א ו
כג כס ושרעות אשא
כד וישו י אקרא:
כה תלמי צני י

רבינו חננאל

[illegible]

קב.

עין משפט
נר מצוה

בבאתרונה אין בראשונה זא. פ' בראשונה בלא אחרונה לא
בזמן דלית ליה אלא בית מזה וזו לא דעוב לאכול
על השזבע ולהיות טעם מזה בפיו אבל ודאי אי אית ליה מזה לכל
טעמו וזו לא לאלול מזה בחסלה למיטאון ולבדק עליה וחס"כ גמזר
קעומוי יאכל בית מזה ויהיה טעם
מזה בפיו ועיקר מזהו על הראשונה
שהיא בזה למיטאון וגם יתא לבסוף
טעם מזה בפיו בזהו בית אחרון
ואפילו אם עיקר מזהו בראשונה אין
זה תימא אם אתו במדברין על הראשונה
דדי לפטור המזה על אחרונה שהיה
אין לבדק על האחרונה משום שלאחר
שמילא כריסו הוא אכל יכול הוא לבדק

רצח"ם

טמא ושהיה בדרך רחוקה: שביעי

הגהות הב"ח

מוסד רמ"י

קשיא קתמא אסתמא דהא צביצד צולין

קשיא קממא אסתמא דהא צבידא נולין (לעיל דף פו.) סתם לן כר' יהודה

אחרי כן חזרנו ללמוד חזק ורבות ונשבענו להשיג את המדע הנכסף הזה. ונשבענו להשיג את המדע הנכסף הזה. ונשבענו להשיג את המדע הנכסף הזה.

[illegible]

תורה אור השלם

דבינו חננאל

הראשון רשות ת"ל על
"ישנו מקצתן יאכלו, כלן

הא יאבֿל בו בו אינו אוֹבֿל. אין לפרש בו אינו חייב לאכול דהא ודאי

אלו מצות הכתוב קבעו חובה. וקיימא לן כרבה דמצה דאורייתא ומרור בזמן הזה דרבנן. **ס**ר

מצוות ומורוים. אין לי אלא בזמן שבית המקדש קיים אין בית המקדש קיים מנין ת"ל בערב

מסורת הש"ס

עד שעה חפון. שנכלו ללאת והיינו עד הבקר: ויום אחד. ט"ו
המפסיק בין הלילות ללא ליום וחד עד ט"ז: הא אפקיה קרא
המיקשא. לפסח דלמדי (שמות יב) (בערב חאכלו מצות) וששת ימים
(ט"ז) ואקשיה צהיקשא דעל מצות ומרורים יאכלוהו (במדבר ט): קמ"ל

דכי אהדריה קרא. (שצעת ימים
חאכל מלות) [צערב צו'] (שמות יב)
למינחיה קמייחא אהדריה לעמוד
במקום הפסח ולאכול עד חלות:

רשב"ם

רבי יוסי אומר נתגמנו ויאלכו. ארשש
ואי דקאמר ת"ק ישנו מקלן ואלכו
וואתא למימר ה"מ אס נתגמנו אל
ואס נרדמו אפילו מקלן לא יאלכו
לנשעירו הכי מוכח בגמרא והכי
הילכתא דהא רבה קאי כוונתיה כדאמר
בגמרא: **הפסח אחר חלות מעטא את**
הימים. דה"ל נותר תחלות ואלך ורבנן
גזרו על הכוור לטמא את הדיס
כתפרש טעמא בגמרא:

ר' יוסי אומר "נתנמנמו יאכלו נרדמו לא יאכלו הפסח אחר חצות מטמא את הידים" ^(א) הפסול והותר מטמאין את הידים: **גמ'** ר' יוסי אומר נתנמנמו יאכלו נרדמו לא יאכלו ^(ב) ה"ד נתנמנם אמר רב אשי ^(ג) ימים ולא ימים תיר ולא תיר כגון דקרי ליה ועני ולא ידע לאהדורי סברא וכי מדכרו ליה מדכר אביי הוה יתיב קמיה דרבה חזא דקא נמנם א"ל מיום קא נאים מר א"ל מינמי קא נמנמם ותנן נתנמנו יאכלו נרדמו לא יאכלו: הפסח אחר חצות מטמא את הידים וכי:

פסחים ודלא כר"א בן עזריה (סדאמא)
אבינא פסחים עד חלות היינו ודאי
מדאורייתא ובתרא הכי פסול למיכל אבל
הא דאמרין הקטר חזנים ואומרים
עד חלות כדאמרין גריש בריבוס
(דף ג.) לא הוי אלא מדרבנן אפילו
לרשב"ע משום הכי אם עיבז להקטיר
עד חלות לא נפסל בכך דהא מן
התורה הוי כשרים עד הצקן וחכמים
לא עשו כיון לדבר הכזאם לבית הפסול
קודם הזמן וצ"ע המוצא מן מקדש (יבחים)

גבי' לאהדורי סברה. במילתא דלריכא סברה כגון ששואלין אותו היכן הנחת כלי זה ובי מדכרו ליה הנחתו במקום פלוני מידבר ואומר הן או לאו: הוה מנמנס. רצה לאחר שהתחיל

אלמא מחצות ה"ל נותר מאן תנא אמר רב
יוסף ^{(ז'ר"א} בן עזריה הוא ^עדתניא יואכלו את
הבשר כלילה הזה ור"א בן עזריה אומר נאמר
כאן כלילה הזה ונאמר להלן ^יועברתי בארץ
מצרים כלילה הזה מה להלן עד חצות אף
כאן עד חצות אמר לו ר"ע ^יוהלך ^ט נאמר

פס: נמי מוכח הא דחלות עושה (פיגול)
[עיסול] מדרבנן והוא דבפרק אחר
מקומן (שם ט: דקאמ' דמתני' דהפסח
אינו נאכל אלא עד חלות ר"א
בן עזריה היא ופריך ממאי דאורייתא

1. וְאָכְלוּ אֶת הַקֶּשֶׁת
בְּלִילָה הַזֶּה צֵלִי
וּמִצּוֹת עַל
וְאִכְלָהּ: שְׁמוֹת יִכ
2. וְעִבְרָתִי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
בְּלִילָה הַזֶּה וְהִכִּיתִי
בְּבוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם
מֵאֲדָם וְעַד בְּדִמְיָה וּבִכְ
אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֲשֶׁשֵׁ
שִׁפְטִים אֲנִי יי
שְׁמוֹת יִכ
3. וְלֹא תוֹהֲדִירוּ מִמֶּנּוּ עַ
בִּקְרָה וְהִזְכֵּר מִמֶּנּוּ עַ
בִּקְרָה בְּאֵשׁ תִּשְׁרַף: שְׁמוֹת יִכ

(א) גמ' אמר לו ר"ע וכל
כבוד נאמר בחפזון:

הפיגול והנותר מטמא את הידים. מדרבנן נלע

[illegible]

לִאכּוֹל מִנֶּחֱ חֻצָּה בְּחֵירוֹנָה: נִחְנַמְנוּ
יִשְׁכְּלוּ סֶנֶן. אֲבָל אֵם הוּא יֶשֶׁן אֲפִילוּ
הוּא לִבְדּו שׁוֹב לֹא יִהְיֶה אוֹכֵל דֶּס"ל
כִּרְבִּי יוֹסִי דְּאִמֵּר נִרְדְּמוּ אֲפִילוּ מִקְצֵתָן
לֹא יִשְׁכְּלוּ: אֲלֵמָא מִסְּחֻת הוּא דֶּס"ל
נֹסֵר. וְהָא כְּחִיב (שְׁמַע יצ) לֹא פְּוֵחִיר

הפון. רק שעת הפון אם כן מהתל בליה יכלו להא נאכל בקדשים ביום ת"ל בליה בליה הוא נאכל ואינו נאכל ביום ור"ע האי הוה מאי עביד ליה מיבעי ליה למעוטי לילה אחר הוא דאית ס"ד אמנא הוואל ופסח קדשים פלים ושלמים קדשים פלים מה

למלא מדרבנן ור"ע היא ומשני א"כ
מאי אלא פירוש אי הוה מדרבנן לא
ה"ל למיתני אלא דהא לעיל גבי תודה
והטאת תנא עד חזות ולא תנא אלא
דאפילו אירע דעבר על דברי חכמים
ולא אכל קודם חזות לא נפסל ואובלו

ממנו עד בקר אלמא עד בקר לא הו
 נותר: ר"א נ"י עזריהו יאלי. דנפקא
 להו מקרא דלחילת פסח עד חלות
 ונחלתו הו נותר והילי דכמינ' ו
 תחתירו ממנו עד בקר לשריפה אחא
 דבעד בקר אלכ' כי כר' הוה חמינא
 שפ"ק דכרכות (דף ע"ו.) ר"א נ"י עזריהו
 חומר כעבר אתה וצנח ובעא השמש
 אחתה אורל מועד זאתך ממזכיר אשת
 שורף. אלכ' כר"ע דפליג עליה לא
 מיתוקמא דלדליה לא ה"ל נותר עד
 הבקרא ולא מעמא דיום אלח ממזכיר
 ואילין ואל עב גז דלדליה נ"י חילת
 פסחים עד חלות דקין לכל האלכלין

שלמים נאכלים לשני ימים ולילה אחד אף פסח אוקים לילות במקום ימים ויהא נאכל לשני לילות ויום אחד כתב רחמנא הזה ור"א בן עזריה אמר לך ³מלא תותירו עד בקר נפקא הא ור"ע אמר לך אי לא כתב רחמנא הוה הוה אמנא מאי בקר ⁴בקר שני ור"א אמר לך כל היכא דכתב בקר בקר ראשון הוא אמר רבא יאכל מצה בזמן הזה אחר חצות לר"א בן עזריה לא יצא ידי חובתו פשיטא דכיון דאיתקש לפסח כפסח דמי מהו דתימא הא אפקיה קרא מוהיקשא למילתא קמייטא אהדריה: הפגול והגותר

לאחר חזות כדמשמע פ"ק דנדרות
(דף ט.) גבי ק"ס בההוא מנשה ונבאו
בניו של ר"ב בעית מנשה ומ"מ
ירבא סייג דעבר רב דברי המניין
אס לא אכל קודם חזות וה"ל השם
א"כ מחי אלא ומוי ה"ל מה הכן
לאורייתא כלומר מה ההוא דלינו נאכל
אלא למניינו וכלי היינו לאורייתא אף הכן
נמי דעד חזות לאורייתא ורבי אגלור
בן עזריה היא: [ע"י מוס' ונחום ט:]
ד"ה ואב"י ומוס' מגילה כ"א. ד"ה לאחורין:
כשחננא

ליום ולילה רצון הוא לעצדי הרחקה
 יתירא להרחיק את האדם מן העבירה
 כדחן כפ"ק דברכות (ד' 97.) שם

הוֹנָה וְרַב חֶסֶד הָאֵל אָמַר מִשּׁוֹם חֲשָׁד
כְּהוֹנָה הָאֵל אָמַר כִּזְיוֹת וְחָד אָמַר יִכְבִּיצָה
הָאֵל

מִשְׁמַח אֶת הַיָּדִים וְכֹהֵן עֲצִיב כְּהוֹנָה וְחַד אָמַר מִשׁוּם עֲצִיב

[illegible]

חייב כרת ומוטב שיבואו קדשים לבית הפסול למעט זמן חסד
לנצח והיו עומד העמוד השמר הכרזי (שמות יב) אם תכלא אדם
מחשבו ותחפו למהר לשלחם מן הכרזי, הכי מפ' צבירות (דף
ה) יום אחד ואוכל כל יום שמעוהו והולכה עד הביקור מן התפא
ימים ולינה אחד, שביניהם דלחבי (שם יט) ביום וצמחם י'
שני ימים של שלמים ויהא נחלל לפני לילות ויום אחד
י' וצמחם שלל שלמים קמ"ל כן פירש רש"י במסכת
שמעוהו ושלפי לילה הראשון של פסח רצלי מחלן ואולי יצטלל
הראשון מהיקישה דאקשיה רחמנא כפסח בזה"ק קרא דעל
ות וביום השביעי מה שביעי שבות אף שש ימים שבות וי
בית מזה לילה הראשון ואוקמה אדרתו: **קמ"ל דרי**
עלי העוף (שם) למילתא קמיתא אדרתו לאכליה על חותם בצומצומ
עלי העוף (קמ"ח) מפסח דאחור קמ"ל ולא פליגי אלא חד מפסח

יִסְכַּל מִמֶּנּוּ לֵאמֹר שְׁעָלוּ עִמּוֹד הַשָּׁחַר
 וְיִצָּק וְיָבֵא לִידֵי כְּתֵם **שַׁעַם פְּחוּלֹן**. שְׁנֵפֶס
 הַחֲבֹן וְלִמְרִים כְּדָשׁ: **מִסַּח** כְּבוֹרוֹת שְׁנֵפֶס
 שִׁשְׁמִטוֹ כְּדִרְךָ תוֹרֵה שֶׁאֵף הֵיל וְנֹן אֲמִיר
 יֵיחִי מִמֶּנּוּ עַד בָּקֶר: **שְׁלִימִים נֶאֱכָלִין** לֵיל
 וְנֶאֱכָל אֲלָא בְּלִילֵה וְעוֹקִים שִׁי לִילוֹת בְּמֵה
 שֶׁלָּה יִסְכַּל בְּאִילֵיהָ הַחֲמִתָּה הֵיל
 וְנֶאֱכָל דֵּהָ בְּלִילֵה הוּא אֵל בֶּה לִנְעֻמָּה אֲלָה
רֵדִימָא אֲפָקִיָּה. רַחֲמָנָה לְחוּבָה מֵהָה בְּלִי
 בְּהָא קִרְאָה שֶׁמָּה יֵימִים הֶאֱכָל (עֲלִיָּו)
 רַחֲמָנָה מֵיִקְשָׁא דְעָל מִזּוֹת וּמְרִירִים
 הוּא דְכִתְבִי צִבְרָה לְפִינֵי מֵהָה: **וְדִבְרֵי נֶפֶס**
 לְקִמְעוֹת שֶׁמֶרֶץ לְפִינֵי מֵהָה: **וְדִבְרֵי מֶשֶׁךְ**

מד
לגלגל בלילה השנית, קמ"ל (סו). משום חשדי כהונה
במחשבים באריות קדשים גזרו טומאה על הנוהג לה

הוא לא שאלנו ביום אלא שיהא שהות וזמן שלא יסכל בארציה בשביל המחתות היום
הבין להעביל ידיו קודם שיגיע בקודש ויטריסוהו (דעור פה). משרם עצלי כהונה

במקום שני ימים דשלמים ויהא נאכל בשני לילות ויום
איבה, גזרו על הפיגול שיטמא את האדם כדי שיהא

אמר כדית. בין שיגול בין נותר כסית מור רבנן דליטמאז